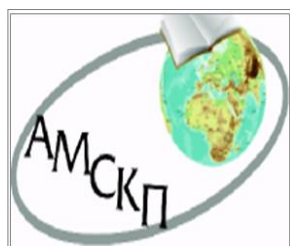

**АКАДЕМІЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
З КРЕАТИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ "ПОЛІССЯ"
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

КРЕАТИВНА ПЕДАГОГІКА № 15

Науково-методичний журнал

Житомир — 2020/2021

Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал] / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся". Житомир, 2021. Вип. 15. 84 с.

Засновник: ГО «Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся"»; Житомирський державний університет імені Івана Франка.

Редакційна колегія:

Нінель СИДОРЧУК – доктор педагогічних наук, професор, Житомирський державний університет імені Івана Франка (Україна) (головний редактор);

Олександра ДУБАСЕНЮК – доктор педагогічних наук, професор, почесний член НАПН України, Житомирський державний університет імені Івана Франка (Україна) (заступник головного редактора);

Олександр ВОЗНЮК – доктор педагогічних наук, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка (Україна) (відповідальний секретар);

Дімітріус АРГІРОПОУЛОС – доктор у галузі педагогіки, професор, Пармський університет (Італія);

Неля НИЧКАЛО – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, Національна академія педагогічних наук України, м. Київ (Україна);

Олена АНТОНОВА – доктор педагогічних наук, професор, Житомирський державний університет імені Івана Франка (Україна);

Лілія БАРАНОВСЬКА – доктор педагогічних наук, професор, Національний авіаційний університет, м. Київ (Україна);

Світлана ВІТВИЦЬКА – доктор педагогічних наук, професор, Житомирський державний університет імені Івана Франка (Україна);

Лариса ДАНИЛЬЧУК – доктор педагогічних наук, доцент, Хмельницький національний університет (Україна);

Деніс ІМБЕРТИ – доктор у галузі педагогіки, професор, Пармський університет (Італія);

Валентина КОВАЛЬЧУК – доктор педагогічних наук, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка (Україна);

Галина КОЗЛАКОВА – доктор педагогічних наук, професор, ГО «Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся"» (Україна);

Тетяна КОЧУБЕЙ – доктор педагогічних наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (Україна);

Марек ЛУКАЧ, PhD, доцент, Прешівський університет у м. Пряшів (Словаччина);

Сільвія ЛУКАЧОВА, доцент, Прешівський університет у м. Пряшів (Словаччина);

Ольга МІСЕЧКО – доктор педагогічних наук, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка (Україна);

Наталія МИРОНЧУК – доктор педагогічних наук, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка (Україна);

Ганна ОНКОВИЧ – доктор педагогічних наук, професор, ГО «Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся"» (Україна);

Руслана РОМАНЮК – доктор педагогічних наук, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка (Україна);

Петро САУХ – доктор філософських наук, професор, дійсний член НАПН України, Національна академія педагогічних наук України, м. Київ (Україна);

Наталія СЕЙКО – доктор педагогічних наук, професор, Житомирський державний університет імені Івана Франка (Україна);

Уляна ХОЛОД, PhD, Університет Франтішека Палацького в Оломоуці (Чехія);

Василь ЯГУПОВ – доктор педагогічних наук, професор, Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, м. Київ (Україна).

Для науковців, педагогів, студентів, працівників соціальної сфери і культури.

Статті друкуються в редакції авторів.

Видається за рішенням Президії Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся" (протокол № 15 від 06. 12. 2021 р.); вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол 24 від 28. 12. 2021 р.).

Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України. Свідоцтво Серія КВ № 18274-7074ПР від 01. 11. 2011 р.

Адреса редакції: вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна, 10008.

E-mail: sydorчукng@ukr.net

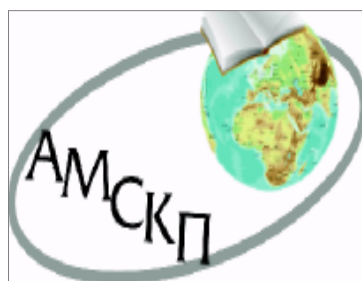
© Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся", 2021

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2021

**ACADEMY OF INTERNATIONAL COOPERATION IN
CREATIVE PEDAGOGY "POLISSYA"
ZHYTOMYR IVAN FRANKO STATE UNIVERSITY**

CREATIVE PEDAGOGY № 15

Scientific and methodical journal

Zhytomyr – 2020/2021

Creative pedagogy: [Scientific Method. Journal] / Academy of International Cooperation in Creative Pedagogy "Polissya". Zhytomyr, 2021. Vol. 15. 84 p.

*Founder: Academy of International Cooperation in Creative Pedagogy "Polissya";
Zhytomyr Ivan Franko State University.*

Editorial board:

Ninel SYDORCHUK – Doctor of Pedagogic Sciences, Professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine) (Editor-in-Chief);
Olexandra DUBASENIUK – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine) (Deputy Editor);
Olexandr VOZNYUK – Doctor of Pedagogical Sciences, Assistant Professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine) (Executive Secretary);
Dimitrius ARGIROPOULOS – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, University of Parma (Italy);
Nelia NYCHKALO – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, full member of NAPS of Ukraine, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kiev (Ukraine);
Olena ANTONOVA – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine);
Lilia BARANOVSKA – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, National Aviation University, m.Kiyiv (Ukraine);
Svitlana VITVYTSKA – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine);
Larysa DANYLCHUK – Doctor of Pedagogical Sciences, Assistant Professor, Khmelnytsky National University (Ukraine);
Denis IMBERTI – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor University of Parma (Italy);
Valentyna KOVALCHUK – Doctor of Pedagogical Sciences, Assistant Professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine);
Galyna KOZLAKOVA – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academy of International Cooperation in Creative Pedagogy "Polissya" (Ukraine);
Tetiana KOCHUBEY – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uman Pavel Tychyna State Pedagogical University (Ukraine);
Marek LUKÁČ – **PhDr.**, Preshivská univerzita pri metre Prjašiv (Slovakia);
Silvie Lukachová – **PhDr.**, Preshivská univerzita pri metre Prjašiv (Slovakia);
Olga MISECHKO – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine);
Nataliia MYRONCHUK – Doctor of Pedagogical Sciences, Assistant Professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine);
Ganna ONKOVICH – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academy Of International Cooperation in Creative Pedagogy "Polissya";
Ruslana ROMANIUK – Doctor of Pedagogical Sciences, Assistant Professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine);
Petro SAUKH – Doctor of Philosophy Sciences, Professor, Corresponding Member of the, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kiev (Ukraine);
Nataliia SEIKO – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine);
Uliana CHLADNÁ – **PhDr.**, Univerzita Františka Palackého v Olomouci (Czech Republic);
Vasyl YAGUPOV – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ivan Chernyakhovsky National University of Defense of Ukraine, Kyiv (Ukraine).

For scientists, teachers, students, social workers and cultural workers.

Articles are published in the authors' edition.

Recommended for publication by the Presidium of the Academy of International Cooperation in Creative Pedagogy (Protocol № 15, 06. 12. 2021); Scientific Council of Zhytomyr Ivan Franko State University (Protocol № 24, 28. 12. 2021).

Publication is registered in the Ministry of Justice of Ukraine. Certificate: HF series, № 18274-7074PR, issued 01. 11. 2011.

*Editorial address: 40, Velyka Berdychivska Str., Zhytomyr, Ukraine, 10008.
E-mail: sydorchukng@ukr.net*

© Academy of International Cooperation in
Creative Pedagogy "Polissya", 2021
© Zhytomyr Ivan Franko State University,
2021

ЗМІСТ

НАУКА – ОСВІТІ	9
Дубасенюк О. А. ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ АКАДЕМІЇ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З КРЕАТИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ «ПОЛІССЯ»: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	9
Вітвицька С. С. ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ОСВІТИ ЯК НАУКОВА І ПРАКТИЧНА ПРОБЛЕМА	17
Вознюк О.В. ПРОЦЕС ВИХОВАННЯ ЯК ПАРАДОКСАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН: ГОЛОВНІ АСПЕКТИ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ.....	21
Журавель Н. В. ІННОВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ АВСТРАЛІЇ.....	31
Онкович Г.В., Онкович А., Ляліна О. ВІКІДИДАКТИКА: ТЕМАТИЧНІ ВІКІУРОКИ – ШЛЯХ ДО НОВОЇ ОСВІТИ	35
Павлик Н. П. РОЛЬ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ У РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	45
Сахневич І. Д. ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	49
Сердюк Н. Ю. ПЕРСПЕКТИВИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ «ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОГО КУРСУ ДРУГОЇ (АНГЛІЙСЬКОЇ) МОВИ» МАГІСТРІВ-ФІЛОЛОГІВ НА ПЛАТФОРМІ MICROSOFT TEAMS	55
Сєрих Т. М. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСВОЄННЯ ОРФОГРАФІЧНИХ ТА ГРАМАТИЧНИХ НОРМ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ.....	57
Туманова Ю. В., Фесенко А. І. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ ДО ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ.....	60

ЛАСКАВО ПРОСИМО В НАУКУ63

Гриневич Н. Р.

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ
У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ63

Ігнатенко О. О.

ПРОБЛЕМА ПОШИРЕННЯ ЧЕРЕВОНОГИХ МОЛЮСКІВ ПРИП'ЯТСЬКОГО
ПОЛІССЯ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА66

Філіна В. А.

РЕАЛІЗАЦІЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ-ДЗЮДОЇСТІВ ПІД ЧАС
ТРЕНУВАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ69

ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ72

Волинець О. М.

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ – ШЛЯХ ВІД ТВОРЧОСТІ УЧИТЕЛЯ ДО
ТВОРЧОСТІ УЧНЯ.....72

Макаренко В. С.

ТАЛАНОВИТА РАДОМИШЛЯНКА-ПОЛІСЯНКА76

Мейлах Н. А.

ЮНИЙ СОЛОВЕЙКО ПОЛІССЯ81

CONTENTS

SCIENCE FOR EDUCATION	9
Dubaseniuk O. A. ACTIVITIES OF THE NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATION OF THE ACADEMY OF INTERNATIONAL COOPERATION IN CREATIVE PEDAGOGY "POLISSYA": CURRENT CHALLENGES AND PERSPECTIVES	9
Vitvitska S. S. FORMATION OF RESEARCH CULTURE IN THE PROSPECTIVE MASTERS OF EDUCATION AS A SCIENTIFIC AND PRACTICAL PROBLEM	17
Voznyuk A.V. UPBRINGING PROCESS AS A PARADOXICAL PHENOMENON: THE MAIN ASPECTS OF A NEW PARADIGM OF EDUCATION.....	21
Zhuravel' N. V. INNOVATIVE ORIENTATION OF AUSTRALIA'S HIGHER EDUCATION SYSTEM REFORM	31
Onkovich G.V., Onkovich A., Lyalina O. VIKIDIDACTICS: THEMATIC WIKI LESSONS ARE THE WAY TO A NEW EDUCATION	35
Pavlik N.P. THE ROLE OF NON-FORMAL EDUCATION IN THE IMPLEMENTATION OF EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT	45
Sakhnevich I.D. PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF INCLUSIVE EDUCATION IN VOCATIONAL (PROFESSIONAL AND TECHNICAL) EDUCATION INSTITUTIONS	49
Serdyuk N. Yu. PROSPECTS OF DISTANCE LEARNING OF THE "GENERAL THEORETICAL COURSE OF THE SECOND (ENGLISH) LANGUAGE" OF MASTERS-PHILOLOGISTS ON THE PLATFORM MICROSOFT TEAMS	55
Serikh T. M. USE OF INTERNET RESOURCES FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF MASTERING SPELLING AND GRAMMAR STANDARDS OF MODERN UKRAINIAN LITERATURE	57
Tumanova Yu. V., Fesenko A.I. GENERAL CHARACTERISTICS OF THE STRUCTURE OF THE READINESS OF THE PROSPECTIVE JUNIOR BACHELORS FOR THE FORMATION OF INFORMATION CULTURE.....	60

WELCOME TO SCIENCE	63
Grinevich N. R. PREPARING TEACHERS FOR THE APPLICATION OF AUDIOVISUAL EQUIPMENT IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF PRIMARY SCHOOL	63
Ignatenko O. O. THE PROBLEM OF SPREADING THE RED-MOUNTED MOLLUSCS IN THE PRIPYAT POLISSA OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE SOCIETY DEVELOPMENT	66
Filina V. A. IMPLEMENTATION OF KEY COMPETENCIES OF JUDOIST STUDENTS DURING TRAINING CLASSES IN THE CONDITIONS OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL	69
PEDAGOGICAL STUDIES.....	72
Volynets O.M. GAME TECHNOLOGIES AS A WAY FROM TEACHER'S CREATIVITY TO LEARNER'S CREATIVITY	72
Makarenko V. S. TALENTED RADOMISHLYANKA-POLISYANKA.....	76
Meilakh N. A. YOUNG NIGHTINGALE OF POLISSYA	81

Дубасенюк О.А.,
почесний академік НАПН України, дійсний член АМСКП "Полісся",
Президент АМСКП "Полісся", доктор педагогічних наук, професор
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
dubasenyuk@ukr.net

ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ АКАДЕМІЇ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З КРЕАТИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ «ПОЛІССЯ»: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Проаналізовано діяльність громадської організації Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Обґрунтовано основні напрями її роботи. Виділено аспекти співпраці Академії з НАПН України, провідними науковими установами. Представлено діяльність складових організацій Академії – «Центру розвитку креативності особистості» і лабораторії «Креативної педагогіки та зв'язків із громадськістю». Охарактеризовано наукову, освітньо-виховну, методичну і міжнародну діяльність Академії. Зокрема, проаналізовано досягнення наукових шкіл ЖДУ імені Івана Франка, колективного члена Академії. Показано здобутки Академії у напрямку публікаційної активності її членів. Визначено перспективи подальшої діяльності.

Ключові слова: Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся», міжнародна співпраця, наукова, методична діяльність, здобутки Академії.

The activity of the community organization of the Academy of International Cooperation in Creative Pedagogy "Polissya" is analyzed. The main directions of its work are substantiated. Aspects of cooperation of the Academy with the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, leading scientific institutions are highlighted. The activities of the constituent organizations of the Academy – the Center for the Development of Personality Creativity and the Laboratory of Creative Pedagogy and Public Relations – are presented. The scientific, educational, methodical and international activity of the Academy is characterized. In particular, the achievements of scientific schools of Ivan Franko State University, a collective member of the Academy, are analyzed. The achievements of the Academy in the direction of publishing activity of its members are shown. Prospects for further activities have been identified.

Key words: Academy of International Cooperation in Creative Pedagogy "Polissya", international cooperation, scientific, methodical activity, achievements of the Academy.

В умовах освітніх змін особливої актуальності в Україні набуває активізація творчих сил науковців, які своєю діяльністю розвивають і примножують інтелектуальний і науковий потенціал держави. Однією з найважливіших закономірностей розвитку науки є строга наступність ідей, концепцій, методів дослідження, які складають зміст будь-якої науки. Люди різних поколінь, здійснюючи процес наукового розвитку, ніби передають із рук в руки нагромаджений ними «духовний капітал».

Нині активізується діяльність громадських організацій, спрямованих на сучасні виклики, розвивається творчий потенціал науковців, які своєю діяльністю примножують інтелектуальний і науковий потенціал держави.

Діяльність громадської організації Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся» є тому підтвердження. Академія була заснована ученим-педагогом, доктором педагогічних наук, професором, одним із фундаторів креативної дидактичної технології вищої професійної школи Чернілевським Дмитром Володимировичем.

Започаткована ним робота, традиції щодо проведення науково-практичних конференцій, семінарів, набутий досвід у напрямку професійної підготовки майбутніх фахівців продовжує сьогодні розвиватися і примножуватися. Охарактеризуємо основні здобутки останнього періоду.

Мета роботи Академії спрямована на підготовку креативних фахівців, створення сприятливих умов для розвитку їх творчого потенціалу, упровадження інновацій у професійну освіту впродовж життя. Основні напрями досліджень: обґрунтування теоретичних, методологічних і методичних засад креативної освіти; розробка моделі креативного фахівця.

Проаналізуємо науково-методичну співпрацю Академії. Відзначимо тривале продуктивне співробітництво Академії (АМСКП «Полісся») з ДНУ «Інститутом модернізації змісту освіти» МОН України на чолі з Ю.М. Сафоновим, доктором економічних наук, професором, заступником директора ДНУ «Інститутом модернізації змісту освіти», яким обґрунтовано інноваційні підходи професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю.

Велику роботу здійснює Ю.В. Ївженко, кандидат педагогічних наук, завідувач сектору наукового та навчально-методичного забезпечення підготовки фахових молодших бакалаврів у системі фахової передвищої освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», членом-кореспондент Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся».

При підтримці керівництва Інституту впродовж багатьох років спільно організуються міжнародні науково-практичні конференції, видаються фахові наукові збірники: «Нові технології навчання», «Проблеми освіти» [4, 7]. Готуються чергові наукові публікації.

Академія розвивається також завдяки постійній тривалій співпраці з НАПН України на чолі з президентом, академіком В.Г. Кременем, а також академіком-секретарем Н.Г. Ничкало, директором ІПООД імені Івана Зязюна членом кореспондентом НАПН України, професором Л.Б. Лукьянковою. Під егідою НАПН України проводиться міжнародна співпраця, зокрема україно/польські, польсько/українські форуми як в Україні, так і в Польщі з актуальних проблем освіти, в яких беруть участь члени Академії.

В ЖДУ імені Івана Франка накопичено досвід упровадження італійсько-українських проектів з інклюзивної освіти. Координатори проектів: професори Житомирського державного університету імені Івана Франка, члени Академії І.І. Коновальчук, О.В. Вознюк та доцент Н.П. Тарнавська. З італійської сторони: доктор філософії, професор Пармського університету, почесний професор ЖДУ імені Івана Франка Дімітріс Аргіропулос; координатор співпраці від ІСКОС – Марія Антонієтта Маджо. Реалізовано 4 проекти, проведено лекції, семінари, зустрічі, конференції, стажування як в Україні, так і в Італії.

В Академії працюють науково-дослідні Центр і лабораторія. Проаналізуємо діяльність Центру розвитку креативності особистості, який діє на базі кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка. Керівник Центру: кандидат педагогічних наук, доцент, член-кореспондент Академії В.В. Павленко.

Мета та завдання роботи Центру:

- надання консультативної, наукової та навчально-методичної допомоги викладачам, аспірантам, магістрантам, студентам та вчителям;
- сприяння креативній самореалізації студентської молоді;

- організація та проведення заходів (тренінгів, семінарів, конференцій тощо) з проблем виявлення та розвитку креативності;
- презентація ідей та популяризація отриманих результатів діяльності;
- встановлення та координація співпраці з українськими та міжнародними центрами розвитку креативності;
- надання дистанційних послуг в освіті.

Основні напрями діяльності Центру: проведення заходів науково-педагогічного та навчально-методичного характеру з метою ознайомлення та використання інформаційних ресурсів у науково-дослідній роботі; створення інформаційних ресурсів щодо популяризації та поширення креативних ідей; розробка і видання навчальних посібників та методичних матеріалів, присвячених виявленню та розвитку креативності; встановлення та координація співпраці з сприяння направленню осіб, які беруть участь у реалізації проектів Центру; проведення семінарів, конференцій, стажування, та інших форм підвищення кваліфікації в Україні та за кордоном.

В Центрі проаналізовано атлас нових професій. У найближчі 20 років, щоб залишатися мобільним потрібно розвивати креативні якості. До нових професій відносять такі як: тренер творчих справ – спеціаліст по майнд-фітнесу, який уміє приводити людей творчих професій в «стан потоку» і в інші стани, що характеризуються підвищеною креативністю; ігропедагог, який займається розвитком їх усвідомленості, спеціаліст, який створює освітні програми на основі ігрових методик, виступає ігровим персонажем; координатор освітньої онлайн-платформи, ментор стартапів, модератор, тьютер, розробник освітніх траєкторій, організатор проєктного навчання та інші.

У Хмельницькому національному університеті тривалий час діє науково-дослідна лабораторія «Креативної педагогіки та зв'язків із громадськістю», керівник доктор педагогічних наук, дійсний член АМСКП «Полісся», професор Данильчук Лариса Олексіївна. У 2021 році в лабораторії відбулося ряд цікавих науково-методичних заходів.

31 травня 2021 року організовано Всеукраїнський науково-методичний онлайн-семінар на тему «Дитинство: сучасні реалії, виклики, перспективи» до Дня захисту дітей [6].

16 вересня 2021 року – Всеукраїнський науково-методичний онлайн-семінар «Відповідальне батьківство XXI століття». 5 листопада 2021 року проведено круглий стіл до Дня працівника соціальної сфери. Партнерами виступили кафедра педагогіки та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, кафедра соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ), Коростишівський педагогічний фаховий коледж імені І. Я. Франка. До зустрічі під'єдналось 68 науковців-практиків та соціальних працівників. Цікавими теоретичними напрацюваннями та практичними порадами щодо рекреалогічних засад здоров'язбереження працівників соціальної сфери поділилась у своєму виступі Н. Г. Сидорчук, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка, академік АМСКП «Полісся».

У реалізації креативних ідей у науковому, освітньо-виховному напрямі плідно працює віце-президент Академії О.Є. Антонова, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка. Під її керівництвом проводиться велика робота членами Академії, викладачами кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління університету у зазначеному напрямі.

Понад 30 років у Житомирському державному університеті імені Івана Франка функціонує Житомирська науково-педагогічна школа, яка репрезентує дослідницький колектив, який об'єднує різні покоління вчених, що розв'язують наукову проблему «Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів». За цей період підготовлено чисельні науково-педагогічні кадри, зокрема у межах школи працюють 17 професорів,

докторів наук і понад 100 кандидатів наук. Створено 9 науково-дослідних центрів та науково-методичних лабораторій. Підготовлено понад 2500 наукових публікацій, з них 30 одноосібних та 20 колективних монографій, 30 навчально-методичних підручників та посібників, 54 науково-методичних збірників (2016). Нині утворилося ще 2 дочерні наукові школи. У межах роботи кафедри здійснюють діяльність 3 наукові школи:

- "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів". Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор *Дубасенюк Олександра Антонівна*;
- "Педагогічні аспекти обдарованості". Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор *Антонова Олена Євгенівна*;
- "Підготовка магістрів до педагогічної діяльності". Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор *Вітвицька Світлана Сергіївна*.

У межах діяльності наукових шкіл працюють 2 науково-методичних лабораторії, 1 науково-дослідна лабораторія, 2 науково-методичних Центра, 2 міжвідомчі лабораторії на базі Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Житомирського державного університету імені І. Франка (за спільною угодою).

Членами Академії у межах Житомирської науково-педагогічної школи обґрунтовано теоретико-методологічні засади креативної педагогіки та проаналізовано їх вплив на розвиток професійної освіти. Висвітлено особистісно-розвивальний аспект дослідження, актуалізована проблема формування особистості педагога в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів. удосконалено систему діагностичного інструментарію дослідження проблеми розвитку особистості педагога в умовах цивілізаційних змін. Уточнено базові поняття завдяки їх поняттєвому синтезу та психолого-педагогічні механізми розвитку особистості, зокрема й педагога (О.В. Вознюк).

Розроблено теоретико-методологічні засади навчання обдарованих майбутніх педагогів в умовах університетської освіти. Визначено основні філософські та загальнонаукові принципи та підходи до вивчення педагогічної обдарованості; здійснено обґрунтування логіки розвитку творчих здібностей ("задатки – здібності – обдарованість – талановитість – геніальність"); сформульовано поняття "обдарованість"; розроблено модель обдарованості на основі ортогонального підходу та обґрунтовано модель педагогічної обдарованості; розроблено концепцію та методики розвитку педагогічної обдарованості студентів у ЗВО; здійснено теоретичне обґрунтування науково-педагогічного супроводу обдарованої студентської молоді; створено науково-методичний Центр роботи з обдарованими студентами (О.С. Антонова).

Здійснено концептуальне обґрунтування процесу реалізації інновацій у ЗСО, систематизовано терміносистему понять педагогічної інноватики; окреслено сутнісні характеристики готовності загальноосвітнього навчального закладу як соціально-педагогічної системи до сприйняття та реалізації інновацій.

Праналізовано теоретичні й процесуально-змістові аспекти технологізації процесу нововведень; розроблено концептуально-змістову модель реалізації інновацій, яка відображає послідовність етапів концептуалізації, адаптації, безпосередньої реалізації, активного продуктивного використання й розвитку нововведення та конкретизує зміст інноваційних змін у педагогічній системі. Визначено критерії, показники та способи моніторингу процесу й результатів реалізації інновацій у ЗВО. Обґрунтовано систему розвитку інноваційної компетентності педагогів (І.І. Коновальчук).

С.С. Вітвицька (2009) дослідила перспективний напрям науково-педагогічного знання – педагогічну освіту магістрів, яка розглядається як багатофункціональний, відкритий, самостійний, своєрідний цикл педагогічної освіти, яка має свої функції, мету, зміст, форми та методи, функціонує шляхом реалізації складних організаційних та змістово-процесуальних зв'язків. Науковцем доведено, що педагогічна підготовка магістрів виступає в органічній єдності загального, особливого й одиничного. Провідна ідея дослідження ґрунтується на положеннях про особистісний характер розвитку індивідуальності педагога, здатного до інноваційної діяльності. Дослідником уперше з'ясовано головні передумови, які привели

наприкінці XX – початку XXI століття до неперервної освіти, освіти впродовж життя, ступеневої педагогічної освіти; запропоновано й науково обґрунтовано концепцію педагогічної підготовки фахівців найвищого освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" з урахуванням сучасних суспільно-історичних, соціально-педагогічних змін в Україні і світовому освітньому просторі; обґрунтовано головні ознаки педагогічної підготовки магістрів як системи.

Досліджено особливості неперервної освіти різних категорій педагогічних працівників у професійній підготовці. У контексті ідей неперервної освіти, андрагогічного та акмеологічного підходів досліджено теоретичні і методичні засади професійної підготовки фахівців гуманітарного профілю в умовах другої вищої освіти (Т.І. Шанскова). Проведено комплексне дослідження генези освіти дорослих у Словаччині у другій половині XX – на початку XXI століття; представлено результати компаративного аналізу фундаментальних тенденцій розвитку освітніх цілей у Словаччині та в Україні (О.А. Самойленко) [3]. Результати дослідження реалізовано у практичній підготовці майбутніх педагогів/фахівців.

Наукова підготовка фахівців вищої кваліфікації здійснюється впродовж 17 років у діяльності спеціалізованої вченої ради з педагогіки Д 14.053.01, яка діє в Житомирському державному університеті імені Івана Франка. З 2004 по 2010 рік як рада із захисту кандидатських дисертацій (3 каденції), а з 2010 по теперішній час як рада із захисту докторських та кандидатських дисертацій (4 каденції).

Спеціалізована рада діє за двома спеціальностями: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки та 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. На сьогодні склад ради забезпечений на 2/3 штатними докторами наук. Члени Академії О.А. Дубасенюк, О.Є. Антонова, С.С. Вітвицька, О.В. Вознюк, Н.Г. Сидорчук, В.А. Ковальчук І.І. Коновальчук, С.Л. Яценко беруть безпосередню участь у діяльності спеціалізованої вченої ради.

Зокрема, за 2021 рік у спецраді Д 14.053.01 захищено 8 дисертацій – 4 докторських та 4 кандидатських. Викладачами ЖДУ захищено 3 докторських дисертацій (Н.М. Мирончук – кафедра професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, Н. С. Щербань – кафедра міжкультурної комунікації та іншомовної освіти, Р.К. Романюк – кафедра зоології, біологічного моніторингу та охорони природи), 1 докторська дисертація захищена М.О. Мороз – викладачем Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського, та 1 кандидатську дисертацію Н.П. Бірук - кафедра професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління). Аспірантами та здобувачами ЖДУ захищено 3 кандидатських дисертації (Л.Ф. Кучинська, С. П. Марченков, А. Рудик). Більшість захищених членами Академії.

Рада забезпечує докторами та кандидатами педагогічних наук не лише наш університет, а й заклади освіти міста Житомира й області.

Публікаційна активність

За останні 5 років викладачами кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, членами Академії видано більше 20 статей у наукометричних виданнях, 137 статей у фахових виданнях України, 15 монографій (колективних і одноосібних), 152 наукові публікації апробаційного та науково-популярного характеру [1, 2, 7].

О.Є. Антонова спрямовує діяльність членів Академії на активне впровадження в освітній процес креативних інноваційних технологій, форм та методів. Зважаючи на епідеміологічну ситуацію останніх років і необхідність періодичного переходу на дистанційну форму навчання, викладачі оволоділи різноманітними можливостями роботи із застосуванням новітніх комп'ютерних технологій. Нами створено мультимедійні лекції практично із всіх навчальних дисциплін, викладання яких здійснюється із застосуванням сучасних технічних засобів.

Низка викладачів пройшла навчання щодо використання цифрових технологій у роботі викладача (О.М. Власенко, В.В. Павленко, Н.М. Мирончук, Н.П. Бірук). У педагогічний процес викладачами кафедри активно впроваджуються проєктні технології, різноманітні комп'ютерні застосунки тощо. За останні 5 років викладачами кафедри видано та перевидано 28 одиниць навчальних посібників, курсів лекцій, методичних матеріалів, робочих зошитів тощо [3].

Міжнародна та регіональна співпраця

Науковці кафедри, члени Академії підтримують міжнародні зв'язки з Вищою Школою Агробізнесу в Ломжі (Польща) (Договір про співпрацю від 01.03.2021 р.), педагогічним факультетом університету Палацького м. Оломоуц (Чехія) та дружні стосунки з українськими вишами (Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Хмельницький національний університет, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського», Житомирський кооперативний коледж бізнесу і права, Житомирський агротехнічний коледж, НМК ПТО в Житомирській області, Професійно-технічний ліцей, ННВК «ПОЛІССЯ», Михайловецький професійний аграрний ліцей та інші).

Окремим перспективним напрямом міжнародної та регіональної співпраці кафедри вважаємо участь у роботі ГО "Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся» (президент – Дубасенюк О.А.), діяльність якої спрямована на підготовку креативних фахівців; створення сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу молоді та його реалізації на благо України та її народу; упровадження інновацій у професійну освіту в умовах неперервної освіти.

Серед заходів, які здійснює Академія науково-практичні конференції, наукові семінари, зустрічі, видання монографій, збірників наукових праць тощо. Друкованим органом Академії є науково-практичний журнал "Креативна педагогіка" (головний редактор Сидорчук Н.Г.).

Розвиток творчої особистості майбутнього педагога, його морально-духовних, креативних якостей члени Академії здійснюють у процесі виховної роботи. До пріоритетними напрямів виховної роботи кафедри і Академії віднесено: стимулювання професійного зростання студентів; акцентування уваги на моральному становленні особистості студента, формуванні загальнолюдських моральних цінностей; посилення трудової активності, розвиток фізичної досконалості та формування здорового способу життя, розвиток індивідуальних здібностей студентів, забезпечення відповідних умов для самореалізації; фізичне виховання студентів.

Виховна робота на кафедрі професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління здійснюється у процесі викладання педагогічних дисциплін, що сприяє розвитку у майбутніх учителів як професійних так і особистісних якостей характеру, формування професійної компетентності. На практичних заняття з курсу педагогіки (особливо теорії виховання) студентами під керівництвом викладачів кафедри педагогіки моделюються різноманітні ситуації виховуючого характеру, створюються виховні заходи (дискусії, дебати, засідання клубів, ділові ігри тощо) [5].

Лише за 2020-2021 н.р. було проведено такі виховні заходи:

- презентація інноваційних методик згідно з Концепцією Нової української школи в межах курсу "Технології формування полікультурності" (О.С. Березюк.);
- Педагогічні цікавинки, або як зробити навчання захоплюючим (14.05.2021 р.) – всі члени кафедри;
- Формування компетентного фахівця в інноваційному освітньому середовищі України (20.04.2021) – всі члени кафедри;

- "Виховна компетентність викладача вищої школи як важлива складова його професіоналізму" гостьова лекція (08.12.2020) – всі члени кафедри;

- Міжуніверситетська інтегрована відкрита лекція разом з Львівським національним університетом ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького (07.10.2020) – Ковальчук В.А.;

Члени Академії беруть активну участь у міжнародних та всеукраїнських конференціях. Серед них міжнародні конференції:

16 березня – 18 березня 2021 року на базі Національного авіаційного університету, факультету лінгвістики та соціальних комунікацій був організований IV Міжнародний симпозіум «Соціокультурний дискурс глобалізованого світу: наука, освіта, комунікація».

20-21 квітня 2021 року на базі Навчально-наукового інституту педагогіки і психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка пройшла VII Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін»

20 квітня 2021 року у Комунальному закладі вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського», відбулася XXIII Міжнародна науково-практична конференція «Формування компетентного фахівця в інноваційному освітньому середовищі України». Велику організаційну роботу проводять директор коледжу Савчук Петро Нестерович, Сторожук Антоніна Іванівна, Мороз Майя Олександрівна.

21 жовтня 2021 р. відбулася II Міжнародна науково-практична конференція «Духовно-інтелектуальне виховання і навчання в XXI столітті» МОН України, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.

Всеукраїнські конференції, семінари:

02 квітня 2021 року проведено за ініціативи кафедри професійної освіти і технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Всеукраїнську науково-практичну конференцію на тему «Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій».

16 липня 2021 року у Малинському лісотехнічному коледжі, Житомирської області організовано Всеукраїнські Маклаївські читання/конференція, присвячені 175 річчю з дня народження М.М. Міклухо-Маклаю. Така співпраця триває з 2018 року.

Багатосторонню діяльність здійснює академік, координатор міжнародних та регіональних зв'язків, професор Н.Г. Сидорчук. За її ініціативи Академія постійно поповнюється новими членами. Нині Академія налічує 130 членів і 3 колективних осередка. Професор Н.Г. Сидорчук також є головним редактором журналу «Креативна педагогіка», в якому висвітлюються актуальні проблеми теорії і практики креативної педагогіки. Велику роботу проводить учений секретар Академії, професор, доктор педагогічних наук, академік О.В. Вознюк щодо підготовки колективних монографій, фахових науково-методичних видань.

Таким чином, Академія розвивається поповнюється креативними науковцями, викладачами. Розробляються концептуальні засади креативної педагогіки. Накопичується практичний інноваційний досвід у цій сфері.

На основі проведеного дослідження визначено перспективні напрями роботи АМСКП «Полісся» в умовах освітніх змін: подальша фундаментальна розробка теоретико-методологічних засад креативної педагогіки, удосконалення її терміносистеми; посилення міждисциплінарних досліджень у теорії та практики креативної педагогіки. У контексті європейської інтеграції в освіті професійна підготовка має бути спрямована на розвиток креативних фахівців на усвідомлення: цінності освіти в цілому та креативної, зокрема, в їх

особистісному та професійному становленні; важливості практичного оволодіння особистісно орієнтованими, інноваційними педагогічними технологіями; значимості неперервної освіти та орієнтації на самоосвіту і саморозвиток особистості креативного фахівця.

Література

1. Вознюк О. В., Дубасенюк О. А., Костюшко Ю.О. Осадчук Н. П., Сидорчук, Н. Г. Теорія і практика професійної акмеології: монографія Житомир: Вид-во ПП «Євро-Волинь». 2020. 392 с.
2. Дубасенюк, О. А., Вознюк, О. В. Формування комунікативної компетентності учителів початкової школи засобами інтерактивних технологій. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць (60). 2021, рр. 211-222.
3. Дубасенюк О.А. Самойленко О.А. Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих): навч.-методичний посібник. Житомир: Видавець ПП «Євро-Волинь». 2020. 336 с.
4. Дубасенюк О.А. Провідні аспекти діяльності Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся» //Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна освіта ХХІ століття» : наук. журнал. Київ, 2020. Вип.1. С.60-68
5. Дубасенюк О.А. Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів у сфері виховної роботи // Інноваційні виховні технології у теорії і практиці сучасної освіти: зб. матер. наук.-практ. конф. [за заг. редакцією Т. Є. Федорченко, Ю. В. Ївженка]. Київ, 2021. С. 13-15.
6. Дубасенюк О.А. Феномен «Дитинство» у контексті міждисциплінарного синтезу /Дитинство: сучасні реалії, виклики, перспективи захисту дітей : зб. наук. пр. за матеріалами. наук.-метод. онлайн-семінару до Дня захисту дітей, Хмельницький, 31 трав. 2021 р. Хмельницький, 2021. / за ред. Л. І. Романовська, Л. О. Данильчук, Ю. Л. Бриндіков. Хмельницький : 2021. С. 50-54.
7. Сидорчук Н. Г., Дубасенюк О.А. Акмеологічне зростання дослідницької компетентності викладачів університету у сфері педагогічної освіти // Нові технології навчання: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Київ, 2020. Вип. 94. 338 с. С. 306-313.

Вітвицька С.С.,
доктор педагогічних наук, професор, професор
кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти,
андрагогіки та управління
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ОСВІТИ ЯК НАУКОВА І ПРАКТИЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглядаються основні аспекти актуальності проблеми, сутність і зміст дослідницької культури майбутніх магістрів освіти, здобутки і недоліки їх кваліфікаційних дипломних робіт; характеризуються основні форми і методи формування дослідницької культури здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: *магістр освіти, педагогічна культура, дослідницька культура, освітній процес, заклад вищої освіти, кваліфікаційна (дипломна) робота.*

The main aspects of the urgency of the problem, the essence and content of the research culture of future masters of education, the achievements and shortcomings of their qualifying theses are considered in the article; the basic forms and methods of formation of research culture of applicants for higher education are characterized.

Key words: *master of education, pedagogical culture, research culture, educational process, institution of higher education, qualification (diploma) work.*

Інтегрування української педагогічної освіти в загальноєвропейський та світовий освітній простір вимагає усвідомлення засад і принципів сучасної професійно-педагогічної підготовки вчителів та викладачів вищих закладів освіти.

Підготовка конкурентоспроможних випускників закладів вищої освіти передбачає формування педагогічної культури, здатності забезпечити адаптивність до інноваційних процесів у новому демократичному суспільстві.

Найважливішим напрямом державної політики України у сфері науки й освіти є інтеграція вищої освіти, науки і практики з метою пріоритетного розвитку наукових пошуків та інноваційних розробок, заснованих на знаннях, отриманих в результаті досліджень. Наука є сферою людської діяльності, що має на меті продукування знань про об'єктивну реальність, які може бути втілені у нових теоріях і технологіях.

Ознакою сучасного суспільства є зростання швидкості між напрацюванням і застосуванням нових знань. Значний вплив на вирішення цієї проблеми має рівень і система підготовки кадрів, які працюють в освіті, розвиток наукового потенціалу, що забезпечує наукову базу для технологічного та інноваційного розвитку національної культури, освіти, економіки. У цьому контексті актуалізується проблема підготовки майбутніх викладачів-магістрів освіти до дослідження педагогічних явищ і процесів, формування ціннісної мотивації до науково-дослідницької діяльності, розуміння відповідальності за її результати, підвищення рівня дослідницької культури.

Значна увага до проблеми дослідження формування дослідницької культури приділена науковцями українських шкіл О. Антонової, О. Дубасенюк, С. Гончаренка, О. Жилінської, Н. Кушнарєнка, Д. Черньова, В. Шейка та ін.

Зміст і шляхи формування дослідницької культури майбутнього педагога є предметом дослідження В. Семиченко [5]; проблеми розвитку дослідницьких університетів в Україні, стратегії їх діяльності з підготовки майбутніх науковців-дослідників розглядаються у наукових працях В. Огнев'юка [3] та ін.

Підготовка майбутніх магістрів до наукової діяльності зумовлена об'єктивними причинами (необхідністю врахування змінності соціальних процесів суспільства, динаміки суспільних потреб та цінностей; пріоритетів фундаментальної та прикладної науки). Розвиток суспільства, науки і культури породжує нові види діяльності, що зумовлює постановку завдань їх свідомого проектування.

Освітня кваліфікаційна підготовка магістра освіти складається з двох частин: науково-дослідної та освітньої. В умовах розвитку інформаційної освітньої цивілізації, розмаїття джерел та думок важливо підготувати майбутніх педагогів із розвиненою дослідницькою культурою.

Вагома частка належить науково-дослідницької діяльності магістрантів у межах проблематики магістерської кваліфікаційної роботи. Методологічні знання та способи дослідницької діяльності важливі для майбутнього педагога як у практичній діяльності, так і в подальшому науково-педагогічному та професійному зростанні (підготовка науковців до аспірантури).

Дослідники виділяють суттєві протиріччя у розвитку наукової думки: з одного боку поглиблення, диференціація наукового знання, з іншого – його інтеграція. У розвитку сфери вищої освіти в Україні простежується тенденція до міждисциплінарних досліджень. Тому актуалізується комплексне вивчення психолого-педагогічних проблем дослідження. Інтегральні знання, уміння навички мають стати особистісним досягненням майбутнього викладача закладу вищої освіти.

Аналіз навчальних планів та програм підготовки магістрів освіти дає підстави для визнання значущості інтеграції знань філософських, педагогічних, психологічних наук. Саме інтегральні знання дозволяють формувати у студентів магістратури цілісне уявлення про майбутню професійну-педагогічну діяльність.

Магістранти отримують певну інформацію щодо методології психолого-педагогічних досліджень в процесі вивчення загальноосвітніх та фахових дисциплін, проте не завжди вміють їх використовувати у практиці досліджень. Аналіз кваліфікаційних робіт здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти дає можливість стверджувати, що частина з них не готова визначити предмет, об'єкт, логіку дослідження, проаналізувати понятійний апарат.

Багаторічний досвід керування кваліфікаційними роботами випускників магістратури свідчить про те, що третина здобувачів не розуміє стратегію дослідження, тому досить часто зустрічаються приклади невідповідності змісту заявленій темі, завданням, результатам дослідження, проблема розкривається лише частково.

Обґрунтування мети дослідження, об'єкту та предмету є складним завданням для студентів магістратури. Вони не рідко використовують абстрактні формулювання, що не відображають специфіки дослідження. Проблемою виконання дослідницьких завдань як теоретичного, так і практичного змісту, є недостатній рівень готовності магістрантів до формулювання своїх власних думок та висновків, що свідчить про невпевненість у власних позиціях або повну їх відсутність.

Самостійний внесок у розроблення магістерського дослідження простежується недостатньо. Складними для значної частини майбутніх магістрів освіти є розробка експериментальних методик, змісту та організації дослідження, розкриття сутнісних характеристик, визначення тривалості етапів дослідження, місця проведення, кількості респондентів. Це спричиняє поверхневий характер висвітлення стану дослідженої проблеми. Значна частина здобувачів вищої освіти мають труднощі щодо аналізу, синтезу, структурування матеріалу за певними ознаками тощо.

Тому кількісний і якісний аналіз підміняється описом, простим констатування фактів і явищ часто не пов'язаних між собою. Все це свідчить про необхідність підвищення рівня дослідницької культури майбутніх магістрів освіти. Дослідницька культура є необхідним складником педагогічної культури майбутнього педагога.

Під поняттям «дослідницька культура магістра освіти» ми розуміємо інтегральне, динамічне утворення (властивість) особистості, що включає інтелектуальні і творчі можливості (креативність мислення, інтелектуальна ініціатива, творче мислення, уява, фантазія тощо), систему компетентностей, що визначають рівень професійних і загальнонаукових знань, умінь і навичок (здатність їх аналізувати, синтезувати, класифікувати з метою успішного наукового пошуку) та оволодіння науковою мовою і технологією викладу результатів дослідження.

Творчі можливості – це система інтелектуально-творчих властивостей і якостей особистості, які сприяють успіху у творчій діяльності. Вона складається з таких підсистем:

- підсистеми спрямованості (мотиви, інтерес, потреби);
- підсистеми характерологічних особливостей особистості (цілеспрямованість, працездатність, сумлінність тощо);
- підсистеми здібностей (індивідуальних особливостей творчих процесів);
- підсистеми творчих умінь [2].

Об'єднувальним чинником дослідження мають бути методологічні знання, які здобувачі вищої освіти отримують у процесі теоретичної підготовки.

Формування дослідницької культури майбутніх магістрів культури у процесі вивчення педагогіки вищої школи здійснюється з використання сучасних педагогічних технологій, зокрема ігрових. Заняття з цієї теми проводиться у формі ділової гри. У процесі навчальної гри відбувається залучення магістранта у наукову модель теорії професійної діяльності, що перетворює її в освітню імітаційну модель.

Магістрант входить у світ навчальної гри як у життя: починає діяти пізнаючи невидиму межу між реальністю та умовністю, засвоює оптимальні зразки професійних дій, продукує більш ефективні варіанти професійної діяльності, що допомагає йому в пошуку її сенсу і формуванні дослідницької культури. Це може бути умовний захист умовної дипломної роботи, проведення мікродослідження, аналіз структури дипломної роботи, аналіз статей, написання тез тощо.

Магістранти оволодівають основами психолого-педагогічного дослідження, ознайомлюються з поняттями «наукова проблема», «науковий підхід», «методологія», «методи дослідження» у процесі лекційних і практичних занять.

Поступ дослідника починається з визначення проблеми та постановки мети. Мета – це узагальнене уявлення результату дослідження. Для отримання реального результату необхідно застосувати необхідні та відповідні методи і процедури наукового пізнання. Окреслюючи логіку дослідження, науковець-початківець формулює систему конкретно-пошукових завдань.

Ці завдання мають дати відповіді на запитання, що має зробити дослідник для реалізації мети. Для дослідника-початківця має бути зрозумілим те, що будь-яке педагогічне дослідження є внеском у наукове обґрунтування практики педагогічної дійсності. Тому важливим є перехід від генезису педагогічної дійсності до її перетворення у теоретичному процесі моделювання явищ і процесів. Моделювання педагогічних явищ і процесів здійснюється засобами абстрагування.

Завершальним етапом є оформлення роботи, перевірка і впровадження результатів у практику. Репрезентація результатів магістерських наукових досліджень вимагає володіння вимірвальними методиками, вміннями їх оформляти у вигляді схем, таблиць, рисунків у тексті та додатках. Культура дослідника виявляється в доцільному та обґрунтованому їх поєднанні (без перенасичення другорядними матеріалами, що дублюють попередні або ж некоректно представленими). Рівень зрілості дослідника-початківця визначає готовність до самоперевірки логіки, мети, завдань та результатів дослідження.

У процесі наукової практики здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти засвоюють специфіку організації експериментального дослідження з педагогіки і психології.

Значним внеском у підготовку майбутніх магістрів вищої освіти здійснюють науково-методичні лабораторії. На кафедрі професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка вже багато років працюють наукові центри: «Робота з обдарованою студентською молоддю», «Розвиток креативності» та лабораторії: «Педагогічна підготовка магістрів», «Освітньо-виховна система «Полісся»», «Акмеологія освіти».

Оволодіння дослідницькою культурою майбутнім магістром освіти є необхідним компонентом готовності до професійної діяльності, забезпечує розвиток його як особистості та фахівця з глибокими фундаментальними знаннями, здатного до інноваційної активної творчої діяльності. Педагогічна реальність потребує нових наукових пошуків, які б сприяли підвищенню ефективності формування дослідницької культури майбутніх магістрів освіти. На часі міжпредметні комплексні дослідження щодо інтеграції змісту підготовки педагогів, майбутніх викладачів закладів вищої освіти до дослідницької діяльності, розроблення інтегрованих навчальних курсів з методології і практики психолого-педагогічних досліджень.

Література

1. Андрущенко В. П. Модернізація педагогічної освіти в Україні в контексті Болонського процесу / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С. 5-9.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. – 3-тє видання. Вип. доп. – ЖДУ імені І. Франка, 2012. – 400 с.
3. Огнев'юк В. Криза – момент істини для університетської освіти / Віктор Огнев'юк // Вища школа. – 2009. – № 11. – С. 5-17.
4. Педагогічна і психологічна науки в Україні: [Збірник наукових праць до 15-річчя АПН України]: у 5 т. – К.: Педагогічна думка, 2007. Т. 1: Теорія та історія педагогіки. – 2007. – 360 с.
5. Формування дослідницької культури молодих науковців: [колективна монографія / за ред. В. Семиченко]. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 133 с.
6. Шейко В. Організація та методика науково-дослідницької роботи / В. Шейко, Н. Кушніренко. – К.: Знання, 2004. – 307 с.

UPBRINGING PROCESS AS A PARADOXICAL PHENOMENON: THE MAIN ASPECTS OF A NEW PARADIGM OF EDUCATION

Розглядаються основні положення цілісної парадигми виховання, яка виявляє завдання формування в дітей парадоксальних психологічних установок і лежить на трьох "китах": успішності, радості та свободі. Остання реалізується за умов нейтрально-парадоксальних, багатовимірних, неоднозначних психолого-педагогічних впливів.

Ключові слова: *виховання, парадигма виховання, холистична парадигма освіти, навчена безпорадність, свобода та автономія особистості, ситуація успіху, радість.*

The substantive principles of integral paradigm of education, which reveals the task of forming the paradoxical psychological sets in the children and is based on three principles: successfulness, joy and freedom. The latter is realized in the conditions of neutral-paradoxical, multidimensional psychological and pedagogical influences.

Key words: *upbringing, upbringing paradigm, holistic educational paradigm, learnt helplessness, personality freedom and autonomy, situation of success, joy.*

Each teacher continues the work of his predecessors, but the teacher-creator sees wider and much further. Each teacher in one way or another transforms the pedagogical reality, but only the teacher-creator actively fights for cardinal transformations and is himself a clear example in this matter.

V. A. Slastenin

An analysis of the current socio-cultural situation allows us to conclude that never before has the development of human society been so "condensed", so accelerated as it is now. The process of development of the modern world, unprecedented in scale, depth and rates, contributes to the creation of a unique historical situation, which, according to Stefan Zweig, can be called "the finest hour of mankind", when "similar to the all atmospheric electricity being accumulated in a lightning rod, the shortest period of time contains a huge amount of events". One of the revelations of this "finest hour" reflects the idea of the integrity of the world and man. The paradigm of integrity determines both the holistic nature of education (manifested in the so-called "holistic paradigm of education") and the *holistic nature of upbringing process* as the main mechanism for reproducing society. Let us turn to the *upbringing aspect* of the holistic/integral/synergetic paradigm of education.

Eric Berne in the book "*Games People Play: The Psychology of Human Relationships*" writes that the structure of childhood acts as a scenario for a person's future life [3]. The results of brain research have shown that a human being is the only living being who by exercising and learning has the freedom to change the functions and structure of the brain, up to a very old age. On the other hand, the results of the study of interpersonal relations indicate that the freedom and autonomy of the personality cannot be revealed at adult and old age, if a person in the first years of life lacked the opportunity to build the strongest possible connection with someone close [13].

Thus, childhood, especially early childhood, is a powerful springboard for person's further development. At the same time, childhood is immersed in a state of joy, which turns out to be a fundamental process of the formation of the human "I". Here it is appropriate to refer to the "*School of Joy and Success*" created by A.S. Belkin, which directs the activity of teachers to activate the state of emotional joy in the learners. This process stems from the principle of "*tomorrow's joy*", stated by A.S. Makarenko, from the "*School of Joy*" of V.A. Sukhomlinsky, when the entire pedagogical process is aimed at evoking a sense of joy in children due to success in educational

activities. A.S. Belkin writes that school performance (regardless of the academic discipline and the type of study), the experience of success in learning and play activities determine to a large extent the subsequent life trajectory of a person, his/her social status and overall performance in future adult life. Psychologists have shown that a child's success in at least one area of activity leads to the formation of a psychological attitude towards high academic achievement and joy, which, thanks to a synergistic effect, directs any child's activity towards achieving success in study and life. And vice versa, if a child has not known the success and joy in the family life, during its stay in kindergarten, at school, then in its later life it will be very problematic for a child to achieve success.

In addition, child's poor progress in life and study (as an *inferiority complex*) through a protective psychological reaction can form in it a *superiority complex* concerning other people, which activates social aggression not only at the level of individuals, but also of entire nations: after the defeat in the World War I, Germany was "brought to its knees" that resulted in developing a warlike spirit of Aryan superiority over other peoples, which led to one of the most atrocious warfare in the history of mankind.

It has also been proven by pedagogical practice that person's experience of victories in cases when it is possible for a person to control the situation, can help overcome the helplessness in learning [4]. Success, on the other hand, denies egocentrism (and selfishness), since it is failure in study that tends to cause a defensive reaction – a *superiority complex*, being a function of a person's egocentric position [14]. Scientists back in the 70s of the XXth century proved that the destructive behaviour of schoolchildren is directly related to failures in study. Abraham Maslow showed that behaviour and communication depend on the learners' academic performance. At the same time, academic success leads to strengthening independence, self-respect, improving relationships with others, and changing the learners' well-being [10].

As Alfred Adler wrote, the features of unloved children in the most completed form can be observed by analysing the biographies of all the most prominent enemies of mankind; it is evident that when they were children they were treated badly by adults, therefore they developed cruelty of character, envy, hatred, they cannot bear the fact that others are happy. In addition, the scientist wrote that any cruelty ever committed is based on person's hidden impotence and inability, while a truly strong person is not capable of a cruel attitude towards the social environment [2].

That is, the insoluble nature of the internal contradiction between the demands of parents and the environment in general, the inability to respond to these demands reveal a source of constant affective tension, which in many cases leads to compensatory hypertrophy of one's own "I" and the development of egocentrism, painful pride and inadequate self-esteem [7; 15] – the feeling of person's self-importance. Egocentrism in this case performs a protective function in the conflict between the "I" (consciousness) and "not-I" (unconscious aspect of human psyche), leading to the isolation of the "I", as well as to the distortion of the mechanisms for evaluating the reality, thus contributing to the development of an aggressive attitude towards our world.

It is proved that if a person experiences systematically the state of being defeated, despite all efforts, when a person is helpless and his/her actions do not affect anything, so such a state may lead to "learned helplessness" [15] – to a behaviour being exhibited by a subject after enduring repeated aversive stimuli beyond their control. Upon exhibiting such behaviour, the subject was said to have acquired learned helplessness.

The inability of the learners to reveal their abilities in front of the class can lead to punishment with a bad assessment and moral condemnation on the part of the teachers, which demobilizes the child, undermining faith in its abilities, and as a result, – child's searching activity decreases. This, in turn, predetermines the emergence of new failures and the formation of a vicious circle of poor progress and helplessness. Martin. Seligman in the concept of "*learned helplessness*" has proved that living creatures who are given tasks that did not have a solution turned out to be unable in the future to perform easy tasks that had a solution [15].

Conversely, success in life and study is the path to joy and the synergistic unity of "I" and "not-I" (conscious and unconscious aspects of human psyche). Here is an example taken from A.S. Belkin's book "*Situation of success. How to create it*" (1991) proving this statement:

The principal of one of schools experienced a stressful situation when he being a child studied at school. The fact is that by the eighth grade he studied well, and then, due to new hobbies, he fell behind in mathematics. Because of this, at the next test, he incorrectly solved the task, for which he received a bad mark, although the teacher gave other students satisfactory mark for the same mistake. An resentment concerning that injustice arose in him, which led to a complete disgust from mathematics. That feeling was fuelled by the reaction of the teacher, who constantly reproached him: "I thought that you are capable, and you ...". That situation led to a deterioration in mathematics, and, as a result, to poor academic progress and failures captured the student so much that he had to leave the school and began to work, studying at the evening school. He was afraid of mathematics, but an evening school teacher once said: "You are capable! Here are the tasks for you in higher education. I'm sure you can cope with the tasks!" And the student believed in himself and his teachers, and as a result, he entered the Pedagogical Institute, graduated with honours and then worked as a principal in the same school, which he left in the past due to a complex of poor progress. In the course of the pedagogical activity of this principal, a strong conviction was formed that if we do not want to "break" the child during the formation of its personality, so we aim to help its development, then in no case should we deprive the child of a sense of tomorrow's joy, faith in its abilities, hope for positive prospects in the future.

It should be said that the "success situation" pedagogical technology is based on a personality-oriented approach to the process of education and upbringing, and the success situation is a subjective mental state of overcoming person's physical or moral stress. The situation of success is achieved when the child itself defines this result as success and focuses on future joy and success. Awareness of the situation of success by the students leads the understanding of its significance after overcoming timidity, inability, ignorance, psychological defeat and other types of difficulties that are embodied in certain negative *psychological settings*.

The child (especially at an early age) is basically a right hemispheric, that is, an unconscious human being. All moments of early childhood are grasped by the child in a holistic way and quite uncritically at the level of the unconscious right hemisphere aspect of mental activity, that is, these moments are perceived by a child as a guide to action in the spirit of *positive feedback*. The child brings with itself into the world an amazing and never weakening striving for learning and activity, and on the other, unlimited openness and the ability to surrender to all the impressions and influences of the environment. Deep trust in the world and faith in one's own strengths make up "the initial capital" of the child [13].

This circumstance contributes to the formation of many psychological settings and social attitudes in a child – both positive and negative. Positive attitudes can be understood as stimulating child's actions (such as washing hands before eating, etc.), while negative attitudes can be understood as acting to prohibit certain actions ("do not drink cold water", "do not be naughty", "do not blow your nose loudly", etc.).

An adult person is characterized by hemispheric asymmetry and the development of the left, sceptical-analytical hemisphere, which, unlike the right hemisphere, functions according to the rule of *negative feedback*, when everything perceived at the level of consciousness (the left hemisphere aspect of the psyche) has the tendency to be accepted with some mistrust, that is, subjected to critical analysis which corresponds to the principle "the forbidden fruit is sweet". Thus, the more the teacher criticizes the learner, for example, tells him/her that he/she has become an inveterate type, falls under the influence of street companies, the more this teacher sometimes attracts the learners to these companies with antisocial ideals.

This type of behaviour can be illustrated with such an example. Psychologists involved in the organization of environmental activities once conducted an experiment. They put up a small poster on a lawn with dandelions: "It is strictly forbidden to walk on the grass." Before that, mind you, no one stomped on dandelions. The results of the appearance of the poster were not long in coming. The next day the dandelions were trampled down. Shouldn't we think about how often our education and propaganda are based on the formula "*It is strictly forbidden to walk on the grass*".

In this regard, the psychological settings that were formed in a child, especially in early age,

in an adult tend to "re-profile", mutually transform: positive – into negative, and negative – into positive, when a person has a tendency to do everything that he was taught in childhood, in the contrary way. These arguments in a certain way explain why religious children are quite rarely raised in the families of religious fanatics, since here the "black and white" reality of two rather hostile worlds is actualized – "we" (believers) and "they" (the rest of the world).

The above reasoning allows us to conclude: a we are to form *neutral-paradoxical psychological settings* in children that give room for their development and do not enslave, do not program, do not zombify the children. Neutral-paradoxical settings are formed on the basis of the functional synthesis of the hemispheres of the human brain, which, as a prerequisite for the development of a harmonious personality in terms of upbringing, presupposes the formation of an understanding of the paradoxical dialectics of polar moral qualities of the personality, which is given to us in the concepts of I. Kant, V. I. Vernadsky, Teilhard de Chardin and other thinkers who seek to overcome the relativity and conventionality of the mechanism of moral regulation of human behaviour.

If a child does not form an ambivalent attitude towards an object, and all objects are perceived either only as good or only as bad without any smooth transition, so and if such a perception of surrounding world is fixed in child's behavioural patterns, then all this may lead to child's subsequent development in the direction of the schizoid type [12], which is characterized by atomic-discrete, aggressive, cold-emotional perceptions of the world. At the same time, it is important that it is an ambivalence as a "balance of opposites" (P. Weinzwieg [16]) serves as the breeding ground for the development of creative individuals, who are paradoxical creatures, characterized by mutually exclusive psychological and behavioural characteristics (refer to: *Eysenck H.J. Genius. The natural history of creativity. Cambridge: Camb. Univ. Press, 1995*).

Thus, teachers and parents implementing the educational process should rely on the idea that the early (natal and even prenatal) phase of child's development largely determines its future life trajectory, that frustrated episodes of child's life during early stage of its development are of decisive importance for its development and in many ways form its future life scenario, the meaning of which can often be revealed precisely in the plane of the analysis of these episodes.

In this regard, we can cite the words of Erik Erickson, standing on psychoanalytic positions, who wrote in the book "*Childhood and Society*" that it is difficult for our rational mind to comprehend, unless it is schooled in conditions of irrationality, that frustrated desires and, in particular, early desires, pre-verbal and extremely vague, are capable of leaving a residue of sin, which lies deeper than the traces of any guilt for actions that were actually committed and remained in memory [6].

The above conclusion about the need for the formation of neutral-paradoxical psychological settings in a child is the most heuristic and at the same time very doubtful aspect of our educational concept expressing the major principles of a holistic educational paradigm: it is traditionally believed that educational influences on a child should be consistent and not contradict each other, while there should not be a mismatch between verbal (verbal information) and extraverbal (gestures, emotional reactions) signals that come to a child from its parents and other people, otherwise it can lead to serious psychological problems [4].

If we take into account the fact that the development of a personality as a unique and free entity is realized in event-behavioural zones of uncertainty, when the personality is nurtured on the "boundaries of upbringing influences", in contradictory, paradoxical, multidimensional condition of social life, that for the development of the personality the process of socialization is destructive when it is carried out on the basis of an unambiguous "black-and-white" behavioural code and value system, so it becomes clear: ***the paradox is one of the main factors in the formation of personality***, the disparity between the verbal and extraverbal components (when there are contradictions between "word and deed") reveals to a person in true light the dramatic, paradoxical and multi-vector abyss of his/her cosmic-natural-social environment, which is due to its multidimensional character capable of creating conditions for the formation of a personality, being distinguished by a multi-vector and paradoxical essence, which can operate with ambiguities and

uncertainties, which is the main characteristic of *creative behaviour and activity*.

Studies of the process of formation of the human personality, freedom and self-consciousness as personality's main characteristics allow us to conclude that the personality is formed, developed and realized in a "*neutral point*", in which a human being is freed from all and sundry existential modalities presented in this neutral point in the form of a holistic undifferentiated complex, which in the language of classical logic is interpreted in the form of such categories as paradox, antinomy, aporia, contradiction, miracle, absurdity, chaos.

The latter ones are used by our thinking due to its fundamental property – *diplasia* ("operational integration", paradoxical, polysemantic, "twilight" thinking, enantiosemy revealing the duality, paradoxical meanings) being a psychological phenomenon inherent only in human consciousness of identifying two elements that simultaneously exclude each other, that is, the ability to perceive absurdity, connecting incompatible concepts, things, relations in one conceptual/sensory context/complex. An example of such a polysemantic ambiguity is such a figure of language as oxymoron ("living dead", "strong weakness", "genius stupidity" etc.), which is reflected in oriental wisdom: as Lao Tzu said, "be bent and you will remain straight. Be empty and you will stay full. Be worn out and you'll remain new."

The orientation on the formation of neutral-paradoxical psychological attitudes in a child does not mean at all that one should avoid the state of harmonization between the verbal and extraverbal components of communication thus creating information-behavioural chaos in order to educate the personality. The paradoxical nature of this process presupposes a combination of agreed and inconsistent verbal and extraverbal signals so that the child can distinguish between them and learn to exist in such a contradictory, orderly-disordered environment that combines chaos and space, the sublime and the profane, the beautiful and the terrible...

The noted situation finds realization in the *ambivalent approach in pedagogy*, which arose as a result of the meeting of polar phenomena of pedagogical practice (team and individuality, chaos and order, freedom and responsibility, differentiation and integration, etc.) and the philosophical and psychological concept of "ambivalence" as a person's ability to comprehend any phenomenon through a dual opposition – from opposite sides that contradict each other and mutually exclude each other, which allows one to achieve a holistic status of thinking through mutual change and complementation of opposites, their interpenetration, constant "digestion" of meaning through each of the opposite poles (C U. Goncharenko).

It is the orientation of the small child's right hemisphere on a holistic, multi-valued understanding of reality that realizes the child's integral, holistic perception of the living space in which this child is immersed. In the sphere of this holistic worldview, such person's aspects as the moral and aesthetic, thought and actions, conduct and intentions merge together. In this holistic fusion of life, the child is surprisingly sincere and at the same time adequate, open to the truth, perspicacious, it clearly feels the discrepancy between external requirements and internal reality. "Children do not allow themselves to be misled since simultaneously with the experience of feelings, they perceive the moral quality hiding behind them. Gesture, facial expressions, vocal nuances and gaze reveal to a child much more than we used to think. Even unspoken judgments, thoughts, emotions and intentions of adults strongly affect a small child... It is enough if the word and deed of an adult diverge from each other for a long time ... Such behaviour is contrary to the nature of a small child who is identical to itself in all life manifestations and cherishes the unspoken expectation that others are equally truthful. Without looking back, without any distance, the child surrenders to its life environment and identifies itself with this environment even when child's impressions are painful for it. The child lives in the unity of the world and the "I", external and internal, and much depends on whether this child meet people who live in harmony with themselves. To the extent that the child receives such an experience, the foundation of its mental health is laid, and with it – the basis for a conscious struggle for the identity and authenticity of an adult person ... The nature of a child reveals a complete dedication to sensory impressions and to the very life in the present moment, and this uniqueness is the basis of its self-formation" [13].

Such a holistically integrated psychophysiological state of the child is realized in the plane of

the unity of word and deed, thought and conduct, truth and beauty, which gives rise to an internal coherence of social processes in which the child is immersed. "The conditions for experiencing a connection with the world include the child's experience that all the things and processes it perceives have an internal connection, serve a specific purpose, carry meaning ... children have an elementary need to delve into the world with understanding, to experience it as having meaning and being fathomed. For their development, it is very important to observe at least sometimes how, for example, after eating, dirty dishes do not disappear in the dishwasher, so that later they can be taken out clean, but are washed and dried by hand; or how the heat necessary for cooking, arises not from pressing a button, but due to the burning of wood, which was previously sawn and chopped" [13].

The child, like a flower bud, unfolds itself from the state of this total integration of being, this sensory whole, which the child treats with complete trust and which gradually disintegrates and splits in the light of the analytical activity of the developing intellect. Johann Wolfgang Goethe wrote that a human being is sufficiently prepared for all real earthly requirements if he/she trusts his/her feelings and develops them in such a way that they remain worthy of this trust. In this regard, Rudolf Steiner spoke as follows: "The deception of the senses becomes a real mistake only through the intellect" [5].

The process of splitting of the existential totality of childhood, in which feelings and thoughts, actions and elements of the mind are presented in an integral behavioural complex, suggests that "... the child must first learn to control the body in order to be able to understand the world; learn to grab things in order to grasp them with the mind; must smell, taste and take them into the hands in order to experience firsthand that the world is accessible and visible" [13]. That is why "early children's learning takes place ... in their constant relationship with the body: on the one hand, learning takes place in the body and through it, and on the other hand, thanks to such learning, the body itself is structured and formed. A small child is opened with all its senses to the influences of the surrounding world and impressions from it, and at the same time a child cannot but involve all these experiences in the work on one's still plastic physical constitution. The world is imprinted in a certain way on the body" [13].

The whole pathos of *Waldorf pedagogy*, expressed through the above principles, suggests that the child carries within itself a source of "*deep genius*", which should be awakened and updated with the help of an appropriate socio-pedagogical environment. However, this process proceeds not only from outside but from within, when this environment must follow the unfolding potentiality of the child, and not slow down its flowing, as it happens in reality, bringing to life a *Japanese proverb*, according to which "at 5 years old a child is a genius, at ten years old a child is a talented being, at the age of 20 a child transforms into an ordinary person".

It should be noted that the basis of the pedagogical concept of Waldorf pedagogy is the religious and philosophical teaching of R. Steiner – anthroposophy according to which the "I" of a person is initially found in the mineral kingdom in a virtual-disintegrated state. Life, developing from minerals and plants in the direction of the animal world and man, reveals the process of concentration/crystallization of the "I" principle. This maxim corresponds to the Kabbalistic principle: "a stone turns into a plant, plants into an animal, an animal into a man, a man into a spirit".

These are some important principles of Waldorf pedagogy:

1) The principle of education in the spirit of freedom, which consists in the need to lead the child to free and fruitful self-knowledge, self-determination, to the full development of all the powers of the individual. Hence the lack of uniform methods and pedagogical techniques in Waldorf pedagogy.

2) The principle of the integrity of personality formation: its bodily, mental and spiritual aspects. The main thing here is to develop the ability to freely and originally think, feel, create. Much attention is paid to the development of a culture of feelings, artistic and musical habits, craftsmanship, and physical development.

3) The principle of cyclicity of educational activities, which consists in taking into account the characteristics of age cycles of development, daily rhythms, historical epochs.

4) The principle of the authority of the teacher, educator, fathers, spiritual ideal, which is considered as one of the most important driving forces in the development of a child.

Waldorf schools are managed on the basis of self-government. In 1990, there were 180 such schools in the FRG, in which more than 50,000 children studied. In total, there are more than five hundred such schools in the world. In the Waldorf school, there is no absolutization of subject lessons, here the child is included in the classes of the aesthetic and artistic cycle – music, painting, sculpture, architecture, theatre, eurhythmy (a special kind of art, a synthesis of thought and word, colour and music, movements of the body and human soul). Finally, manual labour. Important here is the common strong-willed efforts of students and teachers. Education in the Waldorf School is a process of productive action. The teacher presents the material not in a receptive, but in a productive way, that is, he/she does not give ready-made definitions and recipes, he/she himself/herself carries out, together with the children, all the actions necessary for the corresponding conclusions. He/she draws together with them a picture for a read fairy tale, draws up a plan of the area during a hiking lesson. One of the main principles is the image presentation of the material. Children are taught to think figuratively, in an eidetic way, to empathize, to sympathize with other people, they include in the process of teaching the whole person, his/her ideas, fantasy, feeling. Here, the Goetheanistic method of cognition is revealed, which provides for the cognition of the world through cognition of oneself and vice versa. The ability to experience surprise and see a miracle is highly valued here. Therefore, there are so many fairy tales, myths, legends in primary grades.

As Erik Erikson showed in his book "*Childhood and Society*", it is precisely this educational ideology that is inherent in ancient (primitive) communities. Let us explain this conclusion with the help of the provisions of the book by Jean Liedloff ("*The Continuum Concept: In Search Of Happiness Lost (Classics in Human Development)*"), who spent several years in the jungle with the tribes of South American Indians, where complete harmony reigns between adults and children, which is so lacking in a civilized society. J. Liedloff offers a new understanding of how we have lost much of our natural well-being and shows us practical ways to regain it for our children and for ourselves: "We take it for granted that life is hard and feel lucky to have whatever happiness we get. We do not look upon happiness as a birthright, nor do we expect it to be more than peace or contentment. Real joy, the state in which the Yequana spend much of their lives, is exceedingly rare among us." [9]. J. Liedloff came to the conclusion that if we treat children the way our ancestors did for thousands of years, our kids will be calm and happy. This book is about how important it is, when raising a child, to listen to one's own intuition, and not to the advice of "experts" in the field of child care. J. Liedloff writes that most authors of books on child care do not know the answer to the question of how to raise a happy child, they do not even understand its essence. They believe (and make parents believe in this) that the happiness of a child is entirely made up of dry diapers, baby food and plush animals.

It is important to note that the multifaceted/unambiguous impact on the child contributes to the formation of dysplasia as a fundamental human ability to combine in one context opposite concepts, images, objects, which is the main characteristic of creative thinking as the main goal of the educational process.

However, on the other hand, a unambiguous splitting effect on the child can lead to the formation of paranoid affect, as written by Karl Leonhard in the book "*Accentuated personalities*" [8].

Similarly, the splitting effect on the child, according to Ronald David Laing (refer to his book: "*The Voice of Experience. N. Y.: Pantheon, 1982*") and Gregory Bateson (refer to his book "*Steps to An Ecology of Mind. N. Y.: Ballantine Books, 1972*"), can lead to a situation of "double clamp" ("double connection"), which initiates the development of schizophrenia: a child is in a situation of double clamp when it receives from parents (or one of them) the messages that contradict each other on verbal and nonverbal levels and involve the danger of punishment or threat to child's emotional security (when the child is required to be both initiative and obedience, when the mother may demand kindness from the child and simultaneously be repulsively cold, when the child is expected

to behave in an ambiguous way). There is a situation in which any action of the child or the absence of action is inevitably accompanied by ambivalent desires and feelings that seem to "tear" the child to pieces.

In this case, the child falls into the conditions of so-called cognitive dissonance and seeks to free itself from the ambivalent and therefore paradoxical cognitive situation by the way of distorting reality. This situation reflects the mental discomfort resulting from person's holding two conflicting beliefs, values, or attitudes revealing the inconsistency between what people believe and how they behave thus motivating people to engage in actions that will help minimize feelings of discomfort with the help of distorting reality.

In small children, who are characterized by hemispherical ambiguous, mystical "savage" thinking and mastering the world (based on the "principle of reality" by Jean Piaget and Sigmund Freud), contradictory ambivalent influences, as a rule, do not form a split-schizoid model of perception and behaviour.

However, in the conditions of intensive formation of unambiguous left-hemispheric strategy of world cognition (middle school age), able to establish purely unambiguous logical relations in the process of world cognition and socialization, such contradictory actions often lead to radicalization of unambiguous left-hemispheric thinking, characterised by schizophrenic and bipolar qualities.

So, it should be understood that ambivalent influence (with the effect of "double clamp") is a necessary educational resource for small children (in children up to 6 years old), which is dominated by multifaceted hemispherical irrational reflection and mastering the world.

While during the intensive formation of unambiguous left-hemisphere abstract-logical thinking (in children of 7-14 years old) such influence with a "double clamp" can lead to the formation of "split" schizophrenic model of perception of the world.

Perhaps this negative result has determined one of the essential aspects of the classical paradigm of upbringing, according to which educational influences on children should be consistent and not contradict each other, and there should be no inconsistency between verbal (verbal information) and extraverbal, emotional reactions) signals that come to the child from parents and other people, otherwise it can lead to serious psychological problems.

Thus, human development in onto- and phylogeny in the context of a colossal research tool – the concept of functional asymmetry of the cerebral hemispheres – moves from the predominant activity of the right hemisphere (PH) – emotionally and figurative, pictorial, playful, fairy-tale-metaphorical mechanism of perception and development (in children up to 6 years old) to the activity of the left hemisphere (LH) (abstract-logical unambiguous strategy of cognition and mastering the reality) in a young creature, as well as in an adult (7-18+ years old). And from this stage – to the functional synthesis of hemispheres (ambivalent and creative, meditative-paradoxical perception, cognizing and mastering the reality, characteristic of mostly the elderly persons, who are characterized by hemispheric synthesis being actualized naturally when the elderly persons, remaining a representative of an adult world, with its unambiguous abstract-logical perception and understanding of reality, return to childhood with its emotionally ambiguous aura of life.

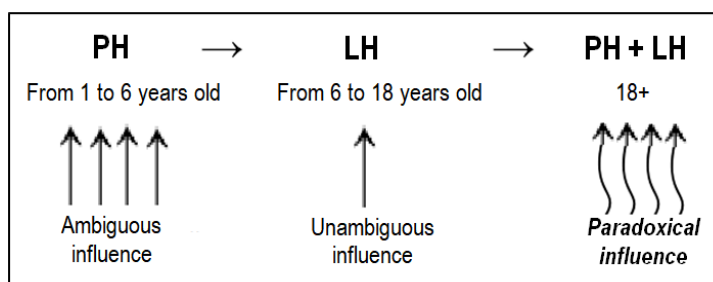

Fig. 1. Psychomental, behavioural and emotional scenario of human development/evolution in onto- and phylogeny

Thus, the psychomental, behavioural and emotional scenario of human development in onto-

and phylogeny reveals the movement from the PH mental mode to the LP, and from this to the synchronization of hemispheric functions (PH + LH). Such a developmental/evolutionary scenario gives us the clue to building a system of socio-pedagogical influences on developing human being (Fig. 1).

At the first stage of human development (up to 6 years) a small child due to the predominance of PH processes in the spectrum of its mental activity is open to ambiguous, ambivalent influences that are not mutually consistent and even contradict each other. Moreover, it is the multifaceted and paradoxical impact on the child in this period of its life that contributes to the formation of self-awareness, consciousness and freedom, which is realized in diplastia being the fundamental human trait as Homo sapiens – the ability to combine polar psycho-emotional states, conducts, images and concepts. It is in this neutral psychophysiological zone created by the mutual neutralization/annihilation of opposing entities that the phenomenon of the ideal is formed/revealed, which is realized at the level of physical science in the physical vacuum, as well as it is revealed at the fundamental quantum-photon level of matter: on the fundamental quantum level of the matter a world emerges to be a holistic complex, the synthesis of the single and plural, where such entities, as the actual-real and potentially-possible, cause and effect, simple and complex, part and whole are not differentiated; the Universe turns out to be a holistic indivisible complex on its fundamental quantum level. The data of quantum physicists indicate that the characteristics of the Universe on its fundamental quantum level are like the characteristics of a thinking brain; and quantum reality in the psychics plays a key role (I.Z.Tsekhmistro).

At the second stage of human development – at the stage of active development of left hemispheric unambiguous abstract-logical thinking, which gives a person the opportunity to navigate in the field of causal relationships of our reality – at this stage it is advisable to establish a system of unambiguous socio-pedagogical influences that do not contradict each other. At this stage, conflicting influences, for example, when a child is required to obey the principle discipline, and at the same time force it to be active and independent – such ambivalent influences can both inhibit the development of mental psyche and lead to strengthening, cardinalization of unambiguous left hemisphere strategies and behavior, thus developing the maximalism and promoting autism, schizophrenia in the individual, which at the level of socialization mechanisms leads to a violation of the productive adaptive mechanism of socialization in young people.

This circumstance explains the paradox of the Cambridge-Somerville project, when young people of the experimental group due to the so-called positive socialization influences were forced to exist in an ambivalent socio-pedagogical environment, which led to a combination of criminalized (actisocial) and pedagogical environment. As a result, young people have not been able to fully develop productive mechanisms for entering adulthood.

The Cambridge-Somerville Youth Study is a longitudinal experiment that began in 1939. The experiment lasted 5 years. The results of this experiment remain a mystery to the scientific community. The experimenters selected 500 boys from poor families in a disadvantaged area of Massachusetts and divided them into two groups – control and experimental. The children of the latter group participated in an intensive social crime prevention program: boys were often visited by social workers and educators, provided free mentoring, individual tutoring, medical and psychiatric care, participation in summer camps, and their parents were offered counseling by psychologists. While the control group continued to live their normal lives in a socially problem environment. Thirty years later, Stanford graduate Joan McCord contacted all project participants. The analysis of the objective results of the program graduates showed negative results, when none of the objectively measured indicators of the program participants improved. Although the participants of the experimental group spoke positively about the program (two thirds of the participants said that the project helped them; many participants spoke positively about their mentors and wanted to contact them (saying that "the program helped choose the right path in life") and believed that without participation in the experiment "probably would be in prison", it turned out that the experimental group members compared to the control group committed more crimes, abused alcohol, more often had serious physical health problems, serious mental disorders. Their deaths

were on average 6 years earlier than those in the control group. They worked the worst jobs and were less satisfied with their lives and professional activities. As a result, the program not only did not help the participants of the experimental group, but significantly harmed them [11].

At the third stage of human development due to the meditative-paradoxical nature of mental processes at this stage, the influences on the persons can be varied, it can be both consistent with each other, and contradict each other, because here a person is open to any influences (both ambiguous and non-ambiguous) without harm to his/her mental, physical and spiritual health.

Conclusions. So, the new holistic educational paradigm rests on three "pillars" – success, joy and freedom. The latter is realized under the conditions of neutral-paradoxical, multidimensional, ambiguous psychological and pedagogical influences. If we take into account that only "a person can educate a person" (K.D. Ushinsky), then the teacher's personality in the educational process obtains a decisive importance. At the same time, the teacher should be, according to V.A. Slastenin, a "teacher-creator" who "actively fights for cardinal transformations and is himself/herself a clear example in this matter."

References:

1. Abramson L.Y., Seligman M.E.P., Teasdale J.P. Learned Helplessness in Humans: critique and reformulation // *Journal of Abnormal Psychology*. 1978. Vol. 87. P. 49-74.
2. Adler, A. (1979). *Superiority and Social Interest: A Collection of Later Writings*. H. L. Ansbacher and R. R. Ansbacher (Eds.). New York, NY: W. W. Norton.
3. Berne, Eric (1964). *Games People Play – The Basic Hand Book of Transactional Analysis*. New York: Ballantine Books.
4. *Child Development and Personality*. By Paul Henry Mussen, John Janeway Conger, Jerome Kagan and Aletha Carol Huston. London: Harper & Row. 1990. 700 pp.
5. Epley, N., & Caruso, E. M. (2009). Perspective taking: Misstepping into others' shoes. In K. D. Markman, W. M. P. Klein, & J. A. Suhr (Eds.), *Handbook of imagination and mental simulation* (pp. 295–309). Psychology Press.
6. Erikson, Erik H. (1963). *Childhood and Society* (2nd ed.). New York: W. W. Norton & Company.
7. Glasser William (1975) *Schools Without Failure*. New York: Harper & Row,
8. Leonhard Karl. *Akzentuierte Persönlichkeiten*. VEB Verlag Volk und Gesundheit. Berlin 1976, 328 S.
9. Liedloff Jean. *The Continuum Concept: In Search Of Happiness Lost (Classics in Human Development)*", Da Capo Press, 2008), 192 p.
10. Maslow A. H. (1976) 'The Farther Reaches of Human Nature', N. Y., Penguin Books, pp. 21, 194.
11. McCord, Joan Geoffrey Sayre-McCord, ed. *Crime and Family : selected essays of Joan McCord*. Philadelphia, PA: Temple University Press, 2007.
12. Obukhova L.F. (2005). *Geneva School of Genetic Psychology*. Ed. A.L. Wenger [Psikhologiya razvitiya. Slovar'] Ed. A.V. Petrovsky. [Psikhologicheskiy leksikon. Entsiklopedicheskiy slovar' v shesti tomakh]. Moscow, PER SE, 27–28.
13. Patzlaff, R (2020) *Leitlinien der Waldorfpädagogik*. Pädagogische Forschungsstelle Stuttgart,
14. Spivakovskaya A.S. *Prevention of childhood neuroses: complex psychological correction* (1988) Moscow, MGU, 1988
15. Steven F. Maier, Martin E. P. Seligman. *Learned Helplessness at Fifty: Insights From Neuroscience (АНГЛ.)* // *Psychological Review : journal*. — 2016. — No. 123. — P. 349–367.
16. Weinzwieg P. *The Ten Commandments of Personal Power*. Canada: Meridian Press, 1988.

Журавель Н.В.,
аспірантка,
кафедри педагогіки та психології професійної освіти,
(Національний авіаційний університет)

ІННОВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ АВСТРАЛІЇ

Система вищої освіти Австралії займає позицію лідера щодо надання освітніх послуг. Інноваційна спрямованість процесу реформування системи вищої освіти Австралії дала змогу покращити рівень якості освіти, залучити до освітнього процесу із здобуття професії студентів з усього світу. Розширені програми навчання, доступність, академічна і наукова мобільність – це фактори покращення і так інноваційно зорієнтований вектор розвитку освіти цієї країни.

Ключові слова: вища освіта Австралії, реформування, інноваційна спрямованість.

Australia's higher education system is a leader in the provision of educational services. The innovative orientation of the process of reforming the higher education system in Australia has made it possible to improve the quality of education, to involve students from all over the world in the educational process. Extended curricula, accessibility, academic and scientific mobility are factors of improvement and so innovatively oriented vector of development of education of this country.

Key words: higher education in Australia, reforming, innovational orientation.

Система вищої освіти Австралії робить значний внесок у майбутнє країни і відіграє істотну роль в її інтелектуальному, економічному та соціальному розвитку. Сектор вищої освіти не лише здійснює навчання майбутніх фахівців і сприяє їхньому працевлаштуванню, а й успішно впливає на економічний поступ Австралії, сприяє культурним і торгівельним зв'язкам між країнами. Уряд цієї країни приділяє значну увагу розвитку вищої освіти, оскільки саме вона відіграє основну роль у розвитку інновацій, що створюють економічно здорову основу для держави.

Сучасні дослідники присвятили свої наукові праці різним аспектам розвитку сектора вищої освіти Австралії. Так, Ю. Кобюк досліджувала проблему підготовки майбутніх учителів початкових класів в університетах Австралії [1].

Л. Мовчан цікавилась і вивчала особливості підготовки бакалавра із сільського господарства в освітніх закладах Австралії, нею здійснено ґрунтовний порівняльно-педагогічний аналіз специфіки професійної підготовки бакалаврів сільського господарства в університетах Австралії та України [2]. Викликають інтерес результати дослідження Г. Слезанської щодо особливостей розвитку соціальної освіти Австралії в період глобалізації [3].

Професійну підготовку фахівців дошкільної освіти в університетах Австралії дослідила Л. Глушок [4]. Однак поза увагою вчених залишилась проблема підготовки майбутніх фахівців з англійської філології у закладах вищої освіти цієї країни. Вважаємо, що інтерес багатьох учених і наша власна зацікавленість проблемами вищої освіти Австралії зумовлені насамперед високою якістю надання ЗВО країни освітньо-професійних послуг та інноваційним змістом їх надання.

Розуміння інноваційної спрямованості вищої освіти будь-якої країни пов'язане з усвідомленням значущості результатів її реформування.

Стосовно Австралії – зауважимо, що процес реформування сектора вищої освіти цієї країни має послідовний характер. Його основними особливостями є спрямованість на інтеграцію у світовий освітній простір, запровадження сучасних інформаційних технологій навчання (розвиток дистанційної освіти); збереження балансу між інноваціями та традиціями

(розвиток інноваційних форм та методів навчання у вищій школі). Аналіз процесів реформування вищої освіти Австралії, особливо інноваційної спрямованості, дає підстави стверджувати, що він позитивно вплине на динаміку розвитку і покращення й вітчизняного освітнього простору.

Джерелом інновації є цілеспрямований пошук ідеї з метою розв'язання суперечностей. Розвиток інновації залежить від того, наскільки соціально-психологічне середовище потребує нової ідеї. Подальше існування інновації пов'язане з переходом у стадію стабільною функціонування. Тобто, інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану.

У сучасних умовах, коли вітчизняна система вищої освіти є складовою Єдиного європейського простору вищої освіти та науки, виникає необхідність постійного її реформування та вдосконалення, що, своєю чергою, передбачає обґрунтування доцільності впровадження інноваційних освітніх технологій та їх використання. Реалізація технологічного підходу є важливим критерієм конкурентоспроможності вітчизняної освітньої системи, елементом позитивного іміджу закладу вищої освіти, оскільки освітні технології завжди зорієнтовані на результат, який забезпечується такими їхніми ознаками, як системність, цілеспрямованість, ефективність.

З огляду на сучасні виклики інноваційних тенденцій у світовій навчальній сфері, саме інноваційне реформування сектору вищої освіти Австралії несе вагоме значення для покращення і розвитку вітчизняної системи освіти.

Джерелом інновації є цілеспрямований пошук ідеї з метою розв'язання суперечностей. Розвиток інновації залежить від того, наскільки соціально-психологічне середовище потребує нової ідеї. Подальше існування інновації пов'язане з переходом у стадію стабільною функціонування. Тобто, інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану [5].

Сектор вищої освіти Австралії демонструє інноваційний прорив, спрямований саме на пошук нових ідей, направлених на покращення навчального процесу. Саме це, на нашу думку, є одним із чинників надання Австралії статусу країни-лідера у сфері вищої освіти. Австралійські університети увійшли до світового рейтингу 100 найкращих закладів вищої освіти світу (Times Higher Education World University Rankings (2021 р.) [6]. До топу-500 так званого Шанхайського рейтингу увійшли 17 австралійських університетів, це свідчить про те, що Австралія впевнено рухається по шляху модернізації і глобалізації сектора вищої освіти [7].

В умовах соціально-економічних змін, що відбуваються в суспільстві, в австралійському зокрема, основною метою ЗВО країни є підвищення рівня кваліфікацій, підтримка й оновлення змісту формування компетентних фахівців завдяки тісній співпраці навчальних закладів із професійним середовищем. Це допомагає оцінити перспективи розвитку освітньої сфери, поліпшити надання й доступність послуг, сприяє працевлаштуванню випускників.

В Австралії існують два види програм вищої освіти: а) ті, які пропонуються інститутами (державними та приватними) та промисловістю для професійної освіти; б) курс вищої освіти, який пропонується університетами.

Вища освіта в Австралії є багатоступінчастою. Університети та інші заклади вищої освіти надають студентам програми, спрямовані на отримання ступеня бакалавра та інших освітніх і наукових ступенів. Деякі університети також надають скорочені курси для студентів останнього курсу за корпоративними програмами. Треба зауважити, що всі позитивні зміни реформування сектора вищої освіти мають насамперед законодавчу та юридичну силу.

Так, приєднання Австралії у 1986 р. до Регіональної Конвенції про взаємне визнання наукових ступенів, дипломів в Азіатсько-тихоокеанському регіоні спростило умови мобільності студентів, викладачів і науковців між країнами Азії, Океанії та Австралії, що сприяло відкриттю філіалів австралійських університетів далеко за межами країни.

У контексті модернізації вищої освіти Австралії принагідно виокремити основні напрями її реформування: спрощення процесу переміщення студентів, викладачів і науковців між інституціями, що надають освітні послуги; посилення уваги до якості освітньо-професійних програм; спрощення умов вступу у ЗВО і працевлаштування [8].

Суттєвим кроком у реформуванні вищої освіти цієї країни стала ратифікація Австралією Лісабонської конвенції (2002 р.), що передбачала співпрацю ЗВО Австралії, Америки та Європи і призвела до зміни структури вищої освіти країни. Затвердження у 2003 р. Міністерством освіти, працевлаштування, професійної підготовки і молодіжної політики Австралії загальноприйнятої системи освітніх і наукових ступенів (3+2+3) дозволило скоротити термін навчання за програмами бакалаврату з 4 років до 3 із розрахунком 180 кредитів ECTS (6 семестрів); магістратури з 3 до 2 років (120 кредитів ECTS, 4 семестри) і докторантури з 4-5 до 3 років [9].

Із внесенням змін у Закон «Про вищу освіту» в 2007 р., австралійським студентам було запропоновано систему навчання, побудовану за основними вимогами Болонської декларації. ЗВО країни, взявши курс на автономію, виокремили два ключових цикли навчання: студентський (доступневий) та аспірантський (післяступеневий). Студентський цикл передбачає навчання за освітньо-професійними програмами бакалаврату, аспірантський – магістратури і докторантури.

Основою вищої освіти Австралії є бакалавріат. Ступінь бакалавра присвоюють студентам, які пройшли 3-річний курс навчання, хоча існують деякі спеціальності зі строком підготовки бакалавра від чотирьох до шести років. Якщо студент провчиться додатковий рік або протягом трьох років проявить неабиякі здібності, він може претендувати на диплом бакалавра з відзнакою. Відносно іноземних студентів, які вивчають ІТ, навіть зроблені послаблення в імміграційній політиці: два роки після отримання ступеня бакалавра вони можуть легально працювати в країні, це вважається «практикою за фахом» [10].

Освітні програми підвищення кваліфікації, перекваліфікації або отримання додаткової спеціальності є невід'ємним компонентом останнього циклу навчання. Із метою підвищення рівня мобільності студентів і викладацького складу, всі ЗВО Австралії ініціювали запровадження єдиного міжнародного Додатку до диплома, який з 2005 р. отримують усі випускники австралійських університетів.

Додаток до диплома розроблено відповідно до моделі, запропонованої Європейською комісією спільно з Радою Європи та ЮНЕСКО із урахуванням специфіки національної системи вищої освіти. Додаток до диплома є гарантом якості знань і навичок випускника; забезпечує доступ до професійного та академічного навчання; інформує про права випускників відносно їхнього професійного статусу. Це значно спрощує процедуру визнання австралійських кваліфікацій в європейському регіоні [11].

Австралія - одна з перших країн, що запровадили дистанційну освіту. Перевагами цієї форми навчання студентів є її демократичність (отримувати освіту може будь-хто, якщо в нього є доступ до інтернету), урахування особистісних якостей тих, хто навчається (кожен сам вибудовує свою освітню траєкторію, керуючись власними інтересами, прагненнями, здібностями тощо), відсутність формальних меж навчання (кожен має змогу рухатися своїми темпами, залежно від власних особливостей сприйняття нової інформації).

Таким чином, можна зробити висновок, що однією з основних тенденцій у реформуванні вищої освіти Австралії є курс на експорт освітніх послуг, що сприяє модернізації ЗВО всієї системи вищої освіти країни. У зв'язку з цим помітний стрімкий розвиток дистанційного й транснаціонального навчання та утворення міжнародних навчально-освітніх комплексів.

Вища освіта країни перебуває в стані постійної трансформації, загальна спрямованість якої скерована на пристосування інноваційних цілей, змісту й методів навчання до потреб суспільства знань.

Література:

1.Кобюк Ю. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів в Австралії та Україні: спільне й відмінне [Текст] / Ю. Кобюк // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал / МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. - Суми : Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. – № 2 (96). – С. 256–264. – DOI: 10.24139/2312-5993/2020.02/256-264.

2.Мовчан Л.В. Професійна підготовка бакалаврів сільського господарства в університетах Австралії: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л.В.Мовчан.-Вінниця, 2012.-15 с.

3.Слозанська Г.І. Особливості розвитку соціальної освіти Австралії в період глобалізації / Г. Слозанська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. - 2011. - Вип. 22. - С. 144-147. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2011_22_52

4.Глушок Л.М.Професійна підготовка фахівців дошкільної освіти в університетах Австралії: автореф. та дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти» / Глушок Людмила Миколаївна ; Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського, [Хмельницький нац. ун- т]. – Захищена 21.01.2014. – Вінниця, 2013. – 20 с., 343 с.

5.Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол.ред. В. Г. Кремень. – К. : ЮрінкомІнтер, 2008. – 1040 с.; тут с. 338-340.

6. WorldUniversityRankings 2021. [Електронний ресурс] // - Режим доступу : https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2021/worldranking#!/page/3/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats

7. Academic Ranking of World Universities -2021[Електронний ресурс] //- Режим доступу: Academic Ranking of World Universities. <https://www.shanghairanking.com/>

8. Academic Credits in Australian Universities – Things to Know before Applying [Електронний ресурс] //- Режим доступу :<https://www.mastersportal.com/articles/1115/academic-credits-in-australian-universities-things-to-know-before-applying.html>

9.Convention on the Recognition of Qualifications Concerning Higher Education in the European Region, done at Lisbon on 11 April 1997.Documents tabled on 12 March 2002:P.1-7

10.Federal Register of Legislation [Електронний ресурс] // - Режим доступу: <https://www.legislation.gov.au>

11.Australian Higher Education Graduation Statement (AHEGS). [Електронний ресурс] //- Режим доступу : <https://www.scu.edu.au/graduation/graduation-statement-ahogs/>

Онкович Г.В.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов та
соціально-гуманітарних дисциплін
ПВНЗ «Київський медичний університет» (Україна)
e-mail: onkan@ukr.net

Онкович А.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри PR і журналістики
Київський національний університет культури та мистецтв (Україна)
e-mail: ioj@ukr.net

Ляліна О.

старший викладач кафедри іноземних мов та
соціально-гуманітарних дисциплін
ПВНЗ «Київський медичний університет» (Україна)
e-mail: olgalialina@gmail.com

ВІКІДИДАКТИКА: ТЕМАТИЧНІ ВІКІУРОКИ – ШЛЯХ ДО НОВОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано сутність, особливості й ознаки нового різновиду занять – вікіуроків. Дослідники вирізняють їх від інших уроків із залученням інтернет-джерел. Ідеться про використання матеріалів Вікіпедії з освітньою метою. На основі аналізу наукової та методичної літератури виокремлено різновиди уроків з опертям на вікіджерела, запропоновано визначення поняття “вікіурок”. Автором пропонується комплекс занять, спрямованих на розвиток медіаосвітньої і соціокультурної компетентностей студентів. Зазначено, що найбільш популярною формою освітньої роботи з опертям на Вікіпедію є вікітренінги й вікімарафони, які допомагають оволодіти навичками написання і редагування статей до Вільної енциклопедії, яка твориться більш як 300 мовами. Вони набувають поширення в різних освітніх та бібліотечних установах. У деяких закладах таке навчання проходить у вигляді гурткової роботи.

Педагоги-новатори успішно використовують вікіджерела, інтегруючи їх в освітній процес на заняттях за шкільною програмою. Успішно реалізують навчальні можливості Вікіпедії й викладачі вишівських дисциплін. Така колективна робота в аудиторії об’єднує студентів, котрі виявляють підвищений інтерес до нових джерел знань за навчальною програмою і прагнуть фахового удосконалення як під час навчання, так і після.

У групах іноземних студентів особлива увага приділяється інтернаціональному характеру роботи з вікіджерелами, де студенти мають можливість відпрацювати необхідні мовні навички роботи з опертям на сучасні інформаційні технології. Автор акцентує увагу на освітніх резервах вікіджерел для подальшого їх використання. Головна увага приділена розкриттю освітніх можливостей Вікіпедії при організації роботи з інтернет-ресурсами.

Ключові слова: *медіаосвіта, медіадидактика, медіадидактика вищої школи, вікідидактика, вікіпедія, вікіурок, тематичний урок, інтернет-ресурс, соціальна мережа.*

The article analyzes the essence, aspects and features of a new type of studies - wikilessons. Researchers distinguish them from other forms of classroom studies by using online resources. It goes about using Wikipedia materials for educational purposes. Based on the analysis of scientific and methodological literature types of lessons supported by Wiki resources are identified, the definition of the concept of "wikilesson" is proposed. The author offers a set of classes aimed at the development of students' media literacy and socio-cultural competencies. It is noted that the most

popular form of educational work based on Wikipedia is Wikitraining and Wikimarathons which help to master the skills of writing and editing articles in the Free Encyclopedia created in more than 300 languages. They are disseminated in various educational and library institutions. In some institutions such trainings take place in the form of a club or group work.

Innovative teachers use Wikiresources successfully integrating them into the educational process in school curriculum classes. University professors successfully implement the educational opportunities of Wikipedia as well. Team work in the classroom environment unites students who show an increased interest in new sources of knowledge under the curriculum and aim at professional development both during training and after it.

In groups of foreign students special attention is paid to the international nature of working with Wikiresources where students have the opportunity to develop the necessary language skills using modern information technologies. The author emphasizes the educational reserves of Wikisources with the purpose of their further use. The main attention is paid to revealing the educational opportunities of Wikipedia when organizing work with Internet resources.

Key words: *media education, media didactics, higher education media didactics, Wikididactics, Wikipedia, Wikilesson, thematic lesson, Internet resource, social network.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Вікіпедія (www.wikipedia.org) — це найбільша та найпопулярніша енциклопедія в світі. Вона електронна, безкоштовна для будь-якої мети і вільна від реклами. Вікіпедія містить понад 47 мільйонів статей, написаних добровольцями 299 мовами світу, і її відвідують понад 50 мільйонів унікальних користувачів щодня, що з квітня 2017 зробило її п'ятим за популярністю сайтом у світі. Це спільне творіння, яке останні 19 років доповнювалось і редагувалось мільйонами людей: кожен може змінити її в будь-який час. Вона стала найбільшою колекцією загальних знань у людській історії [6].

Ідеї вікіуроку буквально носилися в освітньому просторі, адже з'ява такого корисного майданчика, як Вікіпедія, не могла пройти непоміченою і не наштотувати педагогів на творчий пошук. З оперттям на їхній досвід і для його поширення в соціальній мережі Фейсбук було створено сторінки «Вікідидактика», «Вікіпедія в школі», «Вікістудія». На той час уже користувалися популярністю такі заходи, як вікітренінги, вікімуштри, вікімарафони, під час яких у різних установах проводились уроки творення Вікіпедії з метою навчити загал написання й редагування статей до вільної енциклопедії. Такі вікіуроки стали вже традиційними, їх об'єднує парасолькове поняття «вікідидактика» - використання Вікіпедії з освітньою метою [18-22, 25]. Під час їхнього проведення в різних куточках держави проходять вікімарафони, на яких висвітлюються такі теми, як: – Критерії енциклопедичної значущості; – Створення нової статті. Способи. – Стиль, структура, вікірозмітка, категоризація, прив'язка до статей іншими мовами; – Створення ланок і виносок. – Ілюстрування. – Авторське право. Дозволи на тексти та зображення інших людей та ін. [27].

Пізніше на допомогу освітянам прийшли вебіари. Вікіуроки з'явилися в інформаційному просторі завдяки відеозаписам педагогів Валентини Кодоли (https://www.youtube.com/playlist?list=PLL-AFrLDVbvVpZdfUjtRZ0dOqGfdqekdC&fbclid=IwAR3bxh2NdPjMVCwkdRXjIA_ULoGWIHuvGcvqFztEhvMkXqEd44J2neXhJz0) й Андрія Гриценка. Першими, хто почав проводити вебіари з написання і редагування статей до Вікіпедії, стали Валентина Кодола з Черкащини й Олег Куц із Полтавщини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. 15 грудня 2018 року група дописувачів до української Вікіпедії під час вікісесії «Розвиток Освітньої програми Вікіпедії» активно обговорювала проблеми, закладені в Освітній програмі. Потенційні її учасники – шкільні педагоги. На цій вікісесії було проголошено шкільні курси - Історія України, Всесвітня історія, Право, Географія, Біологія, Хімія, Алгебра, Геометрія, Зарубіжна література, Інформатика, - до яких мали долучитися розробники вікіуроку, виокремлено технічні потреби. [26] Тоді ж обговорювалися пропозиції щодо визначення самого поняття «вікіурок»: Інтерактивний

шкільний урок, ключовим аспектом якого є робота із аналізу матеріалу та/або редагування Вікіпедії чи її сестринських проєктів (пропозиція Антона Процюка); Інтерактивне навчальне заняття, яке передбачає використання Вікіпедії та її сестринських проєктів з дидактичною метою із можливістю редагування цих проєктів (версія, вироблена під час вікісесії); урок із використанням ілюстрованих матеріалів; урок із практичними завданнями з вікіресурсами на уроці / домашнє завдання; урок з редагування. Сукупність вікіуроків за один навчальний рік з однієї навчальної дисципліни мала складати Вікікурс [26].

До того над посібником «Вікіпедія в школі» працювала творча група вчительки з Черкащини Валентини Кодолі, завдяки якій в освітньому просторі з'явилося наше поняття «вікідидактика». У цьому посібнику мали бути представлені практичні напрацювання українських педагогів щодо використання вільної енциклопедії в освітньому процесі. Приклади вікіуроків і вікіпроєктів із низки шкільних дисциплін у 2017-18 рр. було опубліковано в «Інформаційному збірнику для директора школи та завідувача дитячого садка» [2, 8, 10-12, 13-15], інших виданнях, а також представлено на кількох, в тому числі – міжнародних - конференціях [2, 15, 21]. Наприкінці минулого року на міжнародному науково-практичному семінарі «Інновації та традиції у мовній підготовці іноземних студентів» у Харкові, а цього року – в Києві, на Всеукраїнській науково-практичній конференції до 125-річчя від дня народження М.Т.Рильського «Соцікомунікативний простір України: історія та сьогодення», було озвучено ідею використовувати латиномовну Вікіпедію на заняттях з латинської мови в медичному виші. Йшлося й про те, що подібні заняття можуть бути корисними в освітніх закладах, де вивчають латинь. [23, 24] Це – один із прикладів використання Вікіпедії на заняттях із конкретної навчальної дисципліни у вищій школі.

Мета статті: привернути увагу педагогічного загалу до освітніх можливостей Вікіпедії, виділити невирішені раніше частини загальної проблеми з розвитку вікідидактики.

Завдання статті: схарактеризувати освітні можливості Вікіпедії; простежити історію використання мовних розділів Вікіпедії в освітньому процесі; звернути увагу на різні типи вікіуроків; запропонувати новий тип вікіуроків на заняттях з української мови в негуманітарних вишах і вікіурок до Дня рідної мови в аудиторії іноземців, котрі вивчають українську мову.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Вище ми назвали кілька форм освітніх занять з написання і редагування статей до Вікіпедії. Другий рік поспіль до таких вікіуроків в рамках вікімарафону підключалися й у Київському медичному університеті. Цей навчальний заклад - велика інтернаціональна сім'я, де навчаються студенти з 56 країн світу. Вони також долучаються ще до одного різновиду вікіуроків – з історії і сьогодення Вікіпедії.

На сьогодні маємо кількох дописувачів до вільної енциклопедії, котрі уважно стежать за процесами «навколо», узагальнюють їх, порівнюють. Серед таких авторів – В.Білецький, А.Бондаренко, Є.Букет, Ю.Пероганич [4, 5, 6, 27]. Наприклад, від них ми дізнаємося про те, що «Відкрита 15 січня 2001 року англomовна Вікіпедія була першою вільною енциклопедією в Інтернеті й на двадцятому році свого існування залишається найбільшим мовним розділом Вікіпедії у світі. Цьому сприяє як велика кількість людей, для яких англійська є рідною, так і те, що англійська де-факто є мовою міжнародного спілкування. За статистикою, 39,3% редагувань англійського мовного розділу здійснюється з території США, 16,2% – Великої Британії, 6,2% – Канади, 5,1 % – Індії, 4,1% – Австралії. Тоді як, наприклад, 90,9% редагувань української Вікіпедії здійснюється з території України» (Є.Букет). Або: «Ми порахували статистику і побачили ось так найкращу українську десятку (йдеться про статті в українській Вікіпедії за рейтингом): Україна, Тарас Григорович Шевченко, Київ, Іван Франко, Леся Українка, Друга світова війна, Київська Русь, Львів, Перша світова війна, Німеччина. Деякі статті є популярними постійно. А.Бондаренко зазначає, що у кращій сотні статей стабільно перебувають 22 статті – про Україну та населення України, Київську Русь і Галицько-Волинське князівство, про міста Київ і Львів, про видатних діячів минулого – Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесю Українку та Богдана Хмельницького, про країни світу

– Німеччину, Європейський Союз і Велику Британію, Польщу та Францію, про історичні події – Першу та Другу світові війни й Чорнобильську катастрофу, а також статті “Білкі”, “Бароко”, “Інтернет”, і, звичайно, “Українська мова”. Деякі статті навпаки з’являються в топі, а потім відходять. Так, до 2014 року в першій десятці неодмінно фігурувала стаття про соцмережу “Однокласники”, але як тільки до неї закрили доступ – із рейтингів вона зникла. Натомість, починаючи з 2014-го, популярними є статті про війну на сході України, а з 2019-го несподівано на 3 місце вийшла стаття про перехід церковних громад до ПЦУ [5].

Щомісячні, щорічні аналізи-підсумки, проводить один із ветеранів української вікіпедії Юрій Пероганич. От, наприклад, підрозділ «Активність» у його дослідженні в грудні 2019 року: Число редагувань на початок місяця: 26 656 тис., на кінець місяця: 26 917 тис. За місяць зроблено 261 тис. редагувань, що на 47 тис. редагувань більше (+21,9 %) ніж у цьому місяці рік тому. У 2019 році зроблено 2 812 тис. редагувань проти 2 390 тис. у 2018 році (+17,6 %). 3106 зареєстрованих користувачів здійснили якусь дію за останній місяць. Це на 6,3 % більше ніж у грудні 2018 року. 756 користувачів за місяць здійснили 10 і більше редагувань (+7,0 % до минулого року), в тому числі 218 користувачів – 100 і більше редагувань (+12 користувачів до минулого року), у тому числі 30 користувачів – 1000 і більше редагувань (-1 до минулого року). Понад 3000 редагувань зробили 5 користувачів (як і минулоріч): Молоде вино (3590), Vity ОКМ (3421), Ehlla (3315), Леонід Панасюк (3254), Стефанко1982 (3125). За місяць зроблено 11953 патрулювань (-22,4 % до грудня минулого року), з них 1200 патрулювань зробив Mykola7, 891 – Xsandriel, 732 – Goo3 (Пероганич).

Чималий досвід використання Вікіпедії в освітньому процесі накопичений в різних країнах. Заняття з аналізу подібного досвіду також може бути різновидом вікіуроків. От, наприклад, Гіл Домінгес і Карла Тейшейра Лопес у статті *Characterizing and comparing Portuguese and English Wikipedia medicine* (Характеризація та порівняння португальських та англійських статей Вікіпедії, пов’язаних із медициною), опублікованій у травні 2019 року [8], зазначають, що «Вікіпедія - найбільша он-лайн спільна енциклопедія, що містить інформацію з безлічі полів, включаючи медицину», «Вікіпедія є одним з найбільш відвідуваних сайтів читачами, які шукають інформацію з цієї теми», «Велика залежність Вікіпедії від цього виду інформації спонукає до дослідження якості її статей», «у роботі ми оцінюємо та порівнюємо якість статей, пов’язаних з медициною, в англійській та португальській Вікіпедіях, для цього використовуємо такі показники, як повноваження, повнота, складність, інформативність, послідовність, валюта та мінливість, а також вимірювання, що стосуються домену, для того, щоб оцінити та порівняти якість статей, пов’язаних з медициною, в англійській та португальській Вікіпедії». Як бачимо, дослідження зорієнтоване на працівників сфери охорони здоров’я, може наштовхнути на аналогічні аналізи статей із різних сфер життя соціуму, на порівняння дописів у різних мовних розділах Вікіпедії. Інші зарубіжні дослідники [напр., 1, 16] діляться власним досвідом занять з опертям на матеріали Вікіпедії, дають рекомендації.

За даними ЮНЕСКО, у світі існує близько 6000 мов, 43% з них знаходяться під загрозою зникнення. На думку фахівців, це трапляється тоді, коли мову перестають вживати та вивчати понад 30% носіїв мови. Лише в Європі небезпека загрожує 30 мовам, а 13 із них перебувають на межі зникнення. Серед них – і деякі мови студентів, які приїхали на навчання до Києва.

Цього року ми започаткували вікіурок, присвячений Міжнародному дню рідної мови, який світова спільнота відзначає 21 лютого. Цей День було встановлено в листопаді 1999 року на ХХХ сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО з метою захисту мовної й культурної багатоманітності. Історія Дня має трагічний початок. 21 лютого 1952 року у Бангладеш (Східний Пакистан) влада жорстоко придушила протести (переважно студентські) проти урядової заборони на використання в країні своєї рідної – бенгальської - мови. Після проголошення незалежності Бангладеш у 1971 році, цей день відзначають в країні як день мучеників, вшановуючи пам’ять загиблих за рідну мову. Саме на пропозицію цієї країни ЮНЕСКО і проголосила 21 лютого Міжнародним днем рідної мови. В деяких країнах це –

неробочий день.

На розвиток культурнознавчої компетентності студентів були спрямовані дотекстові запитання вступного тексту: - Хто виступив на захист рідної мови в Бангладеш? - Хто встановив свято – День рідної мови? - Які події передували цьому? - Коли зникає мова? Як Ви ставитеся до проблеми зникнення мов у світі?

В інтернаціональному студентському середовищі ця інформація спонукає до роздумів щодо стану рідної мови в різних країнах. Допомагають цьому мовні розділи Вікіпедії – їх майже 300. Структурно статті цих розділів створено за одними шаблонами. Це полегшує заняття із залученням вікіпедій рідними мовами студентів, котрі проходять з інтересом, є пізнавальними і, на нашу думку, корисними. У переліку мовних розділів Вікіпедії, природно, є всі офіційні мови ООН (англійська, арабська, іспанська, китайська, російська, французька) та мови, що мають понад 20 мільйонів мовців, за винятком себуанської, шведської і варайської. Ці три мовні розділи вважаються “ботопедіями”, переважна більшість статей у них згенерована програмними інструментами самої Вікіпедії. У шведській Вікіпедії “статей-ботостабів” 78%, а в себуанській і варайській (це мови, що поширені на Філіппінах) – 99% і 91% відповідно [5, 6].

Найстаріша і найбільша – англійська Вікіпедія. Англійська Вікіпедія – розділ Вікіпедії англійською мовою – відкрита 15 січня 2001 року. Вона була першою «вільною енциклопедією» в Мережі. Це найбільший розділ Вікіпедії у світі — 23 січня 2020 року англійська Вікіпедія перетнула рубіж у шість мільйонів статей. Спільнота англійського розділу Вікіпедії із вересня 2009 до початку 2015 року намагалася вгадати, коли буде написана шестимільйонна стаття. Перемогу здобув прогноз користувача (або користувачки) Mercurywoodrose, зроблений у лютому 2014-го [6]. Стаття про Марію Елайз Тернер Лаудер – вчительку канадської школи, мовознавицю, поетесу, філософиню, музикантку-аматорку, меценатку та мандрівницю XIX століття стала шестимільйонною в англійській Вікіпедії. Її створено 23 січня о 18 годині 59 хвилин за всесвітнім координованим часом (UTC, 20:59 за Києвом) адміністраторкою англійської Вікіпедії Розі Стівенсон-Гутнайт, яка дописує до вільної енциклопедії під нікнеймом Rosiestep [6]. Найближчими конкурентами англійської Вікіпедії є себуанська (5 378 615 статей), шведська (3 739 468), німецька (2 389 264) і французька (2 174 032). Ще 11 Вікіпедій (нідерландська, російська, італійська, іспанська, польська, в'єтнамська, японська, китайська, арабська, португальська) мають 1 000 000+ статей.

Найближчою до подолання позначки в один мільйон статей станом на 20 березня 2020 року є українська Вікіпедія [5]. Наразі українські вікіпедисти в очікуванні і прогнозах – коли Українська Вікіпедія увійде в зону розділів-мільйонників, залишилося зовсім небагато. Зважаючи на темпи приросту кількості статей, уже наприкінці березня вона має подолати позначку в один мільйон і стати 17-ю вільною енциклопедією-мільйонником. За прогнозом дослідників, це станеться в часовому проміжку між 25 і 31 березня [5, 6]. Для українського енциклопедичного процесу мільйон гасел – явище безпрецедентне. Таких показників не мала жодна енциклопедія українською мовою за всю історію.

Для порівняння пропонуємо таблицю, котрі студенти мають заповнити (доповнити) за зразком й прокоментувати. Цікаво, що інформація про мовні розділи створена за одним шаблоном і постійно оновлюється (дані за: 20 березня 2020 року).

Українська Вікіпедія — українськомовний розділ Вікіпедії багатомовного інтернет-проекту зі створення вікі-енциклопедії, яку може редагувати кожний охочий користувач інтернету. На цей час кількість статей української Вікіпедії становить 998 686 — за цим показником вона перебуває на 17-му місці серед усіх мовних розділів, на 11-му місці серед європейських вікіпедій та на 3-му місці серед вікіпедій слов'янськими мовами. Українська Вікіпедія станом на 20 березня 2020 року має 497 980 зареєстрованих користувачів, 46 адміністраторів [5, 6]. Загальна кількість сторінок в українській Вікіпедії — 3 092 604, редагувань — 27 414 759, завантажених файлів — 104 399. Глибина (рівень розвитку мовного розділу) української Вікіпедії середня і становить 39 пунктів.

Інформація про мовні розділи Вікіпедії

Мовний розділ Вікіпедії	Дата створення	Кількість статей	Кількість редагувань	Загальна кількість сторінок	Скільки років цій Вікіпедії, на 2020 р.	Кількість користувачів
Англійська Творець: Джиммі Вейлз, Ларрі Сенгер	15 січня 2001 року	6 016 986	936 801 815	49 650 061	19 років	38 351 950
Українська	30 січня 2004 р.	998 686	27 414 759	3 092 604	16 років	497 980
Вікіпедія Вашою рідною мовою						
Мовний розділ Вікіпедії, який Вас цікавить найбільше						

Залучення мовних розділів Вікіпедії сприяє розвитку культурної пам'яті студентів, через культурознавчу тему зручно працювати «навколо», наприклад, теми «Числівник». У такий спосіб ми розвиваємо соціокультурну і мовну компетентності студентів: Скільки мов існує в світі? - Коли було встановлено День рідної мови? Який мовний розділ вікіпедії «найстаріший»? Коли його було створено? Скільки йому років? Скільки статей нараховує найстаріший мовний розділ Вікіпедії? Скільки статей містить розділ Вікіпедії Вашою рідною мовою? Коли було створено Вікіпедію Вашою рідною мовою?

Як зазначають українські дослідники [5, 6, 27 та ін.], на розвиток вільних енциклопедій часто впливають різноманітні чинники, зокрема, й політичні. Приміром, на ріст числа статей китайської і турецької Вікіпедій вплинули блокування на законодавчому рівні (у Туреччині, до речі, доступ до Вікіпедії після понад дворічного блокування було відновлено лише в ніч з 15 на 16 січня цього року згідно з рішенням Конституційного суду країни). У Румунії та Росії на розвиток мовних сегментів негативно впливає урядова пропаганда. Українська Вікіпедія не обмежена ні законодавством, ні будь-якою негативною пропагандою. Тільки за 2019 рік її відвідуваність зросла на 17%. Розділ вільної енциклопедії українською має високий авторитет і всебічну підтримку в Україні від часу створення. За показником «вікіпедійної пасіонарності» (кількість активних редакторів Вікіпедії на мільйон мовців) українці посідають почесне п'яте місце у світі, поступаючись лише німцям, японцям, італійцям і полякам. 30 січня українські редактори Вікіпедії відзначили 16-річчя найбільшої в історії України енциклопедії.

Для розвитку соціокультурної компетентності пропонуємо й інші запитання: Що ви знаєте про україномовну Вікіпедію? Чи є статті у Вікіпедії рідною мовою про Україну? Про Київ? Про Ваш Університет? Які статті у Вікіпедії ви читаєте? та ін. Нагадаємо принагідно, що День української мови відзначається у листопаді, тож на занятті з української мови в групах вітчизняних студентів також доцільно провести вікіурок з опертям на мовні розділи Вікіпедії або запросити їх взяти участь у тематичних Тижнях, місячниках Вікіпедії.

Євген Букет у статті «Що таке Вікіпедія?» [6] зазначав: У грудні 2013 року ЮНЕСКО означило Вікіпедію як «символ епохи взаємодії, в яку ми живемо, і це не просто інструмент, це втілення мрії, настільки ж древньої, як людський інтелект і зібрання Олександрійської бібліотеки». 22 жовтня 2014 року в польському місті Слубіце був відкритий перший в світі

пам'ятник Вікіпедії. 15 січня 2016 року на концерті, присвяченому 15-річчю Вікіпедії у Києві, український композитор Андрій Бондаренко презентував створений ним "Гімн Вікіпедії", а у травні 2017-го ізраїльський автор і виконавець Ханан Бен-Арі випустив сингл із назвою "Вікіпедія".

Блок професійно орієнтованих запитань орієнтує на розвиток професійної компетентності: Чи звертаєтесь ви до Вікіпедії при вивченні текстів з навчальних дисциплін? Які то дисципліни? Чи порівнюєте ви статті в англійській, українській вікіпедіях? Чи звертаєтесь ви до латиномовної вікіпедії при підготовці до занять з латинської мови?

Заняття-вікіурок із знайомства з розділами Вікіпедії різними мовами ми розглядаємо як вступне, адже освітні можливості Вікіпедії практично безмежні – їх можна залучати для розвитку мовної компетенції при вивченні мов (і не тільки української, англійської, латинської), для формування предметної компетенції – при вивченні навчальних дисциплін фахового спрямування, фахової термінології, для розширення культурної пам'яті й інтернаціонального виховання.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у визначеному напрямі. Отже, у пропонованому дослідженні ми схарактеризувати освітні можливості Вікіпедії; простежили особливості використання мовних розділів Вікіпедії в освітньому процесі; звернули увагу на різні типи вікіуроків; запропонували новий тип вікіуроків на заняттях з української мови у негуманітарних вишах й вікіурок до Дня рідної мови в аудиторії іноземців, котрі вивчають українську мову. Дослідження засвідчило, що освітня діяльність із залученням Вікіпедії розвиває у студентів медіакомпетентність і критичне мислення, дає педагогам розуміння того, як медіатексти - частина щоденного життя - допомагають пізнавати довкілля й інформаційно насичене навколишнє середовище, впливати на рівень медіакультури і студента, і викладача. Педагог, занурений у вікісередовище, підвищує рівень медіакомпетентності – і своєї, і студентської, допомагає студентам оволодівати навиками вивчення, аналізу, інтерпретації текстів, умінням створювати самостійний вікіпродукт.

Література:

1. Hoffmann, Saul. Wikipedia in teaching: improving autonomy in research, critical sense, and collaborative abilities in students, making them contribute to the free encyclopedia Режим доступу: [<http://maidanmuseum.org/uk/node/922>] [in English]
2. Onkovych Ganna. New in media education: wikididactics // The Fifth European Conference on Information Literacy (ECIL)/ September 18th-21st, 2017, Saint-Malo, France. Abstracts. Editors: Sonja Špiranec, Serap Kurbanoglu, Joumana Boustany, Esther Grassian, Diane Mizrachi, Lorie Roy, Denis Kos Publisher: Information Literacy Association (InLitAs) / <http://ecil2017.ilconf.org/wp-content/uploads/sites/6/2017/09/ECIL-2017-Book-of-abstracts.pdf> - P.250. [in English]
3. Бак, Світлана. Реалізація принципу метапредметності за допомогою вікіпроектів під час викладання зарубіжної літератури. // Інформаційний збірник для директора школи та завідувача дитячого садка, 2018. - Ч. 2 (71). – С.84 – 89. [in Ukrainian].
4. Білецький, Володимир, Бондаренко, Андрій. Роль ВІКІПЕДІЇ та її сестринських проєктів у розвитку україністики // Володимир Білецький, Андрій Бондаренко . 8 Конгрес МАУ. Українознавство. Освіта. 2013. С. 40–52. [in Ukrainian].
5. Бондаренко Андрій. Українській Вікіпедії – 16 років: про що найбільше читають <https://uain.press/blogs/ukrayinskij-vikipediyi-16-rokiv-pro-shho-najbilshe-chytayut-1164771?fbclid=IwAR2hSfz-L1j7SxNyQysfkSRiLR634sgO1zRt7gnvUMiybDUzXuT4hxLp-aQ> [in Ukrainian].
6. Букет Євген. Найбільша енциклопедія за всю історію // https://uain.press/blogs/najbilsha-entsyklopediya-za-vsyu-istoriyu-1159455?fbclid=IwAR2Y-1qbR3IcbvYXY4638b89xxw Or_VEvEjK4383lhjudpdYcWuXyBW8U; Що таке Вікіпедія? // <https://uain.press/blogs/evgen-buket-shho-take-vikipediya->

659919?fbclid=IwAR3gaA6jfwDwd5YZ9J_3UL7SX3jW43ekeR8yGwFzT9ZsR3O02nPeV51a9CU [in Ukrainian].

7. Вікідидактика [Електронний ресурс]: [адреса у Facebook]. – Київ, 2016. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/1796426670616724/?fref=ts> [in Ukrainian].

8. Домінгес Гіл, Карла Тейшейра Лопес. Characterizing and comparing Portuguese and English Wikipedia medicine // <https://www.researchgate.net/publication/333063606> [in English]

9. Дячок, Світлана . Вікіпроекти як форма виховання // Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садочком. 2017. [in Ukrainian].

10. Кодола В.І. Вікіпедія в школі // Від медіаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи : тези доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Миколаїв, 27 квітня 2016 року). – Миколаїв : ОППО, 2016. – 124 с. - С. 37-40. [in Ukrainian].

11. Кодола, Валентина. Вікіпроекти в школі – шлях до нової освіти// Інформаційний збірник для директора школи та завідувача дитячого садка (2018, число 2 (71). – С.46 – 51; [in Ukrainian].

12. Кодола, Валентина. Технологія проведення вікіуроку // Інформаційний збірник для директора школи та завідувача дитячого садка (2018, число 2 (71) - С.52 - 56; [in Ukrainian].

13. Куц, Олег. Знайомство з Вікіпедією // Авторські заняття від медіапедагогів-лідерів: медіаосвітні практики в позакласній роботі учнів 5-7 класів /О.Волошенюк, І.Іванюк, О.Куц, Г.Шевченко; За ред. В.Іванова, О. Волошенюк. – К. : ЦВП, АУП, 2017. – 50 с. – С.20 – 33. [in Ukrainian].

14. Куц, Олег. Створення статей у Вікіпедії як форма самостійної роботи з учнями // Всесвітня література, 2017. – № 3. [in Ukrainian].

15. Куц, Олег. Упровадження Освітньої програми Вікіпедії в ліцеї «ПОЛІТ» //Збірник статей П'ятої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи». – К. : Центр Вільної Преси, Акад. української преси, 2017. – С. 205 – 393 с. [in Ukrainian].

16. Махоні, Енн університет Тафтс, anne.mahoney@tufts.edu [Примітка: ця стаття переопублікована у The Classical Outlook 90.3 (Весна 2015 р.), стор. 68-90]. [in English]

17. Національний медіаосвітній глосарій / Укл. Онкович Г.В., Карачун В.Я., Карачун Ю.Г.- Миколаїв, 2016. – 120 с. [in English] [in Ukrainian].

18. Онкович Г. В. Вікідидактика як інновація у мовній підготовці студентів // Збірник "Інновації та традиції у мовній підготовці студентів": тези доповідей міжн.науково-практичного семінару. – Х. : ХНУБА, 14 грудня 2017 р. – 339 с. – С.194. – 198. [in Ukrainian].

19. Онкович Г. В., Онкович А. Д. Вікідидактика: формування і розвиток у системі професійної освіти // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. — Житомир: Вид-во Євенок О. О., 2017. — Вип. 2 (88). — 311 с. — С. 208—212. [in Ukrainian].

20. Онкович Г.В. Нове в медіаосвіті: вікідидактика //Актуальні дослідження в соціальній сфері: матеріали десятої міжн. науково-практичної конференції (м. Одеса, 17 листопада 2017 р.) / гол. ред. В.В.Корнєшук. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2017. – 236 с. – С. 146 – 148. [in Ukrainian].

21. Онкович Г.В. Новітні терміни медіаосвіти та медіадидактики //Лінгвістика. Лінгвокультурологія. Кроскультурна і міжкультурно комунікація: проблеми, питання, рішення. - Дніпро, ДНУ ім.Олеса Гончара, 2018. № 12. – Частина 2. – С.277-291. [in Ukrainian].

22. Онкович Г.В., Онкович А.Д. Нове в медіаосвіті: вікідидактика // Мова і культура (Науковий журнал). – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. – Вип. 19. – Т. V (185). – 332 с. – С. 249 – 260. [in Ukrainian].

23. Онкович Г.В., Онкович А.Д., Редько-Шпак Л. Вікідидактика: латиномовна Вікіпедія на заняттях з латинської мови у вищій школі// Інновації та традиції у мовній

підготовці іноземних студентів: тези доповідей міжнародного науково-практичного семінару. – Х. : Видавництво Іванченка І, 2019. – С. 276 – 282. - 438 с. ISBN 978-617-7675-00-7.

24. Онкович Ганна, Онкович Артем, Редько-Шпак Леслава. Вікідидактика: Wikipedia Latina Латинськомовна Вікіпедія на заняттях з латинської мови у вищій школі // Соціокомунікативний простір України: історія та сьогодення : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції до 125-річчя від дня народження М.Т.Рильського. Київ, 20-21 лютого, 2020 р. - Київ: Міленіум, 2020. – С. 114-115. [in Ukrainian].

25. Онкович, Ганна. Вікідидактика та її технології в системі відкритої освіти. - С.200 - 237. // Донецький вісник Наукового товариства ім.Шевченка. - Донецьк-Маріуполь-Покровськ, 2018. – 302 с. – С.200 – 237. [in Ukrainian].

26. Освітня програма Вікіпедії / Захід 15 грудня 2018 року / Ідеї // Режим доступу: [https://ua.wikimedia.org/wiki/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0_%D0%][in Ukrainian].

27. Пероганич, Юрій. Урок редагування Вікіпедії – слайд-шоу та відеозапис http://maidanmuseum.org/uk/node/922?fbclid=IwAR29PE16b3APLJNjeuDS_7pZsUKqS5kjuYblmHKZ2B0Dxu2iS9yfIYr-50 [in Ukrainian].

References

1. Hoffmann, Saul. Wikipedia in teaching: improving autonomy in research, critical sense, and collaborative abilities in students, making them contribute to the free encyclopedia Rezhym dostupu: [http://maidanmuseum.org/uk/node/922]

2. Onkovych Ganna. New in media education: wikididactics // The Fifth European Conference on Information Literacy (ECIL)/ September 18th-21st, 2017, Saint-Malo, France. Abstracts. Editors: Sonja Špiranec, Serap Kurbanoglu, Joumana Boustany, Esther Grassian, Diane Mizrachi, Lorie Roy, Denis Kos Publisher: Information Literacy Association (InLitAs) / <http://ecil2017.ilconf.org/wp-content/uploads/sites/6/2017/09/ECIL-2017-Book-of-abstracts.pdf/> - P.250.

3. Bak, Svitlana. Realizatsiya pryntsypu metapredmetnosti za dopomohoyu vikiproektiv pid chas vykladannya zarubizhnoyi literatury.// Informatsiynyy zbirnyk dlya dyrektora shkoly ta zaviduvacha dytyachoho sadka, 2018. - CH. 2 (71). – S.84 – 89.

4. Bilets'kyi, Volodymyr, Bondarenko, Andriy. Rol' VIKIPEDIYI ta yiyi sestryns'kykh proektiv u rozvytku ukrajinistyky // Volodymyr Bilets'kyi, Andriy Bondarenko . 8 Konhres MAU. Ukrayinoznnavstvo. Osvita. 2013. S. 40–52.

5. Bondarenko Andriy. -Ukrayins'kiy Vikipediyi – 16 rokiv: pro shcho naybil'she chytayut' <https://uain.press/blogs/ukrayinskij-vikipediyi-16-rokiv-pro-shho-najbilshe-chytayut-1164771?fbclid=IwAR2hSfz-L1j7SxNyQysfSRiLR634sgO1zRt7gnvUMiybDUzXuT4hxLp-aQ>

6. Buket Yevhen. Naybil'sha entsyklopediya za vsyu istoriyu // https://uain.press/blogs/najbilsha-entsyklopediya-za-vsyu-istoriyu-1159455?fbclid=IwAR2Y-1qbR3IcbvYXY4638b89xxwOr_VEvcEjK4383lhjudpdYcWuXyBW8U; https://uain.press/blogs/yevgen-buket-shho-take-vikipediya-659919?fbclid=IwAR3gaA6jfwDwd5YZ9J_3UL7SX3jW43ekeR8yGWfZt9ZsR3O02nPeV51a9CU

7. Vikidydaktyka [Elektronnyy resurs] : [adresa u Facebook]. – Kyiv, 2016. – Rezhym dostupu: <https://www.facebook.com/groups/1796426670616724/?fref=ts>

8. Dominhes Hil, Karla Teysheyra Lopes. Characterizing and comparing Portuguese and English Wikipedia medicine // <https://www.researchgate.net/publication/333063606>

9. Dyachok, Svitlana . Vikiproekty yak forma vykhovannya // Informatsiynyy zbirnyk dlya dyrektora shkoly ta zaviduyuchoho dytyachym sadochkom. 2017.

10. Kodola V.I. Vikipediya v shkoli //Vid mediahramotnosti do mediakul'tury: stratehiyi, problemy, perspektyvy : tezy dopovidey Mizhnarodnoyi nauково-praktychnoyi Internet-konferentsiyi (m. Mykolayiv, 27 kvitnya 2016 roku). – Mykolayiv : OIPPO, 2016. – 124 s. - S. 37-40.

11. Kodola, Valentyna. Vikiproekty v shkoli – shlyakh do novoyi osvity// Informatsiynyy zbirnyk dlya dyrektora shkoly ta zaviduvacha dytyachoho sadka (2018, chyslo 2 (71). – S.46 – 51;

12. Kodola, Valentyna. Tekhnolohiya provedennya vikiuroku // Informatsiynyy zbirnyk dlya dyrektora shkoly ta zaviduvacha dytyachoho sadka (2018, chyslo 2 (71) - S.52 - 56;
13. Kushch, Oleh. Znayomstvo z Vikipediyeyu // Avtors'ki zanyattya vid mediapedahohiv-lideriv: mediaosvitni praktyky v pozaklasniy roboti uchniv 5-7 klasiv /O.Voloshenyuk, I.Ivanyuk, O.Kushch, H.Shevchenko; Za red. V.Ivanova, O. Voloshenyuk. – K. : TSVP, AUP, 2017. – 50 s. – S.20 – 33.
14. Kushch, Oleh. Stvorennya statey u Vikipediyi yak forma samostiynoyi roboty z uchnyamy // Vsesvitnya literatura, 2017. – № 3.
15. Kushch, Oleh. Uprovadzhennya Osvitn'oyi prohramy Vikipediyi v litseyi «POLIT» //Zbirnyk statey P'yatoyi mizhnarodnoyi naukovo-metodychnoyi konferentsiyi «Praktychna mediahramotnist': mizhnarodnyy dosvid ta ukrayins'ki perspektyvy». – K. : Tsentr Vil'noyi Presy, Akad. ukrayins'koyi presy, 2017. – S. 205 – 393 s.
16. Makhoni, Enn universytet Taft's, anne.mahoney@tufts.edu [Prymitka: tsya statyya pereopublikovana u The Classical Outlook 90.3 (Vesna 2015 r.), stor. 68-90].
17. Natsional'nyy mediaosvitniy hlosariy / Ukl. Onkovych H.V., Karachun V.YA., Karachun YU.H.- Mykolayiv, 2016. – 120 s.
18. Onkovych H. V. Vikidydaktyka yak innovatsiya u movniy pidhotovtsi studentiv // Zbirnyk "Innovatsiyi ta tradytsiyi u movniy pidhotovtsi studentiv": tezy dopovidey mizhn.naukovo-praktychnoho seminaru. – KH. : KHNUBA, 14 hrudnya 2017 r. – 339 s. – S.194. – 198.
19. Onkovych H. V., Onkovych A. D. Vikidydaktyka: formuvannya i rozvytok u systemi profesiynoyi osvity // Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Pedahohichni nauky. — Zhytomyr: Vyd-vo Yevenok O. O., 2017. — Vyp. 2 (88). — 311 s. — S. 208— 212.
20. Onkovych H.V. Nove v mediaosviti: vikidydaktyka //Aktual'ni doslidzhennya v sotsial'niy sferi: materialy desyatoyi mizhn. naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (m. Odesa, 17 lystopada 2017 r.) / hol. red. V.V.Korneshchuk. – Odesa: FOP Bondarenko M.O., 2017. – 236 s. – S. 146 – 148.
21. Onkovych H.V. Novitni terminy mediaosvity ta mediadydaktyky //Linhvistyka. Linhvokul'turolohiya. Kroskul'turna i mizhkul'turno komunikatsiya: problemy, pytannya, rishennya. - Dnipro, DNU im.Olesya Honchara, 2018. № 12. – Chastyna 2. – S.277-291.
22. Onkovych H.V., Onkovych A.D. Nove v mediaosviti: vikidydaktyka // Mova i kul'tura (Naukovyy zhurnal). – K.: Vydavnychyy dim Dmytra Buraho, 2017. – Vyp. 19. – T. V (185). – 332 s. – S. 249 – 260.
23. Onkovych H.V., Onkovych A.D., Red'ko-Shpak L. Vikidydaktyka: latynomovna Vikipediya na zanyattiyakh z latyns'koyi movy u vyshchiy shkoli// Innovatsiyi ta tradytsiyi u movniy pidhotovtsi inozemnykh studentiv: tezy dopovidey mizhnarodnoho naukovo-praktychnoho seminaru. – KH. : Vydavnytstvo Ivanchenka I, 2019. – S. 276 – 282. - 438 s. ISBN 978-617-7675-00-7.
24. Onkovych Hanna, Onkovych Artem, Red'ko-Shpak Leslava. Vikidydaktyka: Vicipedia Latina Latyns'komovna Vikipediya na zanyattiyakh z latyns'koyi movy u vyshchiy shkoli // Sotsikomunikatyvnyy prostir Ukrainy: istoriya ta s'ohodennya : zb. materialiv Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi do 125-richchya vid dnya narodzhennya M.T.Ryl's'koho. Kyiv, 20-21 lyutoho, 2020 r. - Kyiv: Milenium, 2020. – S. 114-115.
25. Onkovych, Hanna. Vikidydaktyka ta yiyi tekhnolohiyi v systemi vidkrytoyi osvity. - S.200 - 237. // Donets'ky visnyk Naukovoho tovarystva im.Shevchenka. - Donets'k-Mariupol'-Pokrovs'k, 2018. – 302 s. – S.200 – 237.
26. Osvitnya prohrama Vikipediyi / Zakhid 15 hrudnya 2018 roku / Ideyi // Rezhym dostupu: [https://ua.wikimedia.org/wiki/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0_%D0%]]
27. Perohanych, Yuriy. Urok redahuvannya Vikipediyi – slayd-shou ta videozapys http://maidanmuseum.org/uk/node/922?fbclid=IwAR29PE16b3APLJNjeuDS_7pZsUKqS5kjuYblmHKZ2B0Dx u2iS9yflYr-50

Павлик Н. П.,
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальних технологій
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

РОЛЬ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ У РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті охарактеризовано потенціал неформальної освіти щодо досягнення Цілей сталого розвитку. Обґрунтовано зв'язок окремих Цілей сталого розвитку (міцне здоров'я і благополуччя; якісна освіта; гендерна рівність; гідна праця та економічне зростання; скорочення нерівності; мир, справедливість та сильні інститути) з неформальною освітою майбутніх соціальних працівників через ілюстрування інструментів, форм і методів неформальної освіти. Узгоджено цілі сталого розвитку з результатами професійної підготовки майбутніх соціальних працівників; інтегровано 4 навчальні компетентності сталого розвитку (навчатися, щоб знати; навчатися робити; навчатися бути; навчатися жити та працювати разом) та 15 загальних компетентностей, визначених Стандартом вищої освіти з підготовки бакалаврів за спеціальністю 231 «Соціальна робота» як обов'язкові для професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Ключові слова: *неформальна освіта, цілі сталого розвитку, освіта для сталого розвитку, навчальні компетентності, загальні компетентності, майбутні соціальні працівники.*

The article describes the potential of non-formal education to achieve the Sustainable Development Goals. The connection of separate Sustainable Development Goals (good health and well-being; high quality education; gender equality; decent work and economic growth; reduction of inequality; peace, justice and strong institutions) with non-formal education of future social workers through illustration of tools, forms and methods of non-formal education is substantiated. The goals of sustainable development are coordinated with the results of professional training of future social workers; 4 educational competencies of sustainable development (learn to know; learn to do; learn to be; learn to live and work together) and 15 general competencies defined by the Standard of Higher Education for the preparation of bachelors in the specialty 231 "Social Work" as mandatory for the training of future social workers are integrated.

Key words: *non-formal education, goals of sustainable development, education for sustainable development, educational competencies, general competencies, future social workers.*

Вихідними засадами освіти для сталого розвитку, за визначенням Стратегії освіти для сталого розвитку Європейської економічної комісії ООН, є етика солідарності; рівність та взаємоповага між людьми, країнами, культурами, поколіннями; гармонія з природою, що дозволить забезпечувати потреби теперішніх поколінь не загрожуючи наступним поколінням (United Nations Economic Commission for Europe, 2009 [3]).

Сталий розвиток є неперервним процесом навчання та змін із залученням усіх стейкхолдерів та лідерів думок формальної, неформальної, інформальної освіти. Вимога включення у процес викладання та навчання методів, здатних мотивувати на наснажувати учасників освіти змінювати їхню поведінку та долучатися до сталого розвитку, пропонує включати компетентності критичного мислення, моделювання майбутніх сценаріїв та спільного прийняття рішень як ключові для освіти для сталого розвитку (UNESCO, 2005 [1]).

Неформальна освіта володіє потенціалом щодо сприяння досягненню усіх Цілей сталого розвитку, оскільки визначається нами як добровільна, цілеспрямована освітня діяльність інститутів громадянського суспільства, закладів освіти, культури, спорту поза межами формального змісту; фасилітація процесів розвитку особистості та професіоналізму для соціальної адаптації учасників до у постійно змінюваному середовищі та надання їм ресурсів для активної просоціальної діяльності. Зміст неформальної освіти майбутніх

соціальних працівників розглядається нами як додаткова система формування професійних, громадянських та особистісних компетентностей майбутніх соціальних педагогів.

Таблиця 1.

Цілі сталого розвитку в контексті неформальної освіти майбутніх соціальних працівників

Ціль сталого розвитку	Співвідношення з неформальною освітою майбутніх соціальних працівників
Міцне здоров'я і благополуччя	<p>Програми формування здорового способу життя, захисту психічного та соціального здоров'я, відновлення, реабілітації.</p> <p>Наприклад: Календар-порадник від Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, Світлани Ройз та ГО "Смарт освіта"; Спецпроект про ментальне здоров'я «Психея» від ГО «Arc.UA»; Група емоційної підтримки на Фейсбук від ГО «Відкрите суспільство»</p>
Якісна освіта	<p>Менторство, освітній коучинг, Інтернет-платформи неформальної освіти; освітні програми, школи, літні табори, відкриті університети, читання літератури за фахом, наукова робота студентів, стипендіальні програми</p> <p>Наприклад: технологічні ресурси для освіти Coursera, Learn LifeLong, Prometheus, ВУМ online; Стипендіальна програма «Завтра.UA», Всеукраїнський дистанційний конкурс студентських та учнівських наукових робіт із соціальної педагогіки/соціальної роботи</p>
Гендерна рівність	<p>Ініціювання та втілення гендерно чутливих соціальних проєктів, діяльність гендерних освітніх центрів, феміністичні студії, освітні програми від громадських організацій, спрямовані на підсилення ролі та участі дівчат і жінок, програми протидії гендерно зумовленому насильству</p> <p>Наприклад: програма розвитку молодіжного жіночого лідерства «Перший крок до успіху» від Українського Жіночого Фонду, простір для спілкування та навчання «Феміністичний інтенсив» від ГО «Жіночі перспективи», Всеукраїнський онлайн-марафон «Час жіночого лідерства», арт-проект «Наука – це вона» від ООН Жінки в Україні</p>
Гідна праця та економічне зростання	<p>Тренінги, фахові майстерні, вебінари, семінари; участь у об'єднаннях за інтересами; фестивалі, концерти, мистецькі акції; проєктна діяльність</p> <p>Наприклад: проєкт, спрямований на підвищення конкурентноспроможності випускників спеціальності 231 Соціальна робота «Випускники – студентам»; пітчінги молодіжних проєктів і стартапів, технології побудови кар'єри, консультування та підсилення студентів і випускників, стажування студентів</p>
Скорочення нерівності	<p>Волонтерська діяльність, просвітництво, участь у громадських об'єднаннях, обмін досвідом, програми мобільності, тренінги і програми подолання стигматизації, ксенофобії та дискримінації, діяльність правозахисних організацій та об'єднань</p> <p>Наприклад, кампанія Ради Європи в Україні «No Hate Speech Movement», Всеукраїнський конкурс шкільних малюнків «Мої права»</p>
Мир, справедливість та сильні інститути	<p>Ініціювання та втілення соціальних проєктів, програми мобільності, медіація конфліктів, відеолекторії, живі бібліотеки</p> <p>Наприклад: прямі ефіри «Про конфлікти легко» з медіаторкою Інною Терещенко, фестиваль документального кіно «Docudays»</p>
Партнерство заради сталого розвитку	<p>Спілкування з фахівцями, відвідування музеїв, бібліотек, галерей, форум-театри, інтерактивні театри, плей-бек театри, квести; обмін досвідом, програми мобільності, публічні обговорення</p> <p>Наприклад: діяльність ресурсного центру «Гурт», Всеукраїнський форум взаємодії та розвитку</p>

Це підтверджується результатами дослідження реалізації Стратегії Європейської економічної комісії ООН з питань освіти для сталого розвитку з 2005 по 2015 рік, які

вказують, що майже 90% країн-учасниць використовують методи неформальної та інформальної освіти як інструменти забезпечення освіти для сталого розвитку. 70% країн-учасниць дослідження імпліментують неформальну освіту для сталого розвитку у процес неперервного навчання фахівців на робочих місцях (UNECE, 2016 [2]). Неперервна освіта розглядається як процес набуття компетентностей і якостей відповідно до суспільних потреб для можливості адаптації до змін соціального середовища протягом усього життя людини та є принципом освіти для сталого розвитку (Висоцька, 2011 [4]).

Узгоджуючи наше бачення неформальної освіти у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників із метою Стратегії – забезпечити учасників освіти знаннями й уміннями сталого розвитку через надання їм компетентностей і впевненості, що ведуть до здорового і продуктивного способу життя в гармонії з природою, соціальними цінностями, включаючи гендерну рівність та культурне різноманіття (UNECE, 2016 [2]) – ми виділяємо шість основних цілей: Міцне здоров'я і благополуччя; Якісна освіта; Гендерна рівність; Гідна праця та економічне зростання; Скорочення нерівності; Мир, справедливість та сильні інститути. Охарактеризуємо зв'язок Цілей сталого розвитку з неформальною освітою майбутніх соціальних працівників (табл. 1).

Цілі сталого розвитку повинні узгоджуватися з результатами професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, які у сучасній освітній парадигмі позначаються компетентностями. Компетентності складно описати як обов'язкові результати освіти, оскільки їм важко навчати, навчатися та оцінювати у процесі формального навчання (United Nations Economic Commission for Europe, 2009). Натомість, неформальна освіта, на нашу думку, володіє виграшним потенціалом формування компетентностей, оскільки будується на принципово інших методологічних засадах – рівність у навчальній взаємодії (партиципативність, партнерство, полілог), добровільність (свідома мотивація щодо цілей і результатів навчання, спрямованість на зміни), уважність до внутрішніх змін (особистісна і професійна впевненість, активна громадянська та соціальна позиція, емпатія, творчість, емоційність, повага до іншостей), опора на досвід, дію та соціальну взаємодію, доступність і орієнтованість на потреби учасників.

Інтеграція компетентностей освіти для сталого розвитку у процес професійної підготовки майбутніх соціальних працівників реалізована нами за допомогою Стандарту вищої освіти з підготовки бакалаврів за спеціальністю 231 «Соціальна робота» галузі знань 23 «Соціальна робота» (Стандарт, 2017 [5]). Відповідно, нами було здійснено спробу інтегрувати 4 навчальні компетентності сталого розвитку (навчатися, щоб знати; навчатися робити; навчатися бути; навчатися жити та працювати разом) та 15 загальних компетентностей (ЗК), визначених Стандартом як обов'язкові для професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Навчатися, щоб знати – розуміння суспільних викликів на локальному та глобальному рівнях та ролі соціальної роботи у їх вирішенні – майбутній соціальний працівник **розуміє**:

– свої права і обов'язки як члена суспільства, цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК 1);

– предметну область та професійну діяльність (ЗК 6).

Навчатися робити – розвиток навичок і здатностей забезпечувати сталий розвиток – майбутній соціальний працівник **здатний**:

– зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК 2);

– абстрактно мислити, аналізувати та синтезувати (ЗК 3);

– застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 4);

– планувати та управляти часом (ЗК 5).

Навчатися бути – розвиток соціального партнерства, плюралізму, взаєморозуміння, миру та усвідомлення взаємозалежностей – майбутній соціальна працівник – це **людина, яка**:

- спілкується державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 7);
- використовує інформаційні і комунікаційні технології (ЗК 8);
- вчиться і оволодіває сучасними знаннями (ЗК 9);
- шукає, обробляє та аналізує інформацію з різних джерел (ЗК 10);
- володіє визначеністю і наполегливістю щодо поставлених завдань і взятих обов'язків (ЗК 14).

Навчатися жити та працювати разом – розвиток особистісних якостей і формування здатності діяти самостійно, нести особисту відповідальність щодо забезпечення сталого розвитку – майбутній соціальний працівник **співпрацює, щоб**:

- виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК 11);
- приймати обґрунтовані рішення (ЗК 12);
- мотивувати людей та рухатися до спільної мети (ЗК 13);
- діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК 15).

Означені цілі сталого розвитку, інструменти неформальної освіти та очікувані результати – особисті та професійні компетентності майбутніх соціальних працівників відображають технологічну схему «ціль – діяльність – результат».

Висновки. Таким чином, неформальна освіта володіє потенціалом до забезпечення освіти для сталого розвитку через реалізацію у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників Цілей сталого розвитку. Навчальні компетентності освіти для сталого розвитку (навчатися, щоб знати; навчатися робити; навчатися бути; навчатися жити та працювати разом) можуть бути інтегровані із загальними компетентностями професійної підготовки майбутніх соціальних працівників за допомогою інструментів (форм, методів) неформальної освіти.

Актуальним напрямком підвищення результативності неформальної освіти в Україні є розробка механізмів валідації результатів неформальної освіти.

Література:

1. UNECE (2005). UNECE Strategy for Education For Sustainable Development, adopted at the Highlevel meeting. High-level meeting of Environment and Education Ministries (Vilnius, 17-18 March 2005) (Agenda items 5 and 6). <http://www.ECE.org/fileadmin/DAM/env/documents/2005/cep/ac.13/cep.ac.13.2005.3.rev.1.e.pdf> (accessed 16 April 2015).
2. UNECE, 2016. Ten years of the UNECE Strategy for Education for Sustainable Development. Evaluation report on the implementation of the UNECE Strategy for Education for Sustainable Development from 2005 to 2015. New York and Geneva: UNITED NATIONS. https://unece.org/fileadmin/DAM/env/esd/ESD_Publications/10_years_UNECE_Strategy_for_ESD.pdf
3. United Nations Economic Commission for Europe, 2009. Learning from each other. The UNECE Strategy for Education for Sustainable Development. New York and Geneva: UNITED NATIONS <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/798ece5.pdf>
4. Висоцька О. Є. Освіта для сталого розвитку [Текст]: науково-методичний посібник / О. Є. Висоцька. – Дніпропетровськ : Роял Принт, 2011. – 200 с.
5. Стандарт вищої освіти з підготовки бакалаврів за спеціальністю 231 «Соціальна робота» галузі знань 23 «Соціальна робота». Київ: Міністерство освіти і науки України, 2017.

Сахневич І.Д.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
методист Навчально-методичного кабінету
професійно-технічної освіти у Житомирській області,
член-кореспондент АМСКП

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

У статті розглядаються особливості організації інклюзивного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Аналізуються проблеми впровадження інклюзивного навчання та проведення дослідно-експериментальної роботи на базі Житомирського професійного ліцею Житомирської обласної ради. Зазначається, що інклюзивне професійне (професійно-технічне) навчання забезпечить формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, конкурентоздатність на ринку праці, гідне і самостійне життя.

Ключові слова: *інклюзивна освіта, інклюзивне професійне (професійно-технічне) навчання, здобувачі освіти з особливими освітніми потребами, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, інклюзивне освітнє середовище, відкритий експериментальний майданчик обласного рівня.*

The article considers the peculiarities of the organization of inclusive education in the institutions of professional (vocational and technical) education. The problems of implementation of inclusive education and carrying out the research and experimental work on the basis of the Zhytomyr professional lyceum of the Zhytomyr regional council are analyzed. It is noted that inclusive vocational (vocational and technical) training will ensure the formation and development of professional competencies of a person necessary for professional activity in a particular profession in a certain field, as well as the competitiveness in the labor market, a decent and independent life.

Key words: *inclusive education, inclusive professional (vocational) training, applicants for education with special educational needs, vocational (vocational and technical) education institutions, inclusive educational environment, open experimental site of regional level.*

З моменту здобуття Україною незалежності у 1991 році та вибору курсу на розбудову відкритого демократичного суспільства, Україна ратифікувала низку міжнародних документів у сфері захисту прав людини, зокрема у сфері забезпечення права на освіту. Ці документи визначають ключові стандарти прав людини, у тому числі й щодо права на здобуття освіти. Міжнародні стандарти в галузі прав людини ґрунтуються на ідеї участі кожної особи в суспільному житті на засадах рівності й без дискримінації. У зв'язку з цим цілком закономірним і своєчасним є поширення в Україні процесу інклюзивного навчання дітей з обмеженими можливостями, що забезпечує реалізацію їхніх прав на здобуття освіти. Саме отримання ними якісної освіти забезпечує їм повноцінну участь у житті суспільства та самореалізацію в різних видах професійної діяльності [1;2].

Сьогодні все більшого розвитку набуває інклюзивна модель освіти, що базується на соціальній моделі розуміння інвалідності, яка на противагу медичній розглядає ваду здоров'я, як соціальну проблему, зумовлену непристосованістю оточення, а не як характеристику особистості. Метою введення інклюзивної освіти є формування нової філософії ставлення до дітей з особливостями психофізичного розвитку, забезпечення конституційних прав і державних гарантій на здобуття якісної освіти, здійснення комплексної реабілітації цієї групи дітей, набуття ними побутових та соціальних навичок [2].

Зміни в освітній політиці України визначають нові напрями професійної (професійно-технічної) освіти, що удосконалюють та видозмінюють освітній процес, ураховуючи потреби здобувачів освіти, вимоги роботодавців та ринку праці тощо. У 2018 році внесені зміни у Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», відповідно до яких інклюзивне професійне (професійно-технічне) навчання визначено системою освітніх послуг для здобуття професії або професійних навичок особами з особливими освітніми потребами, гарантованих державою [3;5]. Постанова КМУ від 10 липня 2019 р. № 636 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти» визначає організаційні засади інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти незалежно від форми власності та підпорядкування з метою реалізації права осіб з особливими освітніми потребами на здобуття якісної професійної (професійно-технічної) освіти, перепідготовку та підвищення кваліфікації з урахуванням їх потреб та можливостей [4, с.1].

Міністерство освіти і науки України розробило проект Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на 2020-2030 роки та план заходів з її реалізації. Документ направлено на погодження до Уповноваженого Президента України з прав людей з інвалідністю, Мінсоцполітики, МінТОТ, Мінфіну, МєРТ, Національної асамблеї людей з інвалідністю тощо. Метою Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти є «формування інклюзивного освітнього середовища та створення умов, в яких кожна особа має доступ до якісної освіти з урахуванням її потреб, що сприяє розвитку її потенціалу без відриву від сім'ї та громади. Національна стратегія сприятиме створенню умов для самореалізації кожної особистості» [6, с.1].

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) покликані дати здобувачам освіти з особливими освітніми потребами можливість отримати професію, яка б максимально нівелювала вплив дефіцитів розвитку на можливість працевлаштування, забезпечення гідного життя та автономії, що дозволить кожному бути ефективним членом суспільства. Реалізація інклюзивної освіти в закладах професійної (професійно-технічної) освіти дозволить найбільш вразливим категоріям, особам з інвалідністю, які з певних причин не можуть одночасно з набуттям професії здобувати повну загальну середню освіту, або не мають базової середньої освіти, а також ті, які потребують реабілітації, успішно інтегруватися в соціум та вибудувати оптимальний життєвий маршрут, застосовуючи інструменти індивідуального супроводу та підтримки, індивідуальну програму розвитку(ІПР), індивідуальний навчальний план (ІНП), тощо [5].

Впровадження інклюзивної освіти в закладах професійної (професійно-технічної) освіти є актуальним і затребуваним суспільством та визначає тематику науково-експериментальної діяльності. З метою упровадження інклюзивного навчання у підготовку кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Житомирської області наказом Управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації від 10.03.2021р. № 33 «Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі Житомирського професійного ліцею Житомирської обласної ради» відкритий експериментальний майданчик обласного рівня у зазначеному закладі з березня 2021 року до березня 2023 року.

Стратегія розвитку інклюзивної освіти в Житомирському професійному ліцеї Житомирської обласної ради передбачає організацію психолого-педагогічного супроводу, що включатиме розробку індивідуальної документації, адаптації та модифікації методів, прийомів, засобів, методики, середовища, стилів навчання, тощо. Ці позитивні зміни мають бути не лише альтернативою до підвищення успішності, вони повинні сприяти створенню ефективних відносин співробітництва в освітньому середовищі.

Професійна освіта для молоді з особливими освітніми потребами (ООП) включає підвищення їхнього соціального статусу та можливість підвищення рівня доходів, розвиток загальних та фахових компетентностей. Для суспільства професійне навчання даної категорії призведе до зниження напруженості на ринку праці, підвищення суспільної продуктивності,

розв'язання соціальних проблем людей з інвалідністю. Основна мета професійного навчання здобувачів освіти з ООП є інтеграція їх у суспільно-значимі процеси: працевлаштування, політична активність, участь у молодіжних рухах, формування творчих навичок.

Аналіз сучасного стану і перспектив розвитку інклюзивної освіти в закладах професійної (професійно-технічної) освіти засвідчив низку перешкод:

- технічних (відсутність або зношеність матеріально-технічної бази закладів освіти, приміщення та територія закладу освіти не облаштовані з урахуванням принципів універсального дизайну);
- організаційних (дефіцит місць у системі професійної (професійно-технічної) освіти для таких вихованців);
- кадрових (недостатнє забезпечення відповідними кваліфікованими кадрами у галузі інклюзивної освіти);
- суспільних (неготовність (психологічна, професійна) суспільства, освітніх закладів, педагогів до сприйняття таких дітей та роботи з ними в умовах інклюзії);
- методичних (відсутність програмно-методичного забезпечення для інклюзивної освіти молоді, які потребують корекції психофізичного розвитку; недостатня консолідація зусиль фахівців, батьків, учених у сфері організації медико-психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти із психофізичними порушеннями);
- наявність міжвідомчих бар'єрів.

Об'єктом дослідження є процес впровадження інклюзивної освіти в Житомирському професійному ліцеї Житомирської обласної ради.

Предметом дослідження є покращення організаційно-педагогічних умов впровадження інклюзивної освіти в Житомирському професійному ліцеї Житомирської обласної ради.

Мета експерименту полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальної перевірки організаційно-педагогічних умов впровадження інклюзивної освіти в Житомирському професійному ліцеї Житомирської обласної ради.

Гіпотеза експерименту ґрунтується на припущенні: впровадження інклюзивної освіти в Житомирському професійному ліцеї Житомирської обласної ради буде ефективною за дотримання наступних організаційно-педагогічних умов:

- формування у науково-педагогічних працівників уявлень про основні категорії концепції, інструменти інклюзивної освіти для реалізації інклюзивної дидактики в умовах професійного навчання;
- створення без бар'єрного інклюзивного середовища, облаштування приміщення та територія закладу освіти з урахуванням принципів універсального дизайну та/або розумного пристосування;
- забезпечення психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;
- застосування у закладі освіти інклюзивної дидактики, методики та технологій роботи зі здобувачами освіти з ООП у сфері професійної (професійно-технічної) освіти;
- забезпечення здобувачів освіти з ООП необхідними спеціальними засобами корекції психофізичного розвитку, згідно з типовим переліком, затвердженим МОН України;
- застосування комплексного підходу до розроблення індивідуальної програми розвитку, індивідуального навчального плану та іншої документації супроводу для побудови життєвого маршруту, професійного визначення, сприянні у працевлаштуванні молоді з інвалідністю;
- забезпечення інформаційно-просвітницької діяльності щодо формування позитивного ставлення до осіб з ООП;
- оптимізація взаємодії з батьками (особами, які їх замінюють) дітей з інвалідністю, фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів, залучення їх фахівців для необхідної підтримки в процесі здобуття.

Визначена мета реалізується у процесі виконання наступних завдань експерименту:

– розробити нормативно-правове та організаційне забезпечення дослідно-експериментальної роботи (Положення про експериментальну діяльність Житомирського професійного ліцею Житомирської обласної ради; наказ щодо створення творчої групи; план та програма реалізації дослідно-експериментальної роботи; договори про співпрацю з соціальними партнерами, що здійснюють супровід експерименту; посадові обов'язки для асистентів викладача, майстра виробничого навчання; прийняття відповідних рішень педагогічною радою);

– з'ясувати стан досліджуваної проблеми та вивчити досвід інших закладів П(ПТ)О України;

– обґрунтувати організаційно-педагогічні умови впровадження інклюзивної освіти в Житомирському професійному ліцеї Житомирської обласної ради;

– здійснити дослідно-експериментальну перевірку організаційно-педагогічних умов впровадження інклюзивної освіти в Житомирському професійному ліцеї Житомирської обласної ради;

– підготувати та впровадити методичні рекомендації щодо створення інклюзивного освітнього середовища у закладі професійної (професійно-технічної) освіти.

Методологічною основою дослідження є концептуальні положення, сформульовані у працях вітчизняних і зарубіжних учених із філософії професійної освіти (В. Андрущенко, В. Ділтей, І. Зязюн, В. Кремень, Дж. Локк, М. Мамардашвілі та ін.); присвячені дослідженню діяльності особистості, особистісного і професійного розвитку людини, процесам її навчання, виховання і професійного становлення (Г. Балл, І. Бех, Л. Виготський, В. Давидов, Г. Костюк, С. Максименко, В. Рибалка, С. Рубінштейн та ін.); зосереджені на професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (С. Батишев, Р. Гуревич, О. Дубасенюк, П. Лузан, Н. Ничкало, В. Орлов, В. Радкевич, В. Ягупов та ін.), проблеми організації інклюзивної освіти в закладах загальної освіти (С. Френе, Я. Крчак, Д. Аргіропулос, В. Хитрюк, О. Кононко, З. Шевців, Н. Тарнавська, Н. Щерба та ін.).

Теоретичну основу експерименту становлять дослідження, що стосуються: організаційно-педагогічних аспектів проблеми інклюзивної освіти (Н. Артющенко, Г. Гребенюк, О. Дубасенюк, І. Дмитрієва, А. Капська, Г. Єльнікова та ін.); створення та розвиток інклюзивного навчального середовища у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (А. Колупаєва, О. Пащенко, О. Тараненко, І. Білозерська, Л. Будяк, І. Гриценко, Ю. Найда), проблеми правового статусу дітей з обмеженими можливостями здоров'я у сфері сучасної освіти (М. Супрун, Н. Теплова, О. Шинкарьова); особливості психолого-педагогічного супроводу в умовах інклюзії (С. Миронова, С. Сорокоумова) та створення інклюзивного середовища (Т. Зубарева, С. Кондратьєва, Л. Олтаржевська); формування професійної готовності педагогів до інклюзивної освіти (Т. Зубарева, І. Россіхіна, С. Самарцева, І. Хафізулліна, М. Шеремет, Ю. Шуміловська, А. Волосюк, Н. Басараба, С. Козловська та ін.); формування міжособистісних стосунків в інклюзивних групах (Н. Белова, Ю. Ільїна); надання якісної професійної (професійно-технічної) освіти соціально-вразливій молоді (Н. Софій, Л. Сергєєва, О. Пащенко та ін.).

Науково-педагогічні принципи, на основі яких здійснюється дослідно-експериментальна робота у закладі професійної (професійно-технічної) освіти, узгоджуються з загально-дидактичними та специфічними принципами, які віддзеркалюють сучасний рівень розвитку та визначають напрями становлення сучасної професійно-технічної освіти:

– принцип гуманізації, який полягає в рішучому повороті освіти до особистості здобувача освіти, у забезпеченні сприятливих умов для розвитку здібностей, творчого потенціалу на основі прийняття його особистих цілей і запитів, творчої співпраці зі здобувачем освіти;

– принцип науковості, системності та послідовності, який полягає в доборі матеріалу, який відповідає структурі галузі знань, специфіці його розділів і тем, аналізу і

моніторингу результатів впровадження інклюзивного навчання, оцінки ефективності технологій, що використовуються для досягнення позитивного результату;

- принцип особистого підходу до здобувача освіти означає врахування рівня розумового розвитку, знань, умінь і навичок, працездатності, пізнавальної та практичної самостійності здобувачів освіти, їх ставлення до освіти;

- принцип системності забезпечує цілісність освіти як єдиного комплексу гуманітарних, технічних, суспільних наук; рівний доступ до якісної освіти дітей з особливими освітніми потребами;

- принцип варіативності, корекційної спрямованості полягає в організації особистісно орієнтованого навчального процесу у комплексі з корекційно-розвитковою роботою для задоволення соціально-освітніх потреб, створенні умов для соціально-трудова реабілітації, інтеграції в суспільство здобувачів освіти з порушеннями психофізичного розвитку, у тому числі дітей-інвалідів;

- принцип соціальної відповідальності сім'ї означає виховання, навчання і розвиток дитини; створення належних умов для розвитку її природних здібностей, участь у навчально-реабілітаційному процесі;

- принцип міжвідомчої інтеграції та соціального партнерства забезпечує координацію дій різних відомств, соціальних інституцій, служб з метою оптимізації процесу освітньої інтеграції здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;

- принцип доступності дозволить створити безбар'єрне і безпечне для всіх учасників освітнього процесу середовище, забезпечуючи право здобувачів освіти з особливими освітніми потребами на навчання та гармонійний розвиток в освітньому просторі.

Наукова новизна експерименту полягає в тому, що вперше на базі закладу професійної (професійно-технічної) освіти буде:

- теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено *організаційно-педагогічні умови* впровадження інклюзивної освіти в закладі професійної (професійно-технічної) освіти;

- розроблено та обґрунтовано методика дидактико-практичної підготовки педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору.

Теоретичне значення експерименту полягає:

- в обґрунтуванні ефективності організаційно-педагогічних умов впровадження інклюзивної освіти в закладі професійної (професійно-технічної) освіти;

- у створенні моделі й методики впровадження інклюзивної освіти в закладі професійної (професійно-технічної) освіти і впровадження її в інших закладах професійної (професійно-технічної) освіти;

- комплексної методики дидактико-практичної підготовки педагогічних працівників до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору;

- навчально-практичного консалтингу «Інклюзивна освіта» для педагогічних працівників, які працюють в умовах інклюзивного освітнього простору;

- систематизованих пасивних, активних, інтерактивних форм, методів та прийомів підготовки педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору.

Практичне значення результатів експерименту полягає в:

- розроблені навчально-методичного забезпечення для розвитку інклюзивного освіти у закладі професійної (професійно-технічної) освіти;

- обґрунтуванні критеріїв, показників, рівнів впровадження інклюзивної освіти в закладі професійної (професійно-технічної) освіти,

- визначені та аналізі організаційно-педагогічних умов впровадження інклюзивної освіти в Житомирському професійному ліцеї Житомирської обласної ради;

- проведенні методичного обласного семінару, розробці документації супроводу для здобувачів освіти в закладі професійної (професійно-технічної) освіти;

- підготовка та видання: методичних рекомендацій «Освітні технології у роботі педагогічного працівника зі здобувачами освіти з ООП», навчально-методичного посібника

для педагогічних працівників «Психолого-педагогічні особливості організації інклюзивної освіти в ЗП(ПТ)О»; колективної монографії «Організація інклюзивної освіти в закладах професійної (професійно-технічної) освіти»;

– підготовці програми корекційно-розвиткових занять для роботи зі здобувачами освіти з особливими освітніми потребами;

– створенні медіатеки, дидактичних засобів для реалізації інклюзивної дидактики в умовах професійної освіти;

– забезпечення умов архітектурної доступності закладу освіти з урахуванням принципів універсального дизайну та розумного пристосування.

Отже, досвід застосування інклюзивного навчання в системі професійної (професійно-технічної) освіти незначний. Це пов'язано, насамперед, з низкою додаткових труднощів та проблем. Заклади професійної (професійно-технічної) освіти покликані дати здобувачам освіти з особливими освітніми потребами можливість отримати професію, яка б максимально нівелювала вплив дефіцитів розвитку на можливість працевлаштування, забезпечення гідного життя та автономії, що дозволить кожному бути ефективним членом суспільства.

Література:

1. Конвенція ООН про права дитини (Конвенція ратифікована Постановою ВР №789-ХІІ (789-12) від 27 лютого 1991 р.). URL : <https://www.coe.int/uk/web/compass/convention-on-the-rights-of-the-child> (дата звернення 20. 11.2021).

2. Концепція розвитку інклюзивної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України № 912 від 01.10.2010 р. URL : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/ (дата звернення 15. 11.2021).

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг: Закон України від 06.09.2018 р. № 2541-VIII діє з 13.10.2018. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2541-viii> (дата звернення 30.03.2021).

4. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти : Постанова КМУ України від 10 липня 2019 року № 636. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/636-2019-%D0%BF> (дата звернення 30.10.2021).

5. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10.02.1998 №103/98-ВР (із внесеними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 14.10.2021).

6. Стратегічні напрямки інклюзивної освіти до 2030 року : Проект Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на 2020-2030 роки. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozrobilo-strategichni-napryami-rozvitku-inklyuzivnoyi-osviti-do-2030-roku>

7. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 248 с.

Сердюк Н.Ю.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання,
(Університет Григорія Сковороди в Переяславі)

ПЕРСПЕКТИВИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ «ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОГО КУРСУ ДРУГОЇ (АНГЛІЙСЬКОЇ) МОВИ» МАГІСТРІВ-ФІЛОЛОГІВ НА ПЛАТФОРМІ MICROSOFT TEAMS

На сьогодні через всесвітню пандемію COVID-19 проблеми дистанційного навчання іноземної мови, особливо англійської як другої іноземної, залишаються одними з найактуальніших. Певним викликом для вищої освіти було і є оновлення методик шляхом імплементації новітніх засобів і технологій навчання на відстані, у тому числі на базі он-лайн платформ, сервісів тощо. Вважаємо дослідження питання перспектив дистанційного навчання «Загальнотеоретичного курсу другої (англійської) мови» магістрів-філологів на платформі Microsoft Teams актуальним.

Зростаюча популярність платформи Microsoft Teams (www.microsoft.com/en-ww/microsoft-teams) у вищій школі пояснюється тим, що вона, представляючи собою складову ліцензійної платформи Microsoft Office 365, може забезпечити легку та ефективну співпрацю студентів та викладача, закладу вищої освіти загалом, через онлайн-зустрічі, роботу з документами тощо.

На прикладі освітнього компоненту «Загальнотеоретичний курс другої (англійської) мови» (Далі: ЗТКДАМ) для студентів магістратури 014 Середня освіта (Мова і література (німецька)), спробуємо визначити певні перспективи його вивчення саме через платформу Microsoft Teams. Спочатку варто зазначити, що мета викладання курсу «ЗТКДАМ» – ознайомити студентів з основними особливостями, лінгвістичними термінами та поняттями англійської мови як другої іноземної; узагальнити інформацію про дисципліни, які будують теоретичний каркас англійської мови, ознайомити студентів з основними віхами історії англійської мови та сучасним науковими доробками в галузі теоретичної фонетики, теоретичної граматики, лексикології та стилістики сучасної англійської мови задля формування у студентів професійно мовознавчої компетенції. Основні завдання курсу: ознайомити з основними періодами історії становлення сучасної англійської мови; розкрити базові категорії лінгвістики та основні поняття теоретичних дисциплін: фонетики, граматики, лексикології, стилістики англійської мови; узагальнити теоретичні знання про англійську мову; систематизувати розуміння функціонального аспекту мови через виявлення основних фонетичних, граматичних, лексичних, стилістичних явищ, засобів виразності та прийомів оперування мовним матеріалом; сформувати теоретичну базу розуміння функціонування історії, фонетики, граматики, лексикології, стилістики англійської мови у взаємозв'язку, розширити знання нормативних відомостей про англійську мову.

Тож, інформаційний обсяг освітнього компоненту «ЗТКДАМ» представляє собою поєднання 4 основних змістових модулів, що відображають інформацію з історії англійської мови, фонетики, граматики, лексикології та стилістики англійської мови, що вивчається магістрантами як друга іноземна мова після англійської. Через те, що сфера діяльності викладача та матеріал курсу є дуже широкими, стане в нагоді саме використання онлайн-платформ.

Основними перевагами платформи Microsoft Teams у вивченні «ЗТКДАМ» вважаємо наступні: легка адаптація курсу для вивчення на цій платформі через можливість її завантаження на будь-який пристрій, у тому числі телефон у вигляді додатку; легка адаптація студентів у віртуальному класі (календар планування занять, запрошення до приєднання (у тому числі повторного) до заняття, текстовий та голосовий чат, демонстрації екрану та завантаження матеріалів/презентацій, можливість «підняти руку» тощо).

Звідси певними перспективами дистанційного навчання «ЗТКДАМ» магістрів-

філологів на платформі Microsoft Teams вбачаємо наступне:

1. Для вивчення змістового модулю 1 «HISTORY OF MODERN ENGLISH» доречним буде постійний доступ до інтернету та функція демонстрації екрану, що забезпечує можливість показу карт поширення англійської мови у історичному розрізі, показу сторінок з електронних довідників/словників (наприклад, про тлумачення значення основних понять тощо), показу фото артефактів (наприклад, з написами на стародавній англійській) тощо. Корисним є можливість спільного перегляду різноманітних фільмів, документальних та художніх, для розуміння відмінностей між різними етапами розвитку мови, для розвитку знань щодо історичних завоювань, впливу різних мов на англійську тощо. Для перегляду радимо також серії документальних фільмів BBC «The Adventure of English» (BBC. The Adventure of English URL: <https://www.youtube.com/channel/UC9Bec1-GyOuRn9HP-GUkxgw>), на основі яких студенти можуть зробити у формі самостійної роботи презентацію (доповідь, реферат) про певний історичний період розвитку англійської мови тощо.

2. Для вивчення змістового модулю 2 «PHONETIC SYSTEM OF THE MODERN ENGLISH LANGUAGE» в нагоді стане, окрім основних функцій, можливість прослухати аудіо- та відеозаписи (запропоновані викладачем або з інтернет-джерел тощо), опція аудіо/відеозапису як всього заняття, так і його певної частини (наприклад, вимову конкретних звуків для подальшого їх відпрацювання, запису правил їх використання чи розрізнення), можливість показу наочності щодо механізмів, які задіяні у продукуванні звуків тощо.

3. Для вивчення змістового модулю 3 «GRAMMAR STRUCTURE OF MODERN ENGLISH» корисною є віртуальна дошка – для відпрацювання граматичних правил англійської мови тощо); опція спільної роботи над документом – для перевірки та удосконалення граматичних знань; функція управління мікрофонами учасників – для проведення «мозкового штурму», квізу, коли викладач може вимикати всім мікрофон і вмикати лише тому, хто має відповісти, а також для розвитку монологічного та діалогічного усного мовлення тощо; наявність чату – для швидкого опитування чи тестування (викладач задає питання, студенти пишуть відповідь чи відповіді, але надсилають свій коментар-відповідь у чат лише за командою викладача, задля одночасності та уникнення списування тощо).

4. Для вивчення змістового модулю 4 «LEXICOLOGY AND STYLISTICS OF MODERN ENGLISH» корисним буде для відпрацювання лексики через функції додавання субтитрів чи чат, можливість доступу до онлайн-довідників або словників (типу Cambridge Dictionary (dictionary.cambridge.org), Longman Dictionaries (www.ldoceonline.com), Merriam-Webster Dictionary (www.merriam-webster.com/dictionary) та інших), наприклад для показу певних лексем, або їх синонімів/антонімів тощо. Перспективною і цікавою буде для студентів можливість створення відеороликів, наприклад про лексичні відмінності британської та американської англійської (або ж граматичні, фонетичні) тощо.

Можливість доступу до інших складових платформи Microsoft Office 365 (OneDrive, Microsoft Forms, Sharepoint, Outlook тощо) теж є перспективною на усіх змістових модулях вивчення «ЗТКДАМ», оскільки завдяки ним викладач може здійснювати надсилання чи збереження файлів, для комунікації з учнями не лише під час заняття, а й до і після нього, для проведення опитувань, тестувань, тощо.

Звісно, користь у дистанційному вивченні «Загальнотеоретичного курсу другої (англійської) мови» саме для магістрів-філологів на платформі Microsoft Teams вбачаємо також у тому, що, за доволі короткий термін, через власне дистанційне навчання вони паралельно вивчають як навчати англійської учнів ЗЗСО на відстані.

Отже, платформа Microsoft Teams має великі можливості та перспективи для дистанційного навчання «Загальнотеоретичного курсу другої (англійської) мови» магістрів-філологів.

Серих Т.М.,
доктор філософії,
методист, керівник гуртка
(КЗ Сумський Палац дітей та юнацтва)

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСВОЄННЯ ОРФОГРАФІЧНИХ ТА ГРАМАТИЧНИХ НОРМ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Розглядається питання застосування інтернет-ресурсів з метою засвоєння орфографічних та граматичних норм сучасної української літературної мови. Здійснено огляд інструментів та продемонстровано переваги їх використання в освітньому процесі.

Показано, що інтерактивний дидактичний матеріал, використання інтернет-сервісів мають значні переваги в порівнянні з традиційними засобами та методами навчання, зокрема, завдяки їх наочності, креативності, доступності, швидкості застосування, можливостям організації зворотного зв'язку, застосуванню комп'ютера замість книг, використанню різних типів файлів, варіативності створених завдань. Використання інтернет-ресурсів сприяє розвитку інтересу, пізнавальної активності, допомагає значно оптимізувати освітній процес і створити ефективні умови для удосконалення орфографічних та граматичних норм української мови.

Ключові слова: *інтернет-ресурси, педагогічні інструменти, освітній процес, сервіси Kahoot, Quizziz, LearningApps, Mentimeter, Wordwall.*

The question of effective using internet-resources for learning spelling and grammar norms of modern Ukrainian literature language is reviewed. An overview of the tools carried out and advantages of its using in the educational process are demonstrated.

It is shown that interactive didactic material, the use of Internet services have significant advantages over traditional teaching aids and methods, in particular, due to their clarity, creativity, accessibility, speed of application, ability to organize feedback, use a computer instead of books, use of different types of files, variability of created tasks. The use of Internet resources promotes the development of interest, cognitive activity, helps to significantly optimize the educational process and create effective conditions for improving the spelling and grammar of the Ukrainian language.

Keywords: *internet-resources, pedagogics tools, educational process, services Kahoot, Quizziz, LearningApps, Mentimeter, Wordwall*

Модернізація системи освіти, комп'ютеризація освітнього процесу спонукає до пошуку нових форм роботи із залученням сучасних інтернет-ресурсів, за допомогою яких реалізується інтерактивність навчання. Завдяки оснащенню кабінетів закладів освіти сучасним мультимедійним устаткуванням створюється основа для використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, що дозволяє підвищити мотивацію учасників освітнього процесу, залучити їх до активної взаємодії, вплинути на результативність, створити ситуацію успіху та сформувати необхідні компетентності.

Відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. [4] пріоритетним стає впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Науковці та педагоги-практики зосереджують увагу на проблемі вибору оптимального поєднання традиційних та інноваційних підходів, «найкращих традицій чинної освітньої системи, інструментарію інформаційно-комунікаційних технологій, сучасних педагогічних інновацій та тенденцій» [3, с. 33]

У дослідженнях було висвітлено певний досвід використання інтернет-ресурсів в освітньому процесі. Зокрема, О. Вдовіна [2] зробила спробу систематизувати, згрупувати та проаналізувати інтернет-ресурси для вивчення української мови. М. Гладун, М. Сабліна [3] описали використання інтернет-ресурсів з метою реалізації технології співробітництва,

М. Семаньків [5] подала приклади використання інтернет-ресурсів в навчальному процесі. П. Бісіркін [1, с. 128] акцентує увагу на великій кількості електронних ресурсів начального, довідкового, ілюстративного, ігрового та літературного контенту та наголошує на «вірогідному значущому потенціалі» застосування інтернет-ресурсів у «позитивному конструктивному полі».

Т. Фоменко виокремила низку дидактичних завдань, які допомагають розв'язати саме інтернет-ресурси: «формувані компетенції з усіх видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, читання, письма, усного мовлення; формувати й поглиблювати, розвивати фонетичні, лексичні, граматичні компетенції; формувати стійку мотивацію, інтерес до вивчення української мови; розширювати світогляд тощо» [6, с. 175].

Нині набуває популярності використання інтернет-сервісів для створення цікавих завдань, вправ, тестів, демонстраційного матеріалу, що стають зручним інструментом для створення інтерактивного, цікавого супроводу занять. Зупинимось на кількох онлайн сервісах, які зручні у використанні та визнані ефективними, результативними, серед яких нами обрані сервіси Kahoot, Quizziz, LearningApps, Mentimeter, Wordwall. Сервіс Kahoot покликаний збагатити педагогічний інструментарій та допомогти організувати зворотний зв'язок учасників освітнього процесу.

Під час його використання в навчальній роботі важливо визначитися із завданнями, які висуваються під час створення опитувань. Акцентуємо увагу на тому, що саме питання, а не інструмент, робить Kahoot цікавим та дієвим. Переваги використання цього онлайн сервісу полягають в тому, що надається можливість побачити кожного учасника освітнього процесу, дізнатися думку кожного.

Технічні можливості сервісу дозволяють створити вікторину з чотирма варіантами відповіді, анкету з метою збору відомостей, спонукати аудиторію до дискусії та розставити відповіді, події в правильному порядку чи встановити певну послідовність дій, чисел тощо. Kahoot в навчальній роботі можна використовувати як інструмент формування оцінювання, отримання зворотного зв'язку та корекції знань (виявити слабкі місця). Цей сервіс вирізняється можливістю створення анонімних опитувань, оскільки ім'я гравці вводять самостійно. Тому його можна використати під час роботи з батьками на батьківських зборах, під час проведення виховних заходів з метою аналізу актуальності тієї чи іншої проблеми в конкретному колективі. Гарно зарекомендував себе цей сервіс і на етапі рефлексії, коли важливо оцінити власну діяльність, свій емоційний стан.

Акцентуємо увагу на тому, що як інструмент підсумкового оцінювання не варто використовувати саме Kahoot, оскільки під час виконання завдань група чекає на відповідь усіх учасників гри і немає можливості відірватися вперед та розпочати виконання подальших завдань. З метою підсумкового оцінювання підійде сервіс Quizziz з його перевагами щодо: можливості виконання завдань індивідуально, відповідно до власного темпу; можливості продовжити виконання завдання вдома чи після перерви; можливості вимкнення таймеру педагогом; можливості обрання випадкового порядку питань для кожного учасника освітнього процесу; додавання окремих питань із чужих і своїх завдань та завантаження питань із файлів тощо.

Різноманіття онлайн інструментів з доступом використання їх із будь-якого гаджету, що підключений до мережі інтернет, дозволяє обрати той, що підійде в кожній конкретній ситуації. Зосередимо увагу на платформі з хмарним сервісом та безкоштовним відкритим міжнародним освітнім ресурсом з широким спектром можливостей та варіативності – сервісі LearningApps. Цей інструмент містить готові навчальні матеріали у вільному доступі та конструктор для самостійного створення нових навчально-методичних матеріалів. Він допомагає ефективно реалізувати на практиці технологію перевернутого навчання. У кінці завдання є можливість не просто повідомити про результат його виконання, а навіть подати підказку, яка допоможе зрозуміти власну помилку.

Сервіс LearningApps має зручний інтерфейс, різноманіття шаблонів для створення завдань, що дозволяють подавати, закріплювати, перевіряти та узагальнювати набуті знання з різних розділів мовознавства, вміння й навички застосовувати знання на практиці. Можливість миттєвого підключення до розроблених чи обраних завдань за допомогою QR-кодів та швидкої перевірки правильності виконання завдання є одними з найбільш значимих переваг цього інструменту.

На LearningApps запропоновано близько 30 шаблонів, що допомагають реалізувати найбільш вибагливі методичні задуми. Шаблони об'єднані у 5 груп: вибір, розподіл, послідовність, заповнення, онлайн-ігри. Повноцінну взаємодію учасників освітнього процесу в режимі реального часу можна реалізувати завдяки реєстрації, що дає доступ до цікавих командних ігор. Крім того, цей інструмент дозволяє завантажувати відео файли та графічні файли для більш ефективного унаочнення.

Цікавими, легкими щодо використання педагогами-практиками, з величезним різноманіттям шаблонів та варіативності завдань, але з обмеженим безкоштовним інструментарієм, є сервіси Wordwall та Mentimeter.

Таким чином, інтерактивний дидактичний матеріал, використання інтернет-сервісів мають значні переваги в порівнянні з традиційними засобами та методами навчання, зокрема, завдяки їх наочності, креативності, доступності, швидкості застосування, можливостям організації зворотного зв'язку, застосуванню комп'ютера замість книг, використанню різних типів файлів, варіативності створених завдань. Отже, використання інтернет-ресурсів сприяє розвитку інтересу, пізнавальної активності, допомагає значно оптимізувати освітній процес і створити ефективні умови для удосконалення орфографічних та граматичних норм української мови.

Література:

1. Бісіркін П. Застосування інтернет технологій в процесі практичних занять з трудового навчання в основній школі. *Наукові записки*. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Випуск 6. С. 126–130.
2. Вдовіна О. Аналіз інтернет-ресурсів для вивчення української мови як іноземної. *Молодий вчений*. 2020. № 7.1 (83.1). С. 28–31.
3. Гладун М., Сабліна М. Сучасні онлайн інструменти інтерактивного навчання як технологія співробітництва. *Open educational e-environment of modern University*. 2018. № 4. С. 33-43.
4. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.: Указ Президента України. № 344/2013. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
5. Семаньків М. Використання інтернет-сервісів в навчальному процесі. *Інформаційні технології та комп'ютерне моделювання: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Івано-Франківськ, 14-19 травня 2018 р.). Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2018. С.97–100.
6. Фоменко Т. Застосування інтернет-ресурсів під час вивчення української мови як іноземної. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 74. Т. 3. С. 174–177.

Туманова Ю.В.,
аспірантка Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка
Фесенко А.І.,
конструктор Державного підприємства
“Конотопський авіаремонтний завод “Авіакон”

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ ДО ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Інформаційна культура (ІК) – це не тільки формування комп’ютерної грамотності, уявлення щодо інформатики та відповідного стилю мислення. Інформаційна культура – це також і сукупність знань і вмінь, що має забезпечувати цілеспрямоване самонавчання та соціалізацію особистості в інформаційному суспільстві. Аналіз сутності інформаційної культури спонукає звернути увагу на структурні компоненти готовності майбутніх молодших бакалаврів до формування інформаційної культури. Готовність – це фундаментальна вихідна умова успішного виконання діяльності будь-якого рівня складності. Сутністю поняття “готовність” є ступінь мобілізації всіх внутрішніх ресурсів людини з метою найбільш ефективного вирішення певних завдань. Високий рівень готовності до діяльності є умовою досягнення високого рівня професіоналізму [1]. Структура (лат. structura, англ. structure, нім. Structur) – це взаєморозуміння та взаємозв’язок складових частин цілого; будова. Структура також може відноситися до устрою, організації чого-небудь [3].

Ключові слова: структура, інформаційна компетентність, інформаційна етика, інформаційна поведінка, інформаційна культура, молодший бакалавр.

The Information Culture (IC) is not just about creating computer literacy, computer science and appropriate thinking. The information culture is also a body of knowledge and skills that provides purposeful self-learning and socialization of individuals in an information society. The analysis of the nature of information culture prompts attention to the structural components of the readiness of future junior bachelors to develop information culture. Readiness is the basic starting point for the success of any level of difficulty. The essence of the concept of "readiness" is the extent to which all internal human resources are mobilized to better meet certain challenges. A high level of readiness is a prerequisite for achieving a high level of professionalism [1]. Structure (Lat. structura, Germ. Structur) is the mutual understanding and interconnection of the constituent parts of the whole; construction. The structure can also refer to the device, the organization of something [3].

Keywords: structure, information competence, information ethics, information behaviour, information culture, junior bachelor.

Ми пропонуємо свій варіант структури готовності майбутніх молодших бакалаврів до формування інформаційної культури. Структура готовності майбутніх молодших бакалаврів до формування інформаційної культури визначається через інформаційну компетентність, інформаційну етику, інформаційну поведінку тощо.

Не існує чіткого формулювання визначення «інформаційна компетентність» у педагогічній літературі. Вчені тлумачать цей термін по-різному. Виходячи з цього, інформаційну компетентність ми розуміємо як здатність здобувача освіти представляти, обробляти і використовувати інформацію із застосуванням конкретних програмних продуктів. Підкреслимо, що в процесі викладання технічних дисциплін майбутні молодші бакалаври для роботи з текстовою інформацією використовують текстові процесори WordPad, MS Word, систему оптичного розпізнання тексту ABBYY FineReader. Для оброблення табличної інформації використовується програма MS Excel. Оброблення

графічної інформації здійснюється за допомогою програм Paint, Adobe Photoshop, CorelDraw та ін. [2].

Активне використання Інтернет-технологій сприяє розвитку необхідних знань щодо інформаційної етики як складової інформаційної культури. Здобувач освіти повинен дотримуватись інформаційної етики під час роботи в мережі Інтернет.

Еволюція мережевого простору породжує велику кількість етичних конфліктів, в тому числі і принципово нові етичні питання. Користувачів Інтернету зваблюють нові спокуси, властиві будь-якому людському співтовариству, часто з відтінком антисоціальної поведінки. У будь-якому випадку етичні конфлікти та дилеми не є новим явищем інформаційного суспільства. Але інформаційні технології, засновані на комп'ютерах, цифрових засобах масової інформації та Інтернеті, посилили потенціал серйозного порушення фундаментальних цінностей, пов'язаних із бібліотечною та інформаційною етикою [4]. Як наслідок зростає розуміння того, що дотримання етичних норм – це один із способів співіснування у віртуальному світі.

Інформаційна етика – це саморегуляція здобувача освіти на основі морально-етичних норм і правил поведінки під час роботи з інформаційно-комп'ютерними технологіями для комфортного співіснування у віртуальному світі: вміння вести інформаційно-комунікаційний діалог, мережний етикет (правила етикету під час роботи в електронній пошті, під час спілкування в чаті, під час проведення телеконференцій тощо) [2, с. 64].

Інформаційна поведінка – це спосіб дій, сукупність зусиль, що відображає активність здобувача освіти щодо пізнання нової інформації, його вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, ступінь його продуктивної, творчої діяльності щодо використання інформаційних ресурсів [2, с. 64].

Для того щоб вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, майбутні молодші бакалаври повинні досягти певного рівня інформаційної культури як складової частини загальної культури. Вона є результатом різноманітних творчих можливостей людини і виявляється в таких моментах [2]: у навичках щодо використання технічних пристроїв, а саме: від персонального комп'ютера до сучасних гаджетів; у здатності й готовності використовувати у своїй діяльності інформаційні комп'ютерні технології, в основу яких покладені численні програмні продукти; в умінні обирати інформацію з різних джерел (із медіа, електронних комунікацій тощо), подавати її в зрозумілому вигляді та вміти її використовувати за призначенням; у володінні основами аналітичного оброблення інформації; в умінні працювати з різноплановою інформацією; у знанні особливостей інформаційних потоків у своїй конкретній професійній діяльності.

Під час формування ІК майбутніх молодших бакалаврів доцільно інформаційну компетентність, інформаційну етику, інформаційну поведінку розглядати за трьома рівнями, а саме: високий, середній і низький.

Високий рівень сформованості інформаційної компетентності характеризується [2]:

- високою внутрішньою мотивацією щодо використання комп'ютерних технологій;
- усвідомленням цінності набуття сучасних знань і умінь щодо використання комп'ютерних технологій в особистих цілях;
- схильністю до самореалізації та самовдосконалення у своїй майбутній професійній діяльності;
- прагненням до вивчення нових програмних продуктів з метою підвищення свого професійного рівня;
- розумінням ролі і значенням інформації в інформаційному суспільстві;
- вмінням працювати в різних операційних системах;
- знанням і вмінням застосовувати основні прикладні програми для обробки даних;
- вмінням застосовувати освітні ресурси мережі Інтернет для вирішення завдань теоретичного характеру в професійній сфері;
- вмінням використовувати інформаційні технології як засіб професійного самовдосконалення;

- вмінням вести професійний діалог за допомогою інформаційних технологій;
- вмінням творчо підходити до нових способів вирішення завдань та уміло переносити свої знання, вміння та навички на нестандартні ситуації.

Високий рівень сформованості інформаційної етики характеризується [2]:

- високою внутрішньою мотивацією до пізнання основних норм і правил при здійсненні діяльності в Інтернеті;
- наявністю знань про мораль і етику, її суть і зміст;
- дотриманням етичних норм ділового спілкування;
- повним усвідомленням правової відповідальності за розміщення недостовірної інформації в Інтернеті;
- здатністю працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію.

Високий рівень сформованості інформаційної поведінки характеризується [2]:

- високою внутрішньою мотивацією щодо самовдосконалення у віртуальному житті;
- знанням основних принципів та правил спілкування в мережі Інтернет;
- вмінням визначати ризикові ситуації під час діяльності в Інтернет-мережі;
- вмінням аналізувати власну поведінку;
- вмінням демонструвати лідерські якості та вести конструктивний діалог з віртуальним співрозмовником;
- вмінням оцінювати вплив Інтернет-технологій на психіку і регламентувати час перебування в мережі;
- знанням основних правил безпеки під час користування комп'ютером;
- відсутністю Інтернет-залежності;
- дотриманням здорового способу життя та рухової активності під час роботи за комп'ютером.

Середній рівень сформованості інформаційної компетентності характеризується [2]:

- керуванням зовнішніми чинниками мотивації до навчання комп'ютерних дисциплін;
- неповним усвідомленням цінностей набуття сучасних знань і умінь щодо використання комп'ютерних технологій в особистих цілях;
- частково сформованими знаннями про роль і значення інформації у своїй майбутній професії;
- вмінням працювати з прикладними програмами переважно за запропонованим зразком;
- епізодичним проявом інтересу до застосування Інтернет-технологій у своїй професійній діяльності;
- творчий підхід до виконання нових завдань практично не використовується.

Середній рівень сформованості інформаційної етики характеризується [2]:

- епізодичною мотивацією до пізнання основних норм і правил спілкування в Інтернет-мережі;
- фрагментарними знаннями про мораль і етику, її суть і зміст;
- частковим дотриманням етичних норм ділового спілкування і усвідомленням правової відповідальності за розміщення недостовірної інформації в Інтернеті;
- неповним розумінням та сприйманням етичних норм поведінки щодо інших людей;
- частковою здатністю працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію.

Середній рівень сформованості інформаційної поведінки характеризується [2]:

- частковою мотивацією щодо самовдосконалення у віртуальному житті;
- фрагментарними знаннями принципів та правил спілкування в мережі Інтернет;
- поверховими вміннями демонструвати лідерські якості та вести конструктивний діалог з віртуальним співрозмовником;
- частковими вміннями регламентувати час перебування в мережі;
- несистемним знанням основних правил безпеки під час користування комп'ютером;
- наявністю часткової Інтернет-залежності;

- епізодичним дотриманням здорового способу життя та рухової активності під час роботи за комп'ютером.

Низький рівень сформованості інформаційної компетентності має такі показники [2]:

- відсутність навчальної мотивації до використання комп'ютерних технологій та прагнення до самореалізації;

- відсутність розуміння сутності інформації;

- відсутність знань в галузі інформатики;

- вміння працювати в прикладних програмах тільки за алгоритмом дій викладача;

- фрагментарне уявлення про можливості роботи з Інтернет-ресурсами;

- відсутність творчого підходу до вирішення завдань у практичних ситуаціях.

Низький рівень сформованості інформаційної етики має такі показники [2]:

- відсутність мотивації до пізнання основних норм і правил спілкування в мережі

Інтернет;

- відсутність розуміння основних понять про етичні міркування (мотиви);

- відсутність норм ділового спілкування;

- відсутність знань щодо правової відповідальності за розміщення недостовірної інформації в Інтернеті;

- відсутність здатності працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію.

Низький рівень сформованості інформаційної поведінки має такі показники [2]:

- відсутність мотивації щодо самовдосконалення у віртуальному житті;

- відсутність знань основних принципів та правил спілкування в мережі Інтернет;

- не вміння давати оцінку власним діям, адаптуватися в нових ситуаціях;

- відсутність знань основних правил безпеки під час користування комп'ютером;

- наявністю Інтернет-залежності;

- відсутнє дотримання здорового способу життя та рухової активності під час роботи за комп'ютером.

Отже, на основі здійсненого ґрунтовного аналізу питання щодо стану готовності майбутніх молодших бакалаврів до формування інформаційної культури нами виокремлено компоненти (інформаційна компетентність, інформаційна етика, інформаційна поведінка) та рівні готовності (високий, середній, низький). Їх взаємозв'язок і вдале поєднання сприятиме покращенню підготовки майбутніх молодших бакалаврів інженерно-технічного напрямку, що забезпечить інтеграцію з вимогами сучасного інформаційного суспільства.

Щоб вирішити проблему готовності майбутніх молодших бакалаврів до формування інформаційної культури у процесі викладання технічних дисциплін, необхідно визначити найбільш оптимальні шляхи поєднання компонентів готовності в цілісну систему та організаційно-педагогічні умови, згідно з якими буде відбуватись підготовка майбутніх молодших бакалаврів інженерно-технічного напрямку.

Література:

1. Олійник І.М. Розвиток готовності вчителя початкових класів до формування навчально-пізнавальної компетентності школярів / І.М. Олійник // Нова педагогічна думка. – 2007. – № 4. – С. 74-78.

2. Степаненко А.І. Формування інформаційної культури студентів політехнічних коледжів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – Київ, 2017. – 248 с.

3. Структура // Психологічна енциклопедія / автор-упоряд. Степанов О.М. – Київ : Академвидав, 2006. – С. 346-347.

4. Preisig A.V., Rösch H., Stückelberger Ch. Ethical Dilemas in the Information Society. Code of Ethics for Librarians and Archivists. Geneva : Globethics.net, 2014. 220 p. ISBN 978-2-88931-023-4 (online version). URL:

<https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/faife/publications/misc/ethical-dilemmas-in-the-information-society.pdf>.

ЛАСКАВО ПРОСИМО В НАУКУ

Гриневич Н.Р.

здобувач вищої освіти 011 «Освітні, педагогічні науки»
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Не викликає сумніву той факт, що в навчальному процесі у початковій школі необхідні перетворення пов'язані з широким діапазоном завдань. У статті розглядається проблема, пов'язана з необхідністю впровадження у процес навчання в початковій школі сучасних аудіовізуальних засобів інформаційно-обчислювальної техніки, що ґрунтуються на синтезі сучасних досягнень педагогічної науки та нових аудіовізуальних середовищ навчання.

Сьогодні сучасні засоби аудіовізуальних технологій навчання дозволяють вийти за рамки навчальної аудиторії, оскільки їхнє використання дає можливість імітувати різні виховні ситуації. Далі на наступному етапі свого розвитку та активного застосування вони можуть вплинути на саму основу навчального процесу, оскільки інформаційно-віртуальне середовище здатне передавати інформаційний матеріал через безпосередній контакт учня з об'єктами та явищами.

Найважливіший фактор підвищення ефективності навчального процесу та управління ним – раціональне використання у навчанні комп'ютерів. У навчальному процесі на сьогоднішній момент значно зростає роль комп'ютерів і зараз важливо знайти найбільш доцільну, розумну, зручну форму для їх застосування не тільки в середній та старшій ланці, а й у початковій школі [1]. Комп'ютери надають позитивний вплив на життя сучасного суспільства, зокрема й у освіті: їх застосування допомагає дітям більш творчо ставитися до навчання. Користь від застосування у освіті комп'ютерів очевидна, але проблема впливу використання комп'ютерів на фізичний, розумовий і соціальний розвиток дітей ще мало вивчена.

Комп'ютерне навчання - це, за визначенням ЮНЕСКО, така система навчання, одним із технічних засобів якої є комп'ютер [2]. Методологія, методика та технологія комп'ютерного навчання ще тільки розробляється на основі узагальнення емпіричного досвіду. Реалізація комп'ютерного навчання потребує відповідного навчально-методичного комплексу, а також комп'ютерної грамотності, інформаційної культури та відповідного рівня мислення стосовно комп'ютеризації освіти.

Досить поширена думка про те, що для успішної реалізації дитини в інформаційному суспільстві необхідно, якомога раніше навчити її працювати на комп'ютері і потім систематично розширити набуті знання та навички. Ця проблема хвилює вчених-педагогів. На їхню думку, для того, щоб робота з комп'ютером допомогла когнітивному розвитку дитини, а не гальмувала її, необхідно допомогти їй рано, у віці 6-9 років, стати особистістю, що творчо мислить. Дитина завжди особистісно та індивідуально орієнтована, тому зміст, методи та форми комп'ютерного навчання, з одного боку, повинні бути нові та цікаві для дитини, з іншого – спиратися на вже наявний досвід та включати його окремі елементи. Сам процес комп'ютерного навчання необхідно пов'язувати з усім багатоаспектним і емоційно багатим життям дитини [7].

Одним з головних завдань вчителя початкової школи є розвиток інтелектуальної активності дитини: прагнення до самостійному засвоєнню знань, пошуку вирішення проблемних ситуацій. На сьогоднішній день початкова школа практично не забезпечена

наочними електронними посібниками, що відповідають сучасному рівню розвитку нових інформаційних технологій. Отже, виникає необхідність у розробці та впровадженні на практиці таких посібників, які б йшли в ногу з часом. Уроки в школі проходили б на вищому рівні, якби існували електронні підручники з різних предметів. Освоєння різних тем було б продуктивніше, якби на заняттях застосовувалися аудіовізуальні засоби.

З появою у школах комп'ютерів стало можливим використання під час уроків у школі мультимедійних посібників. Мультимедіа – це уявлення об'єктів та процесів за допомогою фото, відео, графіки, анімації, звуку у поєднанні з традиційним текстовим описом. Мультимедійне середовище набагато вище за інформаційною щільністю. За даними ЮНЕСКО більшість школярів запам'ятовують 15% почутого та 25% побаченого. Одночасне використання аудіо та відеоінформації підвищує запам'ятовування до 65% [2].

Вчителі початкових шкіл працюють із вже готовими навчальними програмами, а також створюють власні програми з анімацією та звуковим супроводом. У деяких початкових школах вчителі самі розробляють електронні уроки із застосуванням мультимедійних технологій. Укладачі таких посібників не завжди замислюються про методичну правильність своїх робіт. Дуже часто матеріал електронного уроку є набір ілюстрацій до матеріалу підручника. Роботи виконані не на належному методичному рівні, їх можна використовувати лише як додаткові ілюстрації до уроку. Як основний матеріал, де учень міг би не лише дивитися, а й працювати самостійно, спираючись на побачене, бачити плоди своєї діяльності, порівнювати, аналізувати, виправляти помилки, радіти своїй перемозі, такі роботи використовувати неможливо. Внаслідок чого засоби та методи реалізації таких електронних посібників не розроблені. Тільки поєднання методичної складової з умілим використанням мультимедійних технологій створює нові підходи з урахуванням індивідуума.

В сучасний інформаційний період розвитку суспільства здійснюється перехід на нові освітні інформаційні технології на основі комп'ютера та мультимедійної апаратури. У навчальному процесі необхідність використання аудіовізуальних технологій зумовлена ускладненням об'єкта навчання. Завдання навчання поступово ускладнюються, тому для їх успішного вирішення потрібне безперервне вдосконалення форм та методів навчальної роботи на основі широкого використання досягнень педагогіки, психології та суміжних наук. Аудіовізуальні технології навчання дозволяють зробити видимим те, що неможливо побачити неозброєним поглядом, імітувати будь-які ситуації.

Таким чином, застосування та активне використання сучасних інформаційно-технічних засобів аудіовізуального рівня сьогодні у навчальному процесі початкової школи є безперечним. Інформаційні технології надають практично необмежені можливості у зберіганні та обробці інформації. Інтерактивні дошки, що використовуються у навчальному процесі в початковій школі дозволяють підвищити рівень комп'ютерної компетенції учнів початкових класів.

Література

1. Беспалько В.П. Педагогіка та прогресивні технології навчання. Київ: Педагогіка, 2015.
2. Вища освіта у Європі. ЮНЕСКО. Київ: Європейський центр з вищої освіти, 2016.
3. Захарова І.Г. Інформаційні технології освіти. Київ: Академія, 2015.
4. Коджаспірова Г. М. Технічні засоби навчання та методика їх використання: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів/Г.М. Коджаспірова, К.В. Петров. Київ: Академія, 2016.
5. Масбіц Є.І. Психолого-педагогічні проблеми комп'ютеризації навчання. Київ: Педагогіка, 2012.
6. Молокова А.В., Молоков Ю.Г. Інформаційні технології у традиційній початковій школі // Початкова освіта. 2013. №1.
7. Смирнов А.В. Технічні засоби у навчанні та вихованні дітей. Київ: Академія, 2015.

Ігнатенко О.О.,
аспірант кафедри зоології, біологічного
моніторингу та охорони природи
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ПРОБЛЕМА ПОШИРЕННЯ ЧЕРЕВОНОГИХ МОЛЮСКІВ ПРИП'ЯТСЬКОГО ПОЛІССЯ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

У статті здійснено теоретичний аналіз поширення червоногих молюсків Прип'ятського Полісся України (зокрема р. Уборть). Розглянуто поширення та популяцію червоногих молюсків на території Прип'ятського Полісся України.

Установлено, що усі дані, які стосуються червоногих молюсків, зібрано виключно у середній течії р. Уборть. Адже у нижній течії її виявити жодного з представників типу Mollusca не вдалося. Рівень антропогенного забруднення русла Уборті тут різними побутовими викидами спричинив різке погіршення стану річки, що негативно впливає на популяцію даного виду.

Ключові слова: червоногі молюски, популяція, р. Уборть, Прип'ятське Полісся України.

The article provides a theoretical analysis of the distribution of gastropods in the Pripyat Polissya of Ukraine (including the Ubort River). Distribution and population of gastropods in the territory of Pripyat Polissya of Ukraine are considered.

It was found that all data concerning gastropods were collected exclusively in the middle reaches of the Ubort River. After all, none of the Mollusca-type representatives could be found in the lower reaches. The level of anthropogenic pollution of the Uborti riverbed here by various household emissions has caused a sharp deterioration of the river, which negatively affects the population of this species.

Key words: gastropods, population, Ubort River, Pripyat Polissya of Ukraine.

Постановка проблеми. У зв'язку з реформуванням вищої освіти в Україні, реформується система вдосконалення підготовки фахівців у системі вищої професійної освіти відповідно до європейських стандартів. А для цього потрібно модернізувати та удосконалити підходи до навчального процесу з врахуванням світового досвіду та сучасних новітніх технологій. Відповідно до міжнародних стандартів якості навчання залежить від інтеграції науки, освіти та інноваційної діяльності [4].

Сутність проблеми полягає в вирішенні актуальних завдань, які постають перед науковцем, з метою вивчення предмету.

Мета статті здійснити вивчення проблеми поширення червоногих молюсків Прип'ятського Полісся України у контексті сталого розвитку суспільства.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Найперші відомості з фауни молюсків України відносяться до першої половини XIX ст. Вони містяться у монографії Е. Ейхвальда, яка присвячена геології, мінералогії, рослинному та тваринному світові Литви, Волині та Поділля. Саме вона стала тією друкованою працею, в якій знаходимо першу згадку про червоногих молюсків України. У подальшому малакологічні дослідження продовжував І. А. Криницький та Ю. Полянський (Полянський, 1932).

Протягом XX і перших двох десятиліть XXI століття опубліковано було чимало повідомлень, присвячених цій групі м'якунів малих річок України з гідромережі Прип'яті [1–3, 5–9], котрі засвідчували наявність тут видів родин *Lymnaeidae*, *Buliniadae*, *Physidae*, *Planorbidae*, *Valvatidae*, *Neritidae*, *Viviparidae*, *Acroloxidae*.

Проте зазначимо, що не всі проблеми вивчення поширення червоногих молюсків

Прип'ятського Полісся України розкриті повністю.

Виклад основного матеріалу. Прип'ятське Полісся – одне з унікальних місць України. Воно відзначається великою зволоженістю, наявністю густої річкової мережі, представленою значною кількістю малих здебільшого річок, що течуть у південно-північному напрямку і впадають (на території Білорусі) у Прип'ять. Тут можна зустріти багато різноманітних та корисних видів флори та фауни.

Один із видів фауни – черевоногі молюски. Цей вид (Mollusca, Gastropoda) – важлива складова гідрофауни прісноводної гідромережі України. Вони беруть участь у кругообігу речовин та трансформації енергії, а також вони є проміжними живителями личинок трематод, що викликають захворювання домашніх, мисливсько-промислових тварин і людини. З часом популяція цих молюсків стає вкрай збіднілою.

Так, якщо у 2019 р. на території р. Уборть припадало 10 – 12 екз.м², то в 2021 р. якісний та кількісний склад виявився тут украй бідним, представленим усього лише 5 видами, належними до 3 родин - *Lymnaeidae*, *Bulinidae*, *Bithyniidae*, тобто популяція зменшилась до 2 – 3 екз.м².

Таблиця 1

Черевоногі м'якуни р. Уборть

Місце збору матеріалу	Виявлені види	Кількість виявлених особин
Зубковичі	<i>Bithynia tentaculata</i> (Linnaeus, 1758)	3
Лопатичі	<i>Planorbarius corneus</i> (Linnaeus, 1758)	5
	<i>Lymnaea stagnalis</i> (Linnaeus, 1758)	9
Олевськ	<i>L. stagnalis</i>	13
	<i>P. corneus</i>	1
Хмелівка	<i>B. troschellii</i> (Paasch, 1842)	4
	<i>B. tentaculata</i>	2
Суцани	<i>S. corvus</i> (Gmelin in Linnaeus, 1791)	5
	<i>B. troschellii</i>	3
Юрове	<i>B. troschellii</i>	4
	<i>B. tentaculata</i>	3
Хочине	<i>B. troschellii</i>	2
	<i>B. tentaculata</i>	2
Копище	<i>S. corvus</i>	2
	<i>B. troschellii</i>	1

Виходячи із даних наведеної вище таблиці, можна зробити висновок, що на зменшення екземплярів черевоногих молюсків у р. Уборть впливає чимало факторів. Перш за все – це глобальне потепління (у зв'язку зі спекотним літом річка міліє, місцями пересихає, заростає очеретом, іноді міняє русло). Крім того, не треба відкидати людський фактор (викиди та відходи промислових об'єктів, сміття та ін.). Все це негативно впливає на показники умов гідрологічного і гідрохімічного режимів річки, які виявилися не зовсім непридатними для існування тут черевоногих молюсків. У зв'язку із цим деякі види молюсків вже занесені до Червоної книги України.

Для покращення ситуації, необхідно створювати природо-охоронні об'єкти, залучати громадськість, будувати очисні споруди, оберігати навколишнє середовище. Все це буде сприяти покращенню екологічного стану і природи нашого краю у контексті сталого розвитку суспільства.

Висновки: Установлено, що усі дані, які стосуються черевоногих молюсків, зібрано виключно у середній течії р. Уборть. Адже у нижній течії її виявити жодного з представників типу Mollusca не вдалося. Рівень антропогенного забруднення русла Уборті тут різними

побутовими викидами спричинив різке погіршення стану річки, що негативно впливає на популяцію даного виду.

Література

1. Гарбар О.В., Бабич Ю.В., Стадниченко А.П., Гарбар Д.А. Біокліматичні особливості екологічних ніш та моделювання динаміки ареалів аловидів *Planorbarius corneus* в умовах змін клімату // Біологічні дослідження – 2020: Збірник наукових праць. Житомир: О.О. Євенок, 2020. С. 150-153.
2. Гарбар Д.А. Молюски роду *Planorbarius* (Gastropoda, Pulmonata, Vulinidae) фауни України: аналіз морфологічних, каріологічних та генетичних ознак: автореф. дис. канд. біол. наук: 03.00.08. Київ, 2006. 21 с.
3. Гарлінська А.М. Пухирчикові (Mollusca: Gastropoda: Pulmonata, Vulinidae): автореф. дис. канд. біол. наук: 03.00.08. Київ, 2012. 21 с.
4. Добко Т. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційноаналітичний огляд / Т. Добко, І. Золотарьова, С. Калашнікова та ін. – К. : ДП – НВЦ – Пріоритети, 2015. – 84 с.
5. Ігнатенко О.О., Стадниченко А.П., Гирич В.К. Вплив тривалості повного голодування на вміст гемоглобіну у гемолімфі витушки рогової (Mollusca, Gastropoda, Pulmonata) // Біологічні дослідження – 2019. – Збірник наукових праць. Житомир: ПП «Рута».: – С. 97-99.
6. Стадниченко А.П., Богачова А.М., Шубрат Ю.В. Вплив антропогенної трансформації навколишнього середовища на стан прісноводної малакофауни України // Вісник ДАУ, 2008, № 1. С. 139-146.
7. Стадниченко А.П., Иззатуллаев З.И., Башинская Е.Н., Башинский В.Л. Влияние натриевой селитры на содержание гемоглобина в гемолимфе роговой катушки (Mollusca, Gastropoda, Vulinidae) интактной и инвазированной трематодами // Научный вестник Самаркандского ГУ. 2014. № 5. С. 103-106.
8. Стадниченко А.П., Мороз Г.М., Мороз О.М. Спряжений вплив різних концентрацій плюмбум нітрату водного середовища і трематодної інвазії на вміст загального білка у гемолімфі *Viviparus viviparus* (Mollusca, Gastropoda, Pectinibranchia, Viviparidae) // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Вип. 41. С. 51-56.
9. Garbar A.V., Korniushev A.V. Karyotypes of european species of *Radix* (Gastropoda, Pulmonata, Lymnaeidae) and their relevance to species distinction in the genus // Malacologia. 2003. 45(1). P. 141-148.

Філіна В. А.
аспірантка кафедри фізичного виховання
та спортивного вдосконалення
(Житомирський державний університет ім. Івана Франка)

РЕАЛІЗАЦІЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ-ДЗЮДОЇСТІВ ПІД ЧАС ТРЕНУВАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

В статті розглядається проблема, яка стосується впровадження ключових компетентностей освітньої реформи “Нова українська школа” (НУШ) під час навчально-тренувальних занять дзюдо. Наведені приклади реалізації ключових компетентностей в умовах Нової української школи під час проведення навчально-тренувального заняття з дзюдо.

Ключові слова: *Нова українська школа, дзюдо, навчально-тренувальні заняття, компетентності, учні.*

The article considers the problem related to the implementation of key competencies of the educational reform “New Ukrainian School” during the training sessions of judo. Examples of the implementation of key competencies of the educational reform “New Ukrainian School” during the training session on judo.

Key words: *“New Ukrainian School”, judo, educational and training classes, competencies, students.*

Аналіз дослідження. Провідною тенденцією розвитку сучасного суспільства є інтеграція системи освіти в єдиний європейський та світовий освітній простір. Це призводить, з одного боку, до уніфікації національних освітніх стандартів, диверсифікації освітніх моделей, а з іншого, спроби кожної нації зберегти свої історичні освітні традиції, що збагачують їх інноваційним досвідом інших країн [1].

Модернізація сучасної школи є невід'ємною частиною кардинального оновлення всієї освітньої системи у контексті інтеграції. Інноваційні процеси широко поширюються у системі освіти та у свою чергу поглиблюють протиріччя щодо вимог до рівня підготовки випускників загальноосвітніх шкіл, які потребують як спеціальних знань зі шкільних предметів, так і високого рівня розвитку ключових компетентностей [2, 3].

Концепція Нової української школи побудована на основі компетентнісно-орієнтованого підходу до навчання, на принципі дитиноцентризму [4], а також створенні безпечних, доступних освітніх умов й дружніх взаємовідносинах між дитиною та педагогом [3].

Перспективи впровадження компетентнісного підходу в досвід української освіти висвітлюються в публікаціях Г. П. Грибана, О. І. Локшиної, Р. Б. Шияна, О. І. Ляшенка, Л. М. Гриневич та інші [3]. Також, сучасні науковці Н. М. Бібік, С. Є. Трубочева, В. В. Сидоренко, О. Я. Ковальчук, Р. І. Іваницький, О. В. Глузман, О. С. Заблоцька, Н. В. Москаленко, Н. С. Сороколіт, І. Х. Турчик та інші розглядали особливості впровадження ключових компетентностей в навчально-виховний процес школярів [5].

Багато наукових досліджень присвячені реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі учнів, але не достатньо вивчене питання, щодо висвітлення змісту ключових компетентностей Нової української школи під час викладання модулю “Дзюдо” на уроках фізичної культури або в позаурочних формах, що і визначає актуальність дослідження.

Мета дослідження – охарактеризувати шляхи реалізації ключових компетентностей в умовах Нової української школи під час навчально-тренувальних занять з дзюдо.

Для досягнення мети були використані наступні **методи дослідження**: збір та аналіз наукової та методичної літератури, емпіричні методи досліджень.

Результати дослідження. Фізичне виховання учнів, особливо випускних класів реалізується з урахуванням умов характеру їх майбутньої професійної діяльності, містить у собі елементи професійно-прикладної фізичної підготовки [4, 5].

Компетентність – це інтегральна якість особистості, яка характеризує готовність людини до ефективної реалізації тієї чи іншої соціальної ролі (професіонала, члена суспільства, громадянина та ін.) [2].

Відповідно до модельної навчальної програми “Фізична культура. 5 – 6 класи” для закладів загальної середньої освіти, яка визначає й реалізує ключові компетентності та наскрізні уміння учнів, в результаті чого вони формують власну психічну та соціально-психологічну сфери особистості засобами фізичного виховання, в тому числі дзюдо. Також, займаючись дзюдо, школярі оволодівають технікою фізичних вправ, усвідомлюють значення рухової активності для покращення стану здоров’я та фізичної працездатності, трудової діяльності, громадянської активності та відповідальності [6].

Все вищеперераховане реалізується за допомогою формування десяти ключових компетентностей:

- 1) вільне володіння державною мовою;
- 2) іноваційність;
- 3) екологічна компетентність;
- 4) інформаційно-комунікаційна компетентність;
- 5) навчання впродовж життя;
- 6) громадянські та соціальні компетентності, пов’язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей;
- 7) математична компетентність; 8) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- 9) підприємливість та фінансова грамотність, культурна компетентність;
- 10) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами [3, 5, 7].

Навчально-тренувальний процес з дзюдо в умовах Нової української школи повинен бути спрямований на формування вище перерахованих компетентностей. Тому, можна охарактеризувати реалізацію кожної ключової компетентності під час занять з модулю “Дзюдо” на уроках фізичної культури.

Компетентність “Вільне володіння державною мовою” в дзюдо може бути здійснена за допомогою володіння термінами фізичного виховання під час виконання розминки або роз’яснень та пояснень щодо виконання прийомів та комбінацій. Ключова компетентність “Іноваційність” в дзюдо, зміст якої полягає в умінні використовувати інноваційно-оздоровчі технології з метою відновлення сил та покращення фізичної працездатності.

Екологічна компетентність в дзюдо має на меті сформувати знання з особистої гігієни та гігієнічних вимог щодо кімоно, спортивного інвентарю, знання з приводу виконання фізичних вправ на вулиці, уникаючи негативних факторів навколишнього середовища.

Ключова компетентність “Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами” в дзюдо допомагає краще розуміти іноземні назви прийомів, техніко-тактичних дій, команд дзюдо, спілкуватися на змаганнях зі своїми іноземними друзями.

Під час формування компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологіях необхідно звертати увагу на проведення навчально-тренувальних занять в умовах природнього середовища. Це може бути плавання у відкритій водоймі або тренування в горах, під дощем або виконання вправ використовуючи каміння; вміння використовувати інноваційні технології, з метою відновлення організму та покращення здоров’я [4]. В процесі реалізації математичної компетентності учні можуть контролювати свій фізичний стан, підраховувати та проаналізувати ЧСС в стані спокою та під час виконання кидків, проведенні поєдинку чи виконанні спеціальних вправ дзюдо, прораховувати траєкторію

падіння партнера або свою [3, 7]. Інформаційно-комунікаційна компетентність необхідна для отримання та систематизації нової інформації з дзюдо.

Громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей необхідні для спілкування в різних ситуаціях на засадах поваги та товариськості; уникнення конфліктних ситуацій, які можуть виникати під час занять дзюдо; дотримання правил чесної боротьби та поваги суперника; вміння з гідністю приймати поразку [7].

Реалізація культурної компетентності в дзюдо спрямована на вміння щодо вдосконалення культури рухів; виражати свій культурний потенціал через виконання прийомів дзюдо; дотримуватися мовленнєвого етикету. Ключова компетентність “Підприємливість та фінансова грамотність” в дзюдо передбачає формування лідерських якостей; оцінювання власних можливостей під час тренувального або змагального поєдинку; усунення недоліків у техніко-тактичних діях дзюдоїстів [3].

Висновки.

Отже, кожна ключова компетентність освітньої реформи “Нова українська школа” реалізовується та впроваджується під час навчально-тренувальних занять з дзюдо. Тому модуль “Дзюдо” на уроках фізичної культури є одним із дієвих засобів гармонійного розвитку особистості школяра та засобом формування в учня ключових компетентностей.

Література

1. Гузар В. М., Юськів С. М. Компетентнісний підхід до навчання з фізичного виховання. С. 425–432.
2. Грибан Г. П., Тимошенко О. В. Формування фізкультурно-оздоровчих компетентностей у студентів вищих навчальних закладів // Фізичне виховання в сучасній школі: науково-методичний журнал. № 6 (88), 2013. С. 30–34.
3. Педан О. С., Коломієць Г. А., Ребрина А. А. та інші співавтори. Модельна навчальна програма “Фізична культура. 5 – 6 класи” для закладів загальної середньої освіти. 2021, № 898.
4. Пшенична Л. Новий учитель нової української школи. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Сумський державний університет ім. А. С. Макаренка. 2019, № 1 (85). С. 61–81.
5. Москаленко Н. В., Сороколіт Н. С., Турчик І. Х. Ключові компетентності у фізичному вихованні школярів в рамках реформи “Нова українська школа”. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Випуск 5 К (113) 2019. С. 223–228.
6. Моїсєєв С. О. Розвиток ключових компетентностей учнів початкових класів на уроках фізичної культури: виклики та перспективи. Розвиток життєвої компетентності в умовах освітніх трансформацій: виховний, психологічний та інклюзивний виміри: зб. матеріалів І Всеукр. наук.-практ. конф. Херсон, 2018. С. 107–111.
7. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. Львів, 2016. 64 с.

Волинець О.М.,
вчитель зарубіжної літератури та російської мови
Радомишльського ліцею №1 імені Т.Г.Шевченка
Житомирської області
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
«старший учитель»

«ГРАЮЧИСЬ – ПЕРЕМАГАЄМО!»

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ – ШЛЯХ ВІД ТВОРЧОСТІ УЧИТЕЛЯ ДО ТВОРЧОСТІ УЧНЯ

Автор статті піднімає актуальні питання виховання читацької особистості. Ознайомлює з можливостями, які надає ігрова технологія для реалізації духовного потенціалу здобувачів освіти. Розкриває особливості застосування ігрових технологій на уроках зарубіжної літератури. Звертає увагу на різноманітність палітри ігрових завдань, які значно збагачують процес викладання предмету та збільшують шанси на задоволення потреб усіх категорій здобувачів освіти.

Ключові слова: ігрові технології, гра, творчість, пізнання, навчальна діяльність, форми роботи, ігрова діяльність.

The author of the article pointed out the actual items of upbringing the personality of a reader. Describes the possibilities that gaming technology gives to realize children's spiritual potential. This article deals with gaming technology features in foreign literature classes. The more diversity we add to the teaching, the better the chances to satisfy the needs of all the different students.

Key words: gaming technologies, game, creative work, knowledge, educational activity, forms of work, gaming activity.

Автор статті піднімає актуальні питання виховання читачької особистості. Знакомит с можливостями, которые предоставляет игровая технология для реализации духовного потенциала учащихся. Раскрывает особенности использования игровых технологий на уроках зарубежной (иностранной) литературы. Обращает внимание на разнообразие палитры игровых заданий, которые значительно обогащают процесс преподавания предмета и увеличивают шансы удовлетворения потребностей всех категорий учащихся.

Ключевые слова: игровые технологии, творчество, игра, познание, учебная деятельность, формы работы, игровая деятельность.

Гра – творчість і праця. В. О. Сухомлинський сказав: «Духовне життя дитини повноцінне лише тоді, коли вона в світі гри, казки, музики, фантазії, творчості».

Книга! Як багато вона дає людині, вона вводить її у світ улюблених героїв, щедрих душею, рішучих у вчинках, робить життя цікавішим, викликає бажання удосконалитися, бути кращим і змінювати все навколо.

Суспільству потрібна читацька особистість. Як її виховати? Яким чином будувати навчання, щоб процес пізнання став цікавим для учнів? Тому сучасний урок зарубіжної літератури вимагає переосмислення пріоритету методів, прийомів та видів навчальної діяльності, розширення методичної палітри уроків. І саме тому на допомогу вчителю і

приходить літературна гра, як особливий різновид педагогічних ігор, джерело яких – навчальний матеріал із літератури. Саме ігри спрямовані на виховання інтересу до предмета, формування навичок правильного, виразного читання та розуміння прочитаного, організацію самостійної роботи з додатковою літературою, розвиток творчих здібностей тощо. Захопившись грою, учні навіть не завжди помічають, що вчаться орієнтуватися у надзвичайних ситуаціях, поповнюють запас уявлень, понять, розвивають фантазію. Вважаємо, що ігрова діяльність на уроці сприяє створенню пізнавального мотиву, посилює увагу до змісту матеріалу, підвищує працездатність, розвиває почуття відповідальності за власні успіхи, а сам процес гри, її наслідки, спонукають учнів замислитися над своїми недоліками у знаннях та шукати шляхи до їх ліквідації. Гра на уроці вимагає, щоб її учасники віддавали їй свою енергію, розум, витримку та самостійність. Саме у дидактичних іграх виробляється автоматизм дій, серйозне ставлення до предмета, реалізуються ідеї співробітництва, змагання, самоврядування, виховання відповідальності кожного за навчання та дисципліну. Впевнені – роль гри на уроці неоціненна. Гра на уроці допомагає зробити навчання цікавим і творчим, знімає втому дітей, запалює їх та мобілізує мислення. Гра є також засобом створення реальних ситуацій для спілкування.

Літературна гра може бути складовою певного етапу уроку, самостійним етапом, окремим уроком, а також покладена в основу системи уроків літератури. Для того, щоб заняття мало захоплюючу, цікаву для учнів форму, щоб учні краще засвоювали новий матеріал, вирішуємо елементи гри вводити в основний вид діяльності на уроці. Адже саме у процесі гри учень формується як суб'єкт діяльності. Гра на уроці викликає емоції, примушує учнів думати, вирішувати і швидко реагувати: що сказати? як сказати? як поступити? Саме такі питання активізують мислення та розвивають кмітливість, а знання, добуті таким чином, набагато міцніші, ніж знання, одержані в готовому вигляді. Крім того, гра допомагає учням подолати власний страх виступу перед колективом та психологічний бар'єр.

Всі види ігрових уроків спрямовані на розвиток мислення й зв'язного мовлення школярів, уваги, кмітливості, інтересу до літератури та мистецтва. Отже, застосування ігор на уроках літератури підвищує рівень пізнавальної активності у єдності її компонентів: пізнавальної самостійності, ініціативності, повноти і мобільності знань.

Свої функції гра виконує ефективно, якщо відповідає таким умовам:

- її змістом є програмний матеріал;
- вона застосовується у різноманітних формах;
- вірно узгоджується з іншими дидактичними засобами;
- забезпечує всебічний розвиток особистості;
- гра має бути цікавою за змістом, за формою і відповідати віку учнів;
- вона повинна стимулювати мотивацію навчання, викликати в учнів бажання взяти в ній участь;
- гра організовується так, щоб учні максимально використовували необхідний матеріал;
- гру необхідно підготувати і проводити в спокійній і доброзичливій атмосфері;
- для оцінки роботи слід використовувати різні стимули, викликати в учнів почуття задоволення, радості.

Важливо, щоб гра на уроці не перетворилася для учнів у традиційну форму роботи під керівництвом учителя, роль учителя в процесі проведення гри постійно змінюється: спочатку контролюємо діяльність учнів, керуємо нею, а потім лише спостерігаємо, фіксуючи результати.

Слабо підготовленим здобувачам освіти допомагають у процесі гри ті, хто має високий рівень знань.

Вибір гри, визначення її місця та методики проведення – важливе завдання для кожного вчителя. Адже не всяка гра може бути використана на уроці. Ще А.Макаренко писав: *«У дитини є пристрасть до гри і необхідно її задовольнити, необхідно не тільки дати їй час погратися, а й пронизати цією грою все її життя Все її життя – це гра»*. А гра – індивідуальна творчість кожної особистості.

Форм роботи, що стосуються «навчання у гри», багато. За час роботи у школі прийомів зацікавлення накопичилося чимало, деякі стерлись, застаріли, а є такі, що залишаються улюбленими для дітей любого покоління. Багато прийомів підказують самі учні, іноді колеги на відкритих уроках, іноді популярні телепередачі, а також цікавимося і багато переймаємо передового досвіду від вчителів-новаторів України та регіону.

Літературні ігри можна класифікувати за метою, за характером пізнавальної діяльності, за видом діяльності, за засобами організації, за мовленевою діяльністю, за кількістю учасників, за підготовкою, за тривалістю, за засобами керівництва, за формою проведення, тощо. Тому, спираючись на практику викладання зарубіжної літератури, використовуючи як власний досвід так і опублікований у фаховій періодиці досвід організації навчально-ігрової діяльності у процесі вивчення літератури, вважаємо, що найбільш результативним є використання на уроках зарубіжної літератури таких пізнавальних ігор:

- «Бюро літературних знахідок» – здобувачі освіти встановлюють, кому належать речі (письменникові, літературному героєві).

- Цікава гра «Впізнай книгу» саме за мінімальною кількістю другорядних героїв здобувачі освіти намагаються розпізнати твір. А починати гру можна так: «Я відгадаю цей твір, почувши імена або прізвища п'яти персонажів, а я – чотирьох...».

- Цікаві «Літературні асоціації». здобувачі освіти відгадують, із текстами яких творів асоціюються вказані вчителем предмети, явища.

- Великою популярністю користується «Літературна вікторина», яку можна проводити серед команд, де необхідно впізнати героя за його портретом, реплікою, реплікою інших про нього, а також «Впізнай твір за його ідеєю», «Впізнай місце дії» і т.д.

- Криптограми, ребуси та кросворди з використанням літературного матеріалу.

- «Конкурс кращого ілюстратора книги» може оцінюватися і здобувачами освіти на уроці, і вчителем образотворчого мистецтва.

- «Ми казкарі». Школярі складають казку: починає перша команда: одне речення, продовжує друга, одне речення і т.д.

Також активно використовуємо «Літературні естафети», «Літературне лото», «Літературний цейтнот», «Лицарські турніри», «Складіть кубики», «Сюжетний хід» та багато інших.

Широко впроваджуємо в методику викладання зарубіжної літератури й рольові ігри. Серед них можемо назвати:

- Аукціон знань. (Приз або високий бал отримує той, хто продемонструє найкращі знання).

- Заочна екскурсія визначними місцями, пов'язаними з літературою.

- Засідання дискусійного клубу.

- Різні інсценізації («Письменник очима друзів», «Інсценізація на матеріалі листування», «Інтерв'ю з письменником» та інші).

Можна запропонувати школярам побути в ролі письменників і спробувати виконати завдання:

- Придумати інший початок, кінець твору;

- Пофантазувати про майбутнє героя;

- Написати лист від імені літературного героя або літературному герою і т.д.

- Складання кіносценарію за вивченим твором в творчих групах «режисерів», «сценаристів», «оформлювачів», «акторів».

- Підготовка та проведення «кінопроб» на виконання ролей героїв твору, що вивчається.

З метою розвитку навичок виразного читання, пропонуємо здобувачу освіти в ролі диктора прочитати запропонований текст, зробити оголошення, тощо; виконати наступні інтерактивні вправи: «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Акваріум» та інші. Завжди цікаві уроки, в яких є елементи гри-драматизації. Елементи гри-драматизації використовуємо під час вивчення деяких творів в 5, 6, 7 класах. Так, наприклад, у 5 класі під час вивчення розділу

«Усна народна творчість» використовуємо гру-драматизацію за сюжетами народних казок. Інсценізуючи уривок з тієї чи іншої казки, школярі ніби живуть життям героїв. Гра-драматизація допомагає здобувачам освіти краще засвоїти і запам'ятати зміст казки і як найповніше сприяти вихованню у них гуманних якостей.

«КВК, »Поле чудес», «Що?Де?Коли?, «Щасливий випадок», «Угадай мелодію», «Два роялі», «Брейн-ринг» – форми проведення цих популярних телепередач відомі і школярам, і вчителям. На уроках використовуємо прийоми цих улюблених телепередач, але найкраще проводити їх під час підсумкових уроків та повторення. Не менш цікавим і змістовним на повторення є урок-гра «Брейн-ринг». Така форма роботи допомагає розвивати зв'язне мовлення учнів, колективне обміркування запитань, потребує чіткого і ясного висловлення власної думки.

Сьогодення вимагає від вчителя бути сучасним, гнучким, здатним швидко засвоювати нову інформацію, спроможним у короткий час засвоїти нові методики, програми, алгоритми роботи і запропонувати їх на уроці здобувачам освіти. У зв'язку з умовами НУШ вчитель повинен оволодіти багатьма новими технологіями, використовувати на уроці різні види і форми роботи – все це дасть можливість зробити уроки цікавими і бачити в очах школярів радість та інтерес до предмету, який викладаємо.

Отже, використовуючи ігрові форми проведення уроків, ставимо за мету здивувати школяра чимось новим, зацікавити його. А здивований, захоплений, уражений він буде творити!

Література

1. Бабенко О. Розвиток творчих здібностей учнів // Дивослово. – 2009. - №11.
2. Дворецька Л., Варзацька Л. Методика інтерактивного уроку // Дивослово.- 2008. - №3.
3. Ніколенко О. М., Куцевол О. М. Сучасний урок зарубіжної літератури: Посібник для вчителя. — К.: "Академія", 2003.
4. Потопахіна Л.І. Нетрадиційні уроки зарубіжної літератури. – Х.: «Основа», 2008.
5. Савенкової Л., Словник педагогічних термінів. Х. «Фоліо»: 2008
6. Северин О. Роздуми про творчість // Зарубіжна література. 2010. - № 11.
7. О.В. Ігрові методики роботи з учнями 5 – 9 класів. Х.: «Основа», 2007.
8. Шевченко З. Методика літератури. Розвиток творчої самостійності учнів // Зарубіжна література. – 2007. - № 10.

Макаренко В. С.,
педагог-організатор, спеціаліст
I категорії Радомишльського ліцею №1
імені Т.Г.Шевченка

ТАЛАНОВИТА РАДОМИШЛЯНКА – ПОЛІСЯНКА

У невеличкому райцентрі Радомишль, що на Житомирщині літньої погожої днини народилася яскрава зірочка Катерина Кондратюк.

Родина, в якій зростає дівчина Катя, прищепила їй любов до праці, а від мами і тата перейняла хист малювати та співати. Малювання та музика стали її улюбленою справою із дитинства.

Потім почала відвідувати гурток малювання та дизайну при Радомишльській станції юних техніків. Керівник гуртка Добровольська Віліна Володимирівна помітила хист дівчини до малювання в техніці графіки. Сприяла розвитку дитячого таланту. Її роботи були відзначені грамотами та подяками.

Ось деякі роботи Катерини:

Йдучи перший раз до музичної школи, знала, що буде грати на фортепіано, оскільки це було мрією дитинства. Викладач Оржехівська Світлана Петрівна розвивала таланти здібної учениці.

У 2019 році на Міжнародному фестивалі конкурсі учнівської та студентської творчої молоді "Соняшник" у номінації фортепіано (соло) отримала Гран-прі.

Потім у 2020 році у конкурсі "Київський Колорит" стала лауреатом III ступеня. У цьому ж році брала участь у музично-теоретичній олімпіаді з музичної літератури в м. Малин і зайняла 2 місце.

Навчання у музичній школі Катерина закінчила з червоним дипломом.

Крім малювання та музики, дівчина займалася у секції із шашок (вчитель Кульчицький Владислав Кузьмич). За перемоги була нагороджена декількома дипломами та грамотами.

Катя уже випускниця Радомишльського ліцею №1 ім.Т.Г.Шевченка. Надзвичайно старанна та наполеглива у навчанні, наділена ще й особливою добротою, за яку цінують її учителі та учні. Жоден шкільний чи районний захід не проходить без участі цієї дівчини. Батьки завжди підтримують доньку у всіх починаннях. Катя гордиться своїм братом Дмитром, який також закінчив наш навчальний заклад.

Останні роки навчання нашої учениці стали найпродуктивнішими: виявила свої особливі здібності в оволодінні інформаційними технологіями, брала активну участь в олімпіадах із різних предметів, займали призові місця.

Після закінчення ліцею Катерина мріє стати лікарем. Як сказав А. Чехов “Професія лікаря — це подвиг, вона вимагає самовідданості, чистоти душі і чистоти помислів.” Саме такою і є наша Катюша.

Бажаємо їй успіхів у здійсненні заповітних мрій і задумів. Хай щастить тобі, дівчинко, у житті.

СЕРТИФІКАТ

Виданий

Кондратюк Катерина Олександрівна
 учениця 9 – А класу
 Радомишльський ліцей №1 імені Т.Г. Шевченка
 м. Радомишль, Житомирської області

учасниці
 V Всеукраїнської наукової конференції студентів
 «Наукова Україна»
 27–28 травня 2019 р.
<http://globalnauka.com/>

Об'єднання науковців
 Globalnauka
 к.т.н., доц. Василенко І.А.

Мейлах Н. А.,
вчитель англійської мови,
спеціаліст вищої категорії
Радомишльського ліцею №1
імені Т.Г.Шевченка,
м.Радомишль, Житомирська область

ЮНИЙ СОЛОВЕЙКО ПОЛІССЯ

«Тендітна, невисока на зріст та завжди усміхнена,» – саме такою описують Марічку Коваленко її однокласники. А ще її називають «соловейком Полісся».

Ще з дитинства Марічка обожнювала пізнавати і вивчати щось нове. Захоплювалася музикою, танцями та рукоділлям, займалася спортом, аеробікою, вишивкою... Чимось продовжує займатися і зараз, а щось зникало та з'явилося нове захоплення.

Одним із таких нових захоплень для Марічки виявилось фотографування.

Дівчинка вважає, що створення фото – це діло спонтанне, адже природа та світ, що нас оточують, занадто непостійні.

Ось деякі роботи дівчинки.

Ще одним із захоплень у дівчинки є вишивка. Вишиває Марічка бісером, як і її мама.

А ось співати дівчинка почала ще з дитинства. «Мабуть, саме бабуся, Ніна Олександрівна, змогла прищепити любов до пісні», - говорить дівчинка, - «бо співали усюди, куди б не пішли».

Невдовзі батьки віддали Марічку до музичної школи. Спочатку співала тільки для себе і своїх рідних. Проте, згодом, почала виходити на сцену як солістка хору, ансамблю, брала участь у різних конкурсах і займала призові місця.

У 2017 році за участь у конкурсі «Всеукраїнська музична олімпіада «Голос України» здобула диплом лауреата II ступеня.

У 2019 році у фестивалі – конкурсі естрадного співу «Кришталеві нотки» зайняла III місце у номінації «Солісти».

У 2020 році спробувала себе в народному співі і отримала Гранпрі.

У своїх вчителів Волинець Тетяни Григорівни, Мотрушенко Ольги Леонідівни та Зіміної Людмили Павлівни Марічка навчилася відчувати красу співу та професійно виконувати на фортепіано класичну музику.

Зіміна Людмила Павлівна, викладач Волинець Тетяна Григорівна, вчитель музичної школи разом з Марічкою музики та керівник ансамблю «Голубки»

Жодне свято у ліцеї та у місті не обходиться без її участі. Вона є учасницею ансамблю бандуристів, а також відвідує заняття з вокалу у Будинку дитячої творчості. Будучи учасницею ансамблю «Голубки» Марічка отримала диплом III ступеня у номінації «Вокальні ансамблі».

Зараз Марічка є випускницею Радомишльського ліцею №1 ім. Т.Г.Шевченка. Своє життя мріє пов'язати з музикою. Щиро хочеться їй побажати здійснення мрій та сміливо йти до своєї мети.